

Omslag foto: HH

Inhoud

I I januari 2002

- 6** Van de ongeveer duizend **privé-speurders** werken de meesten met een vergunning. Ze worden steeds vaker door werkgevers en verzekeraars ingeschakeld. Binnen welke juridische grenzen moet hun spuurwerk blijven? En is de bescherming van de persoonlijke levenssfeer op de terugtocht? Een analyse van wet en jurisprudentie, een advies over de beste sancties, en een recensie.

- 6** **Grenzen van private opsporing**
mr. M. Kremer
- 14** **'Ik heb toch niets te verbergen'**
Pieter Nabben

- 16** **Hoe zit het met...
de dagvaarding nieuwe stijl**
Willem Heemskerck

- 21** **Wijziging van witwasrichtlijn
goedgekeurd**
Auke Baas

- 24** **Pilot Geschillencommissie
gaat laatste fase in**
Michel Knapen

- 27** **'Oorlog met Justitie':
Collegevergadering van
november 2001**
Jan Pieter Nepveu

- 30** **In memoriam Max Rood**
D. Peepkorn
J.R. Branbergen

Vaste rubrieken

- 5** Column
'U spreekt met de fee-eater van mr. X.'
Matthijs Kaaks

- 32** In het nieuws
– Aanpassing landelijk civiel rolreglement
– Klassenjustitie gesprek van de dag
– Militaire tribunalen in VS

Katern Procesregeling Centrale Raad van Beroep

- 34** Reacties:
– Museumverbod: bezint eer ge begint
– Popie-jopie

- 37** Iks ging weer eens pleiten
Leo van Osch

- 63** Disciplinaire beslissingen

39-62 Van de orde

- 3** Van de deken: Komt in Orde

NIEUW

Uitspraken Geschillencommissie

Orde-nieuws
Agenda
Pinguïnshop: grote verkoop
Permanente opleiding
Literatuur
Personalia

16

Op 1 januari jl. trad de herziening burgerlijk procesrecht in werking. Dit dwingt tot enkele veranderingen in de dagvaarding. Daarom in dit nummer een nieuwe **model-dagvaarding**.

21

De nieuwe **Witwasrichtlijn**, waarover het Europees Parlement en de Raad het in november eens werden, behandelt de positie van de advocaat iets anders dan de inderhaast aangenomen Nederlandse uitvoeringswetgeving. De onzorgvuldigheid in kaart gebracht.

24

In veel arrondissementen hebben de afgelopen jaren aangemeld bij de **Geschillencommissie Advocatuur**. De deelnemende advocaten tonen zich enthousiast, al vindt niet iedereen het prettig om openlijk over het honorarium te praten.

Het volgende nummer

- Kosten in civiele procedures
- *Equality of arms* in toegevoegde zaken

VAN DE DEKEN

Komt in Orde

mr. M.W. Guensberg

Het jaar 2002 wordt een bijzonder Ordejaar. In 1952 kwam, na een lange moeizame voorbereiding, de Advocatenwet tot stand. De balie evalueerde daarmee tot een zelfstandige maatschappelijke factor met wettelijke status¹. De nieuwe wet was in grote lijnen gebaseerd op een ontwerp dat in 1947 was gepubliceerd door de Nederlandse Advocatenvereniging. Advocaten waren er natuurlijk al lang voordien. Zij waren georganiseerd in een balie die was omschreven in een Koninklijk Besluit van 1929: 'Reglement nr. III van Orde en Discipline voor Advocaten en Procureurs.' Ook de Raden van Toezicht en de Raden van Discipline bestonden al voor 1952. Die hielden zich bezig met de eer van de stand van advocaten in hun arrondissement. Vijf dekenen, die van Amsterdam, Den Haag, Rotterdam, Utrecht en Haarlem, deden hun best om namens de andere plaatselijk dekenen te komen tot afstemming van beleid. Ook toen waren er natuurlijk problemen die de

Een vijftigjarig jubileum geeft de mogelijkheid tot verdieping en zelfonderzoek

belangen van alle advocaten en de belangen van rechtspleging in het algemeen raakten. De Nederlandse Advocatenvereniging waarvan het lidmaatschap voor advocaten niet verplicht was behartigde belangen van advocaten, maar blijkens de overlevering miste de vereniging het gezag van een organisatie die alle advocaten zou omvatten.

De Advocatenwet en de Nederlandse Orde van Advocaten met haar publiekrechtelijke en zelfregulerende status ontstonden dus uit een duidelijke behoefte. Nu, vijftig jaar later, zullen wij natuurlijk uitvoerig bij de verjaardag van de Advocatenwet stilstaan.

'Zin in een feestje? Komt in Orde!': is de knap bedachte slogan die op een bijsluitertje in dit Advocatenblad te lezen is. Die slogan is de eerste van vele uitingen die met het Ordejubileum - 50 jaar Advocatenwet - wordt verbonden. Aan feestelijkheden zal het dit jaar ook zeker niet ontbreken en uw deelname daaraan wordt geweldig op prijs gesteld.

De Algemene Raad vindt echter dat het niet bij feesten alleen moet blijven. Een vijftigjarig jubileum geeft ook aanleiding én mogelijkheid tot reflectie, tot verdieping, voorlichting, en zelfonderzoek.

Zijn de oorspronkelijk met de Advocatenwet en de bijstellingen daarin beoogde doelen nog actueel en zijn die doelen in voldoende mate behaald? Hoe staat het eigenlijk met de advocatuur in Nederland en is de structuur van de balie voldoende bestand tegen de krachtenvelden zoals die gaandeweg binnen en buiten de beroepsgroep zijn ontstaan? De Orde beschikt over een schat aan informatie die, mits goed geordend, kan helpen bij het zoeken naar verantwoorde antwoorden op deze moeilijke vragen. Die informatie wordt momenteel nog aanzienlijk uitgebreid door middel van een enquête waaraan u allen via het World Wide Web heeft kunnen deelnemen. Al die feitenkennis zal basis en discussiestof zijn tijdens een aantal symposia waaraan vooral veel advocaten zullen deelnemen. Ook zal er dit jaar veel over de advocatuur en de Orde worden gepubliceerd. Hopelijk leidt dat alles tot een helder spiegelbeeld van de balie en van de Orde dat we gezamenlijk positief kritisch zullen kunnen beschouwen. Wellicht leidt dat tot nieuwe inzichten en mogelijkheden.

Het Ordelustrum zal ook worden aangegrepen om de samenleving beter te schetsen wat advocaten zijn en welke rechtsstatelijke waarden advocaten vertegenwoordigen. Dat is beslist nodig want het imago van de advocaat blijkt keer op keer slecht en in ieder geval niet realistisch te zijn. Zoals ik al vaker heb betoogd, berokkent dat de advocatuur en de rechtszoekenden schade, omdat advocaten voor veel politici en beleidsmakers slechts zijn wat ze schijnen te zijn.

Gedurende het jubileumjaar zal dus het nuttige met het aangename worden gecombineerd. Namens de Algemene Raad wens ik u een goed jubileumjaar en vooral een heel voorspoedig 2002 toe. ■

¹ *Twee Eeuwen advocatuur in Nederland*, E.W.A. Henssen, Deventer 1998, p. 190

Legal People

EXECUTIVE SEARCH CONSULTANCY

Onze opdrachtgever is een van de topspelers op het gebied van verzekeringsrecht. Met een aanzienlijke sectie werkt men in de volle breedte van het vakgebied, van adviezen tot proceswerk, ook in cassatie. Belangrijke elementen binnen kantoor zijn de persoonlijke benadering van de cliënt, de efficiënte kantoororganisatie en de betrokkenheid van een ieder bij de cliënt. Er wordt doorlopend geïnvesteerd, in zowel de ontwikkeling van de individuele advocaten als in de ontwikkeling van de gehele sectie. Zo wordt er gezamenlijk gewerkt aan het bijhouden van kennis en zoekt men elkaar regelmatig op om ervaringen uit te wisselen. Plezier in het vak en de ambitie om op topniveau te (blijven) opereren zijn bindende factoren.

Voor deze sectie zijn wij op zoek naar een

Procesadvocaat

*met ervaring of ambitie op gebied van
verzekerings- en aansprakelijkheidsrecht*

Een advocaat met gedegen proceservaring binnen het vermogensrecht en de ambitie zich toe te leggen op verzekerings- en aansprakelijkheidsrecht zo u uitstekend in de sectie kunnen passen.

Het profiel

- ▶ minimaal 4 jaar ervaring als advocaat (geen maximumgrens)
- ▶ gedegen procesadvocaat: meer dan gemiddeld analytisch vermogen, uitstekend schriftelijk en verbaal communicator, werkt goed onder druk, kan goed plannen
- ▶ ervaring binnen verzekerings- en aansprakelijkheidsrecht of de daadwerkelijke ambitie de loopbaan binnen dit vakgebied te vervolgen
- ▶ zelfstandigadvocaat die afdiening met collega's essentieel en plezierig vindt

De propositie

- ▶ werk in de top van de markt
- ▶ een sectie die tot het hart van kantoor behoort
- ▶ een groep advocaten die op hoog niveau zaken doet en graag kennis en ervaringen uitwisselt
- ▶ een kantoor dat heeft gekozen voor een omstandelijke positie
- ▶ een kantoor met een informeel karakter

Uw reactie

Indien u geïnteresseerd bent in bovengenoemde vacature, nodigen wij u uit contact op te nemen met drs Sylvie M. den Engelen. U kunt haar bellen (020 - 612 55 22), mailen (sdenengelen@legalpeople.nl) of schrijven (Legal People, Roemer Visserstraat 44, 1054 EZ Amsterdam).

Legal People benadrukt ervaren juristen voor permanente functies en veruult daarnaast strategische juridische functies op interim basis.

Legal People richt zich op hoogwaardige functies voor (inter) nationale bedrijven, juristen, advocaten, fiscalisten en (kandidaat-) notarissen.

Wij zijn reeds meer dan tien jaar specialist:

- met onze specialistische marktkennis maken wij een reële haalbaarheidsanalyse vooraf
- wij bieden absolute discretie en vertrouwelijk advies naar individuele belangstellenden
- de zorgvuldige procedure en meerjarige expertise leiden binnen 7 weken tot kennismaking tussen daadwerkelijk bij elkaar passende opdrachtgevers en kandidaten
- meer dan 95% van de opdrachten wordt succesvol vervuld.

*Roemer Visserstraat 44
1054 EZ Amsterdam
The Netherlands
+31 (0) 20 612 55 22*

*World Trade Center
PO Box 30182
3001 DD Rotterdam
The Netherlands
+31 (0) 10 405 13 30*

WWW.LEGALPEOPLE.NL

COLOFON

82e jaargang – 11 januari 2002 – nr. 1
Verschijnt elke twee weken.

Het Advocatenblad is het officiële orgaan van de Nederlandse Orde van Advocaten en wordt uitgegeven door Elsevier bedrijfsinformatie bv. De inhoud wordt samengesteld door de van de Orde onafhankelijke redactie, behalve de rubrieken Van de Orde en Disciplinaire beslissingen.

Redactie

mr. W.K. van Duren
mr. W. Heemskerk
dr. L. Hesselink
mr. A.A.M. van der Meer
mr. P.F.P. Nabben
mr. L.N.J.B. van Osch
mr. G.J. van Oosten
mr. M. Perfors
mr. M. Ynzonides

Bladmanagement

mr. L.N.J.B. van Osch
mr. M. Perfors
mr. M. Ynzonides
dr. L. Hesselink (Elsevier)
mr. D. de Snoo (Orde)

Eindredactie

Linus Hesselink

Redactionele bijdragen

t.a.v. L. Hesselink
Elsevier bedrijfsinformatie bv
Postbus 16500, 2500 BM Den Haag
tel. 070-4415226
fax 070-4415919

email: l.hesselink@ebi.nl

Bezoekadres: Benoordenhoutseweg 46, Den Haag
Zie www.elsevierjuridisch.nl

Bijdragen voor het Orde-deel

Nederlandse Orde van Advocaten,
Postbus 30851, 2500 GW Den Haag,
tel. 070-3353535, fax 070-3353531.
Zie ook: www.advocatenorde.nl

Juridische Vacaturebank

www.jbb.nl

Beeld

Vormgeving: VILLA Y, Andre Klijsen
Tekeningen: Floris Tilanus
De Pinguïn: W.C. van Manen, Stichting
Advocaten voor Advocaten

Lay-out

Dimitry de Bruin, Den Haag

Correctie

Fred Luiten, Leiden

Druk

Drukkerij Groen bv, Leiden

Advertenties

Brouwer's Direct Marketing bv
Postbus 90, 2380 AB Zoeterwoude
tel. 071-5897621, fax 071-5890580
e-mail: bdmvb@euronet.nl
Advertentietarieven op aanvraag
Personeelsadvertenties: f 3,70 per mm bij een
kolombreedte van 40 mm
Inzendtermijn afl. 2: 15 januari 2002
afl. 3: 29 januari 2002

Abonnementen

Alle *advocaten*, leden van de Nederlandse Orde van Advocaten, ontvangen het blad gratis. Voor adreswijzigingen kunnen zij terecht bij de Nederlandse Orde van Advocaten, Postbus 30851, 2500 GW Den Haag (Neuhuyskade 94, 2596 XM Den Haag), tel. 070-3353535, fax 070-3353531.
Niet-leden betalen € 133 per jaarabonnement (incl. BTW en verzendkosten) en voor de jaarband € 15. Studenten 50% korting. Abonnementen kunnen schriftelijk worden opgezegd tot uiterlijk twee maanden voor beëindiging van het lopende abonnement. Elsevier Klantenservice verzorgt de abonnementenadministratie voor niet-leden: Elsevier bedrijfsinformatie bv, afdeling Klantenadministratie, postbus 808, 7000 AV Doetinchem. Tel. 0314-358358, fax 0314-349048, e-mail: klantenservice@ebi.nl
Losse nummers: € 8

© Alle rechten voorbehouden. Niets uit dit blad mag worden vervoerd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande toestemming van de uitgever. Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (art. 16 Auteurswet) dient men zich tot de uitgever te wenden.

COLU MIN

Matthijs Kaaks

U spreekt met de fee-eater van mr. X.

Van een kennis die werkzaam is bij wat hij noemt een *Multi Disciplinary Partnership* (een zogenaamde MDP) hoorde ik dat ze in hun organisatie onderscheid maken tussen *fee-earners* en *fee-eaters*. Het is een dichotomie die alleen uit een accountantsgeest kan zijn ontsproten.

Bij ons werken inmiddels meer dan tweehonderd *fee-eaters*. Ik verstond hem eerst niet goed. Van die benaming had ik niet eerder gehoord.

Wie zijn *fee-eater*? Eenieder die geen geld oplevert, maar geld kost. De automatisering, de receptie, de boekhouder, maar vooral de secretaresses. Deze laatste vormen op een groot kantoor welhaast een leger van *fee-eaters*. Wie het dus over een *fee-eater* heeft, doelt meestal op een secretaresse.

‘Waarom zo omzichtig?’, vroeg ik. We hebben daar immers prima Nederlandse woorden voor.

En waarom *fee-eater* zeggen als er een hoop *ass-holes* zijn, die zich advocaat noemen? ‘Wat te denken van uitvreter’, opperde ik. Nee, uitvreter klonk toch wat te onvriendelijk.

Dan lijkt het net of ze geen klap uitvoeren.

Verwarrend – in het bijzonder voor de aspirant-secretaresse – is wel dat in de personeelsadvertenties een heel ander beeld wordt gegeven. Advocatenkantoren die secretaresses m/v zoeken, wringen zich in de meest weeïge bochten om nieuwe werknemers te lokken. Om het werk enigszins aantrekkelijk te maken luidt hun taakomschrijving:

‘Samen met juristen werken aan een zaak’

‘Je maakt deel uit van een hecht team van juristen en niet-juristen’

‘Advocaat en secretaresse vormen samen peper en zout’.

In menige advertentie wordt geen secretaresse geworven, maar een *legal secretary*, en:

‘Bij voldoende *skills* groei je door van *legal secretary* naar *paralegal*’.

Er staan ook wel eens jolige foto’s bij van kloekke mannen die op dat moment enthousiast samen aan een zaak werken, met hun vlotte *legal assistant*.

Maar eenmaal aangenomen, is er helemaal geen hecht teamverband. Sommige *legal secretaries* werken dan zelfs voor steeds andere anonieme, haastig heen en weer benende, dassen-dragers die hun naam niet eens kennen.

Samen werken aan een zaak? De *legal secretary* heeft meestal geen flauw idee waar de stukken over gaan die ze uittipt. ‘Weet je wel wat het kost om je dat uit te leggen?’, zegt de *fee-earner* desgevraagd.

En dan leest ze in een achteloos memootje, dat ze bezig is uit te typen, dat er weer drie *fee-eaters* zijn aangenomen. Wat dat zijn?

Jij bent een *fee-eater* zeggen haar ‘teamgenoten’. Is het dan niet eerlijker om voortaan in de vacature te vermelden:

Fee-eater m/v gevraagd

Harde werker met bescheiden karakter

‘Maar dan wil er niemand meer voor ons werken’, zal de eerdergenoemde kennis repliceren. ‘Nee, vind je het gek’, zal ik antwoorden. ‘En ik hoop dat je secretaresse voortaan de telefoon opneemt en blaft: “U spreekt met de *fee-eater* van meester X.”’

Onderzoek ten behoeve van civiele procedures

De grenzen van private opsporing

Steeds vaker wordt er in civiele procedures gebruik gemaakt van het werk van privéspeurders. Er zijn er nu ongeveer duizend, de meesten met een vergunning. Aan welke juridische grenzen is hun werk gebonden? Is de bescherming van de persoonlijke levenssfeer op de terugtocht? (Zie hierna ook de recensie van Pieter Nabben.) Uit de rechtspraak blijkt niet dat verzekeraars en werkgevers in het wilde weg speuren, maar als het gebeurt is een boete, en niet uitsluiting van het bewijs, een goede sanctie.

Mr. M. Kremer
advocaat te Groningen¹

De vraag naar de toelaatbaarheid van allerlei methoden van informatieverzameling ten behoeve van civiele procedures wordt steeds vaker gesteld. Zij past in het tijdsbeeld en loopt in tred met meer omvattende maatschappelijke ontwikkelingen. Er is sprake van een sterk toenemende 'informatisering' van de samenleving.

Technologische uitvindingen voor informatieopslag, -verkrijging en -uitwisseling volgen elkaar in hoog tempo op en zijn voor menigeen niet of nauwelijks bij te houden. De reacties hierop dragen een tweeslachtig karakter: men voelt zich enerzijds bedreigd in de persoonlijke levenssfeer, omarmt echter anderzijds allerlei maatregelen waardoor die persoonlijke levenssfeer verder wordt ingeperkt indien daarmee bijvoorbeeld de (geschonden) veiligheidsbeleving wordt vergroot. Plaatsing van videocamera's, verplichte DNA-afname en soortgelijke maatregelen worden dan ook door grote groepen uit de samenleving als noodzakelijk kwaad voorgestaan. Van enige 'opstand' zoals tegen de plannen voor een volkstelling in het jaar 1971 is goedbeschouwd geen sprake.

In dit artikel wordt ingegaan op de vraag welke gevolgen een en ander heeft voor de informatie- en bewijsverzameling ten behoeve van civiele procedures. In toenemende mate wordt daarbij gebruik gemaakt van wat genoemd kan worden 'private opsporing'. Deze praktijk is nog zeer onlangs in opdracht van het WODC onderzocht en in kaart gebracht.² Daarin wordt een viertal spelers op de markt van private opsporing onderscheiden: (1) particuliere recherchebureaus, (2) informatiebureaus, (3) bedrijfsrecherchediensten en (4) forensische financiële dienstverlening. Het onderzoeksrapport concludeert dat zich inmiddels ruim driehonderd particuliere recherchebureaus bij het Ministerie van Justitie hebben aangemeld en dat er daarnaast – zonder vergunning – naar schatting nog enkele tientallen recherchebureaus in de markt actief zijn.³ Het totale aantal privé-speurders wordt geschat op circa 800-1100 stuks, waarvan – een opmerkelijk gegeven – ongeveer 50% afkomstig is uit de politie.⁴ Als opdrachtgevers fungeren met name het bedrijfsleven en (in mindere mate) de overheid: objecten van onderzoek zijn met name bedrijfsfraude, interne diefstallen, verzekeringsfraude en dergelijke. Particulieren benaderen vooral de kleinere bureaus voor kwesties in de personen- en familierechtsfeer (alimentatie, ontrow, vermissingen etc.).⁵

Ruim driehonderd particuliere recherchebureaus hebben zich bij het ministerie aangemeld; het totale aantal privé-speurders wordt geschat op 800-1100.

Wettelijk kader

Anders dan in het strafrecht ontbreekt voor het civiele recht een duidelijk wettelijk toetsingskader voor de rechtmatigheid van private opsporingsmethoden.⁶ In de reeds aangeduide Wet particuliere beveiligingsorganisaties en recherchebureaus zijn op dit punt geen inhoudelijke voorschriften opgenomen,⁷ en ook elders zal men vergeefs zoeken naar expliciete regelgeving. Zo bieden bijvoorbeeld de Europese privacyrichtlijn⁸ en de daarop gebaseerde Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp)⁹ in dit opzicht weinig houvast: deze regelgeving is met name toegespitst op de automatische verwerking van (grote hoeveelheden) persoonsgegevens dan wel op persoonsgegevens die in een bestand zijn opgenomen of bestemd zijn daarin te worden opgenomen.

Van een rechtvaardigingsgrond kan sprake zijn als met informatievergaring de eigen belangen van de normovertreder worden gediend of de openbaarmaking van onrechtmatig handelen van de ‘onderzochte’

Voor zover de private opsporing al door deze wet wordt bestreken, moet bovendien worden geconstateerd dat de Wbp het karakter draagt van een kaderwet met veel open normen. In hoofdstuk 2 van de Wbp zijn onder het kopje ‘Voorwaarden voor de rechtmatigheid van de verwerking van persoonsgegevens’ slechts zeer algemene regels neergelegd voor de verwerking (waaronder de verzameling is begrepen) van persoonsgegevens. Dit dient in overeenstemming met de wet en op behoorlijke en zorgvuldige wijze te geschieden (art. 6 Wbp), terwijl de verzameling slechts mag plaatsvinden voor welbepaalde, uitdrukkelijk omschreven en gerechtvaardigde doeleinden.

Noemenswaard zijn in dit verband verder nog art. 8 sub c Wbp, waarin als een van de (limitatief aangeduide) gevallen waarin persoonsgegevens mogen worden verwerkt, wordt genoemd de situatie dat de ‘verwerking noodzakelijk is ter vrijwaring van een vitaal belang van de betrokkene’, en art. 23 lid 1 sub c Wbp, waarin is aange-

duid dat het verbod op verwerking van de zogenaamd gevoelige gegevens¹⁰ niet van toepassing is voor zover dit ‘noodzakelijk is voor de vaststelling, de uitoefening of de verdediging van een recht in rechte.’ Samenvattend kan worden gesteld dat de Wbp aldus als uitgangspunt neemt dat voor de verwerking van persoonsgegevens een belangenafweging moet worden gemaakt, waarbij recht wordt gedaan aan de beginselen van proportionaliteit en subsidiariteit.¹¹

Grenzen voor de private opsporing worden ook afgebakend door bijzondere materiële wetgeving. Zo stellen de bepalingen van de art. 138, 138a, 139, 139a-g Sr diverse, op de persoonlijke levenssfeer inbreuk makende handelingen strafbaar.¹² Civielrechtelijk zullen deze gedragingen in

beginsel een onrechtmatige daad ex art. 6:162 BW opleveren, maar oppassen blijft geboden omdat de onrechtmatigheid aan deze handelingen kan ontvallen door de aanwezigheid van een rechtvaardigingsgrond. Daarvan zal eerder sprake zijn naarmate de informatievergaring strekt ter verdediging van de eigen (rechtmatige) belangen van de normovertreder en/of ter openbaarmaking van onrechtmatig handelen van de ‘onderzochte’. Van belang lijkt ook te zijn in hoeverre er aan de zijde van de normovertreder sprake is van een situatie van (vermeende) bewijsnood.¹³

Mogelijk komt verder aan de opsporingsbepalingen uit het Wetboek van strafverordering in dit verband een zekere reflexwerking toe, maar ook daarbij past de nodige terughoudendheid.¹⁴ Enerzijds kan worden betoogd dat, wanneer een bepaalde opsporingsmethode wettelijk is genormeerd, kennelijk de gedachte heeft voorgelegen dat de desbetreffende onderzoeksmethode in beginsel als inbreuk op de rechten van burgers (verdachten) is aan te merken, maar anderzijds moet worden bedacht dat het

Rechtvaardigingsgrond

Een klassiek voorbeeld van een rechtvaardigingsgrond is inmiddels het arrest inzake de Edamse bijstandsmoeder (HR 9 januari 1987, *NJ* 1987, 928), waarbij het belang van controle op de naleving van de Abw als rechtvaardiging werd aanvaard voor het gedrag van de directeur van de plaatselijke Sociale Dienst: deze had gedurende een zestal jaren informatie verzameld en doorgegeven over een bij hem in de straat wonende bijstandsgerechtigde. Ook uit andere jurisprudentie komt naar voren dat een beroep op een rechtvaardigingsgrond, voor zover al een inbreuk wordt aangenomen, veelvuldig succes heeft. Een benadering die overigens ook wel wordt aangetroffen, is die waarbij de persoonlijke levenssfeer zelf zodanig wordt ingeperkt dat aan een inbreuk daarop – en dus ook aan de eventuele aanwezigheid van een rechtvaardigingsgrond – niet meer wordt toegekomen. Dit doet zich wel voor bij gedragingen die zich afspelen in een (min of meer) openbare ruimte, waarbij de betrokkene een lagere privacyverwachting mag hebben (met name in de Verenigde Staten doet deze leer van de ‘Expectation of privacy’ opgeld). In feite is een en ander echter vooral een kwestie van juridische techniek, die uiteindelijk tot hetzelfde resultaat leidt. De rechter wordt daartoe in staat gesteld door het nogal vloeibare karakter van het privacybegrip.²⁰

publiekrecht als geheel wordt bestreken door het legaliteitsbeginsel¹⁵ en bovendien in het civiele recht niet de strafvorderlijke regel geldt dat men niet kan worden verplicht bewijs tegen zichzelf te leveren.¹⁶ Een treffend voorbeeld van dit laatste vormt het arrest van HR 22 september 2000, RvdW 2000/184c, waarin de Hoge Raad oordeelde dat een man zich in het kader van een vaderschapsactie aan een deskundigenonderzoek – inhoudende afname van DNA – moet onderwerpen op de enkele grond dat aannemelijk is dat hij de verwekker van het kind *kan* zijn.¹⁷

Bovendien wint in het civiele procesrecht de gedachte steeds meer terrein dat partijen gehouden zijn de volledige waarheid te ver-

Sommigen zien in de nieuwe waarheidsverplichting de toelaatbaarheid van alle bewijsmiddelen, nu de wederpartij immers zelf de informatie had moeten geven

schaffen. Ter illustratie kan worden gewezen op het arrest inzake Goosen/Goosen¹⁸ en op het burgerlijke procesrecht dat 1 januari jl. van kracht werd, waarin is bepaald dat partijen verplicht zijn de voor de beslissing van belang zijnde feiten *volledig en naar waarheid* aan te voeren. Sommigen zien in deze waarheidsverplichting zelfs *het* argument voor de toelaatbaarheid in het civiele proces van alle bewijsmiddelen – ongeacht de wijze van verkrijging ervan – met een beroep op het feit dat de desbetreffende informatie hoe dan ook door de wederpartij zelf in het geding had moeten worden gebracht en dus ook op rechtmatige wijze verkregen had kunnen worden.¹⁹ De toelaatbaarheid van onrechtmatig verkregen bewijs vormt uiteraard een belangrijke achterliggende vraag van deze verhandeling.

Wanneer er in de termen van art. 6:162 BW niet gesproken kan worden van schending van een wettelijke norm, zal de gebezigde private opsporingsmethode de toets van het inbreuk- en zorgvuldigheidscriterium moeten kunnen doorstaan. In de praktijk blijkt door 'slachtoffers van private opsporing' met name

een beroep te worden gedaan op het recht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer (art. 10 Gw en art 8 EVRM) ter afwering van bewijsmateriaal dat middels een beweerdelijke inbreuk daarop is verkregen. Ook daarbij is overigens weer de vraag naar de aanwezigheid van een rechtvaardigingsgrond bepaald niet zonder belang.

Casus verzekeringsrecht en arbeidsrecht

Voor de procespraktijk is wellicht het meest interessant wat zich op dit gebied afspeelt in de sfeer van het verzekeringsrecht en het arbeidsrecht.

Als voorbeeld voor het *verzekeringsrecht* kan dienen de casus die aan de orde was in het

verrichten (meer in het bijzonder door middel van observaties en navraag onder derden) en dat het verzamelde beeldmateriaal aan hem zou worden afgegeven respectievelijk vernietigd.

Zowel de rechtbank als het hof wezen de vorderingen van K af. De president van de rechtbank oordeelde aangaande het gevorderde verbod op toekomstig onderzoek dat de verzekeraar het recht toekwam in de bodemprocedure verweer te voeren en daartoe die feiten te verzamelen die dat verweer ondersteunen. Het gevorderde verbod zou deswege in strijd zijn met fundamentele procesbeginselen. Volgens het hof stond in het geheel nog niet vast dat de verzekeraar door het laten verrichten van het aangeduide onderzoek onrechtmatig jegens K had gehandeld en was de vrees voor een voortgezette onrechtmatige inbreuk op de privacy van K reeds daarom niet voldoende aannemelijk geworden om het gevorderde verbod op toekomstig onderzoek toe te wijzen. De (on)rechtmatigheid van het onderzoek hing volgens het hof af van de feitelijke omstandigheden van het geval, zoals de wijze waarop inbreuk was gemaakt, de duur en intensiteit daarvan en het doel waarmee dit was geschied. K had weliswaar gesteld dat de verzekeraar hem bij derden in een kwaad daglicht had gesteld en dat hij stelselmatig was gevolgd en geobserveerd – niet alleen op en vanaf de openbare weg, maar ook in zijn woning – maar de verzekeraar had dit vol-

arrest van het Gerechtshof Amsterdam van 18 mei 2000.²¹ In deze zaak trad K op als eiser/appellant in kort geding. K had ten gevolge van een verkeersongeval in 1996 beweerdelijk een whiplash opgelopen. De verzekeraar van de andere partij had de aansprakelijkheid voor het ongeval erkend en diverse voorschotten betaalbaar gesteld. Daarnaast had deze verzekeraar een onderzoeksbureau ingeschakeld om onderzoek te verrichten naar de door K geleden schade. In dat verband waren buiten zijn medeweten foto's en video-opnamen van hem gemaakt en was informatie ingewonnen onder twee eerdere werkgevers van K.

Partijen waren inmiddels in een bodemprocedure verwickeld, waarin K voor een bedrag van bijna twee miljoen gulden aan schadevergoeding vorderde (waaronder begrepen vergoeding van de door hem tengevolge van het onderzoek geleden immateriële schade wegens aantasting van zijn privéleven) en de verzekeraar in reconventie onder meer terugbetaling van de reeds uitgekeerde voorschotten vorderde. In kort geding vorderde K dat het de verzekeraar zou worden verboden nader onderzoek naar hem te laten

doende gemotiveerd bestreden. Volgens de verzekeraar had zij een professioneel onderzoeksbureau ingeschakeld, waren derden op zorgvuldige wijze benaderd en betroffen de observaties uitsluitend in het openbaar verrichte gedragingen van K, die beperkt waren tot het door K gepretendeerde klachtenbeeld en niet langdurig en stelselmatig van aard waren.

Illustratief voor het *arbeidsrecht* is de zaak waarover de Hoge Raad oordeelde in zijn arrest van HR 27 april 2001.²² Daarin betrof het een werknemster die op staande voet was ontslagen nadat was gebleken dat zij in haar functie van verkoopster gelden van haar werkgever had verduisterd. Omdat al eerder verdenkingen van verduistering waren gerez-

‘Slachtoffers van private opsporing’ doen vooral een beroep op de bescherming van de persoonlijke levenssfeer (art. 10 Gw en art 8 EVRM)

opdracht gegeven daarnaar onderzoek te verrichten. Dit bureau had vervolgens een geheime videocamera geplaatst (gericht op het personeel bij de kassa). Op daarmee gemaakte opnamen was te zien dat de betrokken werknemster een portemonnee had verkocht zonder deze verkoop op de kassa aan te slaan – waarna zij het aankoopbedrag wegstopte achter de deur waar haar tas stond – een rugzak verkocht zonder deze op de kassa aan te slaan en later op de dag geld uit de kas had genomen waarmee zij – zo bleek – grote bekers cola bij McDonalds had gekocht.

Voor het kantongerecht en de rechtbank had de werknemster zonder succes een verklaring voor recht gevorderd dat het haar verleende ontslag nietig was en dat de arbeidsovereenkomst tot aan de datum van de voorwaardelijke beëindiging had voortgeduurd.²³ In cassatie stelde zij onder meer dat de rechtbank ten onrechte gebruik had gemaakt van de videoband waarop bovenvermelde gedragingen van haar waren te zien: er zou sprake zijn van een ongeoorloofde inbreuk op onder meer het door art. 8 EVRM beschermde recht op eerbiediging van het privé-leven.

De Hoge Raad verwerpt het desbetreffende cassatiemiddel en overweegt:

‘Dienaangaande is van belang dat een concreet vermoeden bestond dat een van de werknemers ... zich schuldig maakte aan strafbare feiten, welke vermoeden, naar de in cassatie niet bestreden vaststelling van de Rechtbank, anders dan met gebruikmaking van een verborgen camera niet zou kunnen worden gestaafd. Nu enerzijds [verweerster] aldus een gerechtvaardigd belang had door middel van een videocamera opnamen te maken, zonder haar werknemers tevoren te waarschuwen, terwijl anderzijds de opnamen slechts de gedragingen van het personeel bij de kassa betroffen, moet worden aangenomen dat, ook indien [verweerster] aldus een inbreuk op het privé-leven van eisers heeft gemaakt, dit nog niet betekent dat dit bewijsmateriaal in een procedure als de onderhavige niet mag worden gebruikt. Anders dan onderdeel 6 aanvoert, is in dit verband niet van belang dat een verdenking alleen jegens T [...] en niet ook jegens [eisers] bestond.’

Zelfregulering

Bovenvermelde uitspraken tonen aan dat het laten verrichten van onderzoek door particuliere onderzoeksbureaus in feite geen zelfstandig punt van discussie meer is; dit is kennelijk een gepasseerd station. In oudere jurisprudentie is nog wel de opvatting aan te treffen dat het inschakelen van een extern onderzoeksbureau reeds op zichzelf – bijzondere omstandigheden daargelaten – onrechtmatig is.²⁴

In de jurisprudentie is geen expliciete rol weggelegd voor specifiek voor deze sectoren ontwikkelde (al dan niet interne) ‘richtlijnen’. Zo heeft de Registratiekamer diverse rapporten het licht doen zien met aanbevelingen op deze terreinen. Voor de verhouding werkgever/werknemer heeft de Registratiekamer diverse rapporten opgesteld.²⁵ Voor wat betreft het verzekeringsrecht valt in dit verband te wijzen op de *Gedragscode persoonlijk onderzoek* van 1 september 1997, uitgegeven door het Verbond van Verzekeraars. In deze gedragscode, aan te merken als vorm van zelfregulering, worden twee vormen van persoonlijk onderzoek aangeduid die doorgaans (kunnen) worden gehanteerd, zijnde (a) observatie van de betrokkene en (b) het inwinnen van informatie bij derden. Volgens de Gedragscode dient vertrekpunt te zijn dat – in het licht van de door het Verbond onderkende spanningsverhouding tussen enerzijds privacybelangen van betrokkenen en anderzijds de behoefte aan een gerechtvaardigd niveau van fraudepreventie – tot het (doen) verrichten van dergelijk onderzoek pas na een zorgvuldige belangenafweging wordt overgegaan.²⁶ Ook hierbij worden eisen van proportionaliteit en subsidiariteit uitdrukkelijk genoemd. Zo worden bij de afweging betrokken het belang van de betrokkene op een snelle en zorgvuldige besluitvorming, zijn privacybelang, het financiële belang van de claim en de zwaarte van de verdenking van de fraude.

Voor inschakeling van onderzoeksbureaus geldt dat verzekeraars *uitsluitend* opdracht verstrekken aan bureaus die de gedragscode van de Nederlandse Vereniging van Handelsinformatiebureaus hebben onderschreven en beschikken over alle ter-

Toerekening aan de opdrachtgever is niet mogelijk omdat het gaat om niet-ondergeschikten, die niet in opdracht werkzaamheden ter uitoefening van zijn bedrijf verrichten

zake wettelijk voorgeschreven vergunningen.²⁷ Ook dient het ingeschakelde bureau te verklaren zich bij de uitvoering van de opdracht conform de Gedragscode persoonlijk onderzoek te zullen gedragen.

Toerekening aan opdrachtgever

In hoeverre kunnen eventuele onrechtmatigheden bij door recherchebureaus verricht onderzoek aan de opdrachtgever worden toegerekend? Nu het veelal zal gaan om niet-ondergeschikten die niet voldoen aan het criterium dat zij in de zin van art. 6:171 BW in opdracht werkzaamheden ter uitoefening van het bedrijf van de opdrachtgever verrichten, lijkt – althans in gevallen waarin de onrechtmatigheid niet in de opdracht ligt besloten – toerekening aan de opdrachtgever niet wel mogelijk, tenzij er sprake is van ‘culpa in eligendo’ (verwijtbare verkeerde keuze van de opdrachtnemer).²⁸

Ook de bepalingen inzake de overeenkomst van opdracht (Titel 7 van Boek 7 BW) voorzien niet in een dergelijke toerekening. Voor rechtspraak valt te wijzen op het arrest Slemptes/Nool,²⁹ waarin de Hoge Raad in dit verband betekenis hechtte aan het feit dat de opdracht aan de privé-detective, in die zaak ingeschakeld door een particulier, geen aanzetten of uitlokken van onrechtma-

tigheden inhield of meebracht. Benadeelden van particulier onderzoek dienen zich dus terdege te bezinnen op de vraag wie zij aansprakelijk willen stellen voor eventuele jegens hen verrichte onrechtmatige gedragingen.

Voor zover er sprake is van het systematisch verzamelen van gegevens, bestreken door de Wbp en eventueel op de Wbp gebaseerde richtlijnen,³⁰ zijn onrechtmatigheden eerder aan opdrachtgevers toe te rekenen.³¹ Illustratief is in dit verband een recentelijk door de Registratiekamer naar aanleiding van klachten verricht onderzoek

naar de werkwijze van een specifiek handelsinformatiebureau, met name optredend in opdracht van gerechtsdeurwaarders en incassobureaus.³² De bevindingen zijn eenduidig:

‘De Registratiekamer heeft geconstateerd dat het onderzochte handelsinformatiebureau de wettelijke geheimhoudingsplicht van derden bewust doorbreekt. Het informatiebureau is op de hoogte van de geldende regelgeving. Niet alleen het handelsinformatiebureau zelf overtreedt de wet door onrechtmatig verkregen informatie aan derden te verstrekken, maar het zet ook organisaties aan tot het onrechtmatig verstrekken van informatie. Uit het onderzoek blijkt zelfs dat een (grote) uitkeringsinstelling op systematische wijze met behulp van SoFi-nummers gegevens verstrekt aan het informatiebureau.’

Een en ander kan volgens de Registratiekamer wel degelijk ook direct aan de opdrachtgevers worden toegerekend:

‘De opdrachtgevers van het informatiebureau verkrijgen (structureel) onrechtmatig persoonsgegevens. Op een opdrachtgever van het informatiebureau rust de plicht om, juist vanwege het discrete karakter van deze gegevens, de werkwijze en de rechtmatigheid van de informatie te onderzoeken.

Deze eis is een belangrijk onderdeel in de nieuwe wet bescherming persoonsgegevens.’

Relativering persoonlijke levenssfeer

Uit de rechtspraak blijkt niet dat onderzoeksbureaus de grenzen van het toelaatbare overschrijden. Daarmee is uiteraard niet uit te sluiten dat zulks wel plaatsvindt en/of dat rechercheurs meer of andere technieken gebruiken dan in een procedure of schadeafhandelingstraject boven tafel komen: alertheid blijft geboden.³² Evenmin valt uit te sluiten dat betrokkenen die met de voor hen belastende uitkomsten van dergelijke onderzoeken worden geconfronteerd daaraan om hen moverende redenen geen ruchtbaarheid zullen willen geven en dat – in die gevallen waarin het spuurwerk niet tot resultaat heeft geleid – deze verrichtingen voor de betrokkene zelfs geheel onbekend blijven. Desondanks is er op grond van de momenteel beschikbare gegevens vooralsnog geen aanleiding om te veronderstellen dat er bijvoorbeeld zoiets als een algemene tendens tot criminalisering van letselschadeslachtoffers bestaat of dat verzekeraars en werkgevers er maar in het wilde weg op los (doen) speuren.³⁴

Het doen verrichten van particulier onderzoek is een niet meer weg te denken maatschappelijke realiteit waaraan het bestaansrecht niet mag worden ontzegd. Uiteraard zal de toelaatbaarheid van onderzoek en onderzoeksmethodieken permanent moeten worden beoordeeld aan de hand van een toetsingskader waarin de betrokken belangen, het recht op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer enerzijds en de gerechtvaardigde wens informatie te verzamelen teneinde de eigen belangen effectief te kunnen behartigen anderzijds, evenwichtig tegen elkaar worden afgezet. Een kritische houding naar de wederpartij is daarbij niet zonder meer misplaatst³⁵ en algemene maatschappelijke ontwikkelingen (bijvoorbeeld toename van fraude) zullen daarin mogen worden meegenomen. Veel zal echter uiteindelijk afhangen en ook af moeten hangen van de concrete omstandigheden van het geval. Daarbij past een zekere relatering van het belang van de persoonlijke

levenssfeer, temeer in een cultuur waarin een veelheid van intimiteiten – gewenst dan wel ongewenst – een ieder via bijvoorbeeld de beeldbuis bereiken en ‘en public’ het binnenste naar buiten wordt gekeerd.³⁶ Deelname aan het maatschappelijk en economisch verkeer veronderstelt informatie- en gegevensuitwisseling en toegankelijkheid daarvan is de inherent daaraan verbonden prijs.

Geen bewijsuitsluiting maar boete

Missers en wantoestanden zijn uiteraard nooit geheel uit te sluiten en zullen waar nodig moeten worden gecompenseerd en bestreden. Dit zal waarschijnlijk niet bestaan in ontoelaatbaarheid in rechte van de (op zichzelf deugdelijke) resultaten van onrechtmatig onderzoek: jurisprudentie³⁷ en literatuur leren dat bewijsuitsluiting in het civiele recht door slechts weinigen wordt voorgestaan. Het bestrijden van onrechtmatige gegevensverzameling via de rechtspraak, bijvoorbeeld door bewijsuitsluiting, is in meerdere opzichten onwense-

lijk: in dergelijke gevallen betreft het immers per definitie veelal situaties waarin met de aldus verkregen gegevens het onrechtmatig handelen van de wederpartij kan worden aangetoond (en dus bestaande rechten kunnen worden verwezenlijkt) en waarin die wederpartij bovendien niet heeft voldaan aan de op haar rustende waarheidsplicht. Een beroep op bijvoorbeeld het ‘persoonlijke karakter’ van gegevens zal niet kunnen slagen indien het informatie betreft die van belang is voor de uitkomst van het geschil: die relevantie ontnemt het persoonlijke karakter daaraan. Bestrijding via (enkele) uitsluiting van gegevens is op zichzelf genomen ook niet bijster effectief: er gaat weinig preventieve werking van uit en biedt geen soelaas in al die gevallen waarin de gegevensverzameling niet tot (bewijs)resultaat heeft geleid.³⁸

De oplossing zal veeleer moeten worden gezocht in financiële compensatie van (echte) benadeelden en het aanpakken van de overtreders. Voor particuliere recherchebureaus worden daartoe in de Wet particu-

liere beveiligingsorganisaties en recherchebureaus ook enige instrumenten aangereikt: de verleende vergunning kan worden ingetrokken en op grond van art. 15 van deze wet kan in sommige gevallen een bestuurlijke boete van maximaal f 25.000 (€ 11.340) worden opgelegd. Voor zover een en ander zich buiten het bereik van deze wet afspeelt (bijvoorbeeld door personen zonder toereikende vergunning) zal moeten worden gedacht aan civiele en strafrechtelijke vervolging, wegens die uiteraard ook openstaan bij vergunninghoudende particuliere rechercheurs.

Het probleem is uiteraard dat vaak onbekend zal blijven *dat* op onrechtmatige wijze gegevens zijn verzameld, terwijl tevens kan worden betwijfeld of getroffen personen wel steeds bereid zijn om veel tijd en energie te spenderen aan de bestrijding van (veelal als niet zeer ingrijpend ervaren) inbreuken op de persoonlijk levenssfeer. Wie ligt er werkelijk wakker van het feit dat zijn of haar fiscale gegevens bij anderen bekend zijn? ■

Noten

- 1 Werkzaam bij Trip Advocaten & notarissen; zie ook M. Kremer, *Onrechtmatig verkregen bewijs in civiele zaken* (diss.), Serie Civiele procespraktijk, Deventer 1999.
- 2 Zie het inmiddels verschenen onderzoeksrapport *Particuliere recherche in Nederland: werkwijzen en informatiestromen*, 's-Gravenhage 2001.
- 3 Particuliere recherchebureaus zijn vergunningplichtig ex art. 2 van de Wet particuliere beveiligingsorganisaties en recherchebureaus uit 1997 (*Stb.* 1997, 500), welke in werking is getreden op 1 april 1999.
- 4 Overigens concludeert het rapport eveneens dat volgens eigen opgave van deze bureaus met name ook bij het onderzoek in opdracht van het bedrijfsleven ‘het gat in de middencriminaliteit’ wordt opgevuld dat de reguliere politie (noodgedwongen) heeft laten ontstaan.
- 5 Zie *Particuliere recherche in Nederland: werkwijzen en informatiestromen*.
- 6 (On)rechtmatigheid van de gehanteerde onderzoeksmethode en (on)bruikbaarheid van de daaruit resulterende informatie vallen overigens niet per definitie samen.
- 7 Deze wet voorziet goedbeschouwd slechts in een legitimatieplicht voor particuliere rechercheurs en dient vooralsnog met name de reguleringbehoefte van de overheid op het onderhavige terrein.
- 8 Richtlijn 95/46/EG van 24 oktober 1995 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens, Pb EG Nr. L 281/41 van 23 november 1995.
- 9 Deze wet van 6 juli 2000 (*Stb.* 2000, 302) is in werking getreden op 1 september 2001 en heeft de Wet op de persoonsregistraties (WPR) vervangen.
- 10 In de Wbp geldt voor deze gevoelige gegevens het bijzondere regime van Hoofdstuk 2 paragraaf 2: hiervoor geldt een algemeen verwerkingsverbod met specifiek aangeduide uitzonderingen. Als categorieën van bijzondere gegevens worden onderscheiden persoonsgegevens betreffende iemands godsdienst of levensovertuiging, ras, politieke gezindheid, gezondheid, seksuele leven, alsmede persoonsgegevens betreffende het lidmaatschap van een vakvereniging (art. 16 Wbp).
- 11 Zie ook J. Terstegge, *De nieuwe Wet bescherming persoonsgegevens: Handleiding voor de praktijk*, Alphen aan den Rijn 2000, p. 17.
- 12 Het betreft in hoofdlijnen het – onder in deze bepalingen nader aangeduide omstandigheden – plegen van huisvrede- en computervredebreek, het afluisteren en opnemen van gesprekken, het aftappen en opnemen van gegevens overgedragen via de telecommunicatie en het gebruik van verborgen camera's.
- 13 Zie M. Kremer, *Onrechtmatig verkregen bewijs in civiele zaken*, p. 118-135.
- 14 Bedenk dat in art. 53 Sv in zekere zin een klassieke grondslag voor private opsporing is gelegen. In deze bepaling wordt aan *een ieder* het recht verleend verdachten aan te houden bij ontdekking op heterdaad (waarbij de verdachte vervolgens wel onverwijld aan een opsporingsambtenaar moet worden overgeleverd).
- 15 Dit beginsel wordt door sommigen aldus uitgelegd dat de overheid en haar organen voor *elk* handelen – dus ook de handelingen die geen inbreuk op de rechten van burgers opleveren – een specifieke wettelijke grondslag behoeft. In het civiele recht brengt het autonomiebeginsel juist mee dat voor handelen geen bevoegdheid nodig is. Toegepast op de informatieverzameling geldt op dit terrein dan ook het beginsel ‘Vragen staat vrij’.
- 16 Overigens is het zeer de vraag of deze regel ook in het strafrecht wel onverkort geldt. In het arrest Saunders t. Verenigd Koninkrijk, EHRM 17 december 1996, *NJ* 1997, 699 oordeelde het Europese hof voor de rechten van de mens dat ‘the right not to incriminate oneself is primarily concerned ... with respecting the will of an accused person to remain silent’ en dat het ‘does not extend to the use in criminal proceedings of material which may be obtained from the accused through the use of compulsory powers but which has an existence independent of the will of the suspect’. De ratio van de ‘regel’ lijkt aldus gelegen in de overweging dat gewaarborgd moet zijn dat het tegen de verdachte gebruikte bewijsmateriaal in voldoende mate betrouwbaar is (hetgeen in het algemeen niet het geval zal zijn bij afgedwongen bekentenissen). Voor zover die betrouwbaarheid gewaarborgd is, staat de wijze van verkrijging op zichzelf niet in de weg aan het gebruik van het materiaal in een procedure, althans vanuit het oogpunt van het recht op een eerlijk proces in de zin van art. 6 EVRM. Nationale overheden mogen daarbij uiteraard strengere eisen aanleggen en verdachten/burgers een hogere beschermingsgraad verlenen.
- 17 In feite is er niets nieuws onder de zon. De uitspraak is in feite een modernisering van het arrest van HR 12 juni 1953, *NJ* 1954, 61, waarin de beweerdelijke vader zich in het kader van een vaderschapsactie moest onderwerpen aan een bloedonderzoek. In dit arrest sprak de Hoge Raad ook met zoveel woorden uit dat de hier besproken regel in het civiele recht niet geldt.

- 18 HR 4 oktober 1996, *NJ* 1998, 45. Hierin werd uitgemaktdat er sprake is van bedrog in de zin van art. 382 Rv (gronden request-civil) 'wanneer een partij door haar oneerlijke proceshouding belet dat in de procedure feiten aan het licht komen die tot een voor de wederpartij gunstige afloop van die procedure zouden hebben kunnen leiden. Dat zal zich onder meer voordoen wanneer een partij feiten als hiervoor bedoeld verzwijgt, terwijl zij wist of behoorde te weten dat de tegenpartij niet met die feiten bekend was of redelijkerwijs bekend behoorde te zijn.'
- 19 De zienswijze dat onrechtmatig verkregen bewijsmateriaal toelaatbaar is indien er alternatieve, rechtmatige verkrijgingsmogelijkheden bestonden wordt ook aangehangen in de Verenigde Staten (de 'inevitable discovery doctrine') en Duitsland (het 'rechtmäßiges Alternativverfahren'). Zie M.C.D. Embregts, *Alternatieve bewijsverzekering*, in: *Onrechtmatig verkregen bewijs*, H.J.R. Kaptein (red.), Nijmegen 2000.
- 20 Zie ook M. Kremer, *Onrechtmatig verkregen bewijs in civiele zaken*, p. 103 e.v.
- 21 Gerechtshof Amsterdam 18 mei 2000, rolnr. 1311/99 KG. De uitspraak is tevens besproken door R.Ph.Elzas, in *AV&S* nummer 0, december 2000, p. 18-21.
- 22 HR 27 april 2001, *NJ* 2001, 421.
- 23 Als (genoegzame) grond voor ontslag werd uiteindelijk slechts de niet afgedragen verkoop van de portemonnee, met een waarde van f 9,95 dan wel f 14,95, aangenomen.
- 24 In zijn arrest van 2 december 1992, *NJ* 1993, 327 oordeelde het Hof 's-Hertogenbosch bijvoorbeeld nog dat 'de bijzondere en ten dele persoonlijke aard van de arbeidsverhouding, waarin een zeker onderling vertrouwen een element is waarop beide partijen moeten kunnen rekenen, in beginsel medebrengt, dat de controle en het daaraan mogelijk verbonden onderzoek door de werkgever zelf moet geschieden of door met toezicht belaste functionarissen uit de eigen arbeidsorganisatie, van wie die opdracht en bevoegdheid aan de werknemers bekend is.' Het betrof een leerkracht die tijdens zijn ziekteverlof werkzaamheden voor derden verrichtte.
- 25 In het rapport 'Als de telefoon wordt opgenomen' (1996) worden bijvoorbeeld richtlijnen geformuleerd voor het meelisteren van telefoongesprekken van werknemers. In 1997 verscheen het rapport 'In beeld gebracht: privacyregels voor het gebruik van videocamera's voor toezicht en beveiliging' en in 2000 werden in het bekende rapport 'Goed werken in netwerken' aanbevelingen gedaan voor regels ter controle op e-mail en internetgebruik van werknemers.
- 26 Daarmee lijkt te worden afgeweken van de lijn die eerder is uitgezet door de Raad van Toezicht op het Schadeverzekeringsbedrijf inzake het (doen) verrichten van zogenaamd 'buurtonderzoek'. In zijn uitspraak van RvT 19 november 1990, VR 1991, 111 oordeelde deze Raad bijvoorbeeld dat buurtonderzoek, in verband met de mogelijk ingrijpende gevolgen daarvan, *vooraf* aan de verzekerde moest worden medegedeeld en dat deze daarvoor *expliciet toestemming* diende te geven. Wellicht hebben de ontwikkelingen in het afgelopen decennium deze benadering achterhaald (waarvoor uit oogpunt van effectieve fraudepreventie ook wel iets valt te zeggen).
- 27 Meer specifiek komen een vijftal vragen aan de orde: (1) Wanneer kan een persoonlijk onderzoek worden ingesteld?; (2) wie neemt de beslissing tot het houden daarvan?; (3) wat zijn de uitgangspunten voor het persoonlijk onderzoek; (4) welke kwaliteitseisen gelden er voor een – door een verzekeraar in te schakelen – onderzoeksbureau?; en (5) welke regels gelden er voor het bewaren van onderzoeksgegevens?
- 28 Wanneer een verzekeraar zich houdt aan de Gedragscode persoonlijk onderzoek, zal hem dit verwijt in beginsel niet snel kunnen worden gemaakt. Dit geldt uiteraard niet voor zover er sprake is van uitoefening van zijn bedrijf door opdrachtnemers. In zijn uitspraak van 20 maart 2000, VR 11-2000, 178, oordeelde de Raad van Toezicht op het Schadeverzekeringsbedrijf dat het een verzekeraar in beginsel vrijstaat om de behandeling van een schadegeval op te dragen aan een schaderegelingsbureau, maar dat de verzekeraar ook tuchtrechtelijk voor dat bureau aansprakelijk is als voor eigen gedragingen.
- 29 HR 7 februari 1992, *NJ* 1993, 78.
- 30 Op grond van art. 2 lid 1 Wbp is deze wet van toepassing op 'geheel of gedeeltelijk geautomatiseerde verwerking van persoonsgegevens, alsmede de niet geautomatiseerde verwerking van persoonsgegevens die in een bestand zijn opgenomen of die bestemd zijn om daarin te worden opgenomen'. Een bestand is – zie art. 1 sub c Wbp – 'elk gestructureerd geheel van persoonsgegevens ... dat volgens bepaalde criteria toegankelijk is en betrekking heeft op verschillende personen'.
- 31 Voor de verzekeringsbranche heeft het Verbond van Verzekeraars de 'Gedragscode verwerking persoonsgegevens verzekeringsbedrijf' opgesteld.
- 32 Het geanonimiseerde rapport is te raadplegen op Internet (<http://www.registratiekamer.nl>).
- 33 Volgens het reeds genoemde onderzoeksrapport 'Particuliere recherche in Nederland' wordt in verband met de vraag naar de daarin gehanteerde onderzoeksmethodieken binnen de particuliere researchesector zelf gesproken van een 'overkoepelende inzet van de gangbare en gebruikelijke 'politiemethodieken', waarbij naast administratieve controle en observaties ook wel gebruik wordt gemaakt van geavanceerde technische hulpmiddelen (bijvoorbeeld peil- en af luisterapparatuur) en inzet van undercoverpersoneel en mystery-guests.
- 34 Zie bijvoorbeeld R.M.J.T. van Dort, 'Privacy-onderzoek in de letselpraktijk: Slachtoffer of verdachte?', het *Verzekerings-Archief* 1/2-2000, p. 5-11.
- 35 Opmerkelijk genoeg is dit bijvoorbeeld in het komende, nieuwe verzekeringsrecht veel minder dan onder het huidige recht aan te treffen. In Vrb augustus 2000, nr. 5, p. 71 wordt daarover opgemerkt: "Verdwenen is het wantrouwen over het mogelijk misbruik van de verzekering door onscrupuleuze lieden".
- 36 Wellicht zou men hier kunnen spreken van 'privacy-uitbreuken'.
- 37 Zie ook het hiervoor besproken arrest van HR 27 april 2001, *NJ* 2001, 421, waarin de Hoge Raad oordeelde dat ook indien de werkgever een inbreuk op het privé-leven van de werkgeefster heeft gemaakt, zulks nog niet meebrengt dat het daaruit verkregen bewijsmateriaal niet in een procedure betreffende de beëindiging van de arbeidsovereenkomst mag worden gebruikt.
- 38 Zie M. Kremer, *Onrechtmatig verkregen bewijs in civiele zaken*, Deventer 1999, p. 242-246.

(advertentie)

FIF 33
RECHERCHE EN INFORMATIEBUREAU

Ten beloven van de advocatuur en het bedrijfsleven.
Voornaamste activiteiten: bedrijfsrecht, arbeids- en huurrecht.

- overname, zekering, fusie
- distributieruimte
- fraude
- overname, coöperatie, fusie
- handelsinformatie
- privacy-onderzoek

Telefoon . DID - 477 33 22 E-mail . info@fif33.nl
Fax . DID - 477 08 30 Internet . www.fif33.nl

Vraag deze brochure aan voor het sociale pakket aan deuren.

Bezoekadres. Hoornsteedweg 136, 3201 DW Rotterdam
Correspondentieadres. Postbus 23230, 3001 HE Rotterdam

Voor kantoren groot en klein:
www.advocatenwerk.nl

HV&PARTNERS
VOOR JURISTEN, VAST OF INTERIM

 TEL 010 - 240 06 05

Boekbespreking

Over privacy is men doorgaans onverschillig, totdat er inbreuk op wordt gemaakt. De onduidelijkheid van het begrip maakt regelgeving een hachelijke zaak. De nieuwe Wet bescherming persoonsgegevens moet daar verandering in brengen. Lex van Almelo maakt de materie toegankelijk voor een breed publiek, aan de hand van sprekende praktijkvoorbeelden van onze nieuwe privacy-waakhond, het College bescherming persoonsgegevens.

Pieter Nabben
Redactielid

Privacybescherming in het informatietijdperk Ik heb toch niets te verbergen

Lex van Almelo

Het is verleidelijk om voyeur te zijn. Het populaire televisieprogramma Big Brother heeft dat op niet mis te verstane wijze duidelijk gemaakt. Die interesse in het persoonlijk leven van anderen lijkt echter onschuldig. De bewoners van het Big Brother-huis hebben immers de vrije keus om hun privacy al dan niet ten toon te stellen. Anders wordt het wanneer het privacybelang het moet afleggen tegen andere belangen. Het is steeds een kwestie van afweging, aldus inleider P.J. Hustinx, voorzitter van het College bescherming persoonsgegevens.

Het is moeilijk om die afweging te maken zolang we niet precies weten wat privacy is. Dat weten we pas, zo stelt de auteur, als onze privacy geschonden wordt. Daarom omzeilt de auteur de onduidelijkheid van het begrip privacy en geeft hij gewoon een lange reeks praktijkvoorbeelden te beschrijven. Daardoor krijgt de lezer toch een aardig idee van wat wel en niet geoorloofd is.

Door zich nu en dan in de ik-vorm tot de lezer te wenden en vragen te stellen, leest het boek gemakkelijk weg. De sprekende titel van het boek en het kleurrijke woordgebruik doet denken aan het werk van een andere privacykenner, F. Kuitenbrouwer, die hetzelfde effect bereikte met zijn titels 'Wanneer computers koppelen' en 'Het recht om met rust gelaten te worden'.

Mijlpalen

Het boek markeert in meerdere opzichten de ontwikkelingen in de privacybescherming. De Wet Persoonsregistraties uit 1989 is 1 september jl. vervangen door de nieuwe Wet bescherming persoonsgegevens. Het kernbegrip 'persoonsregistratie' is in de nieuwe wet vervangen door het – veel handzamere – begrip 'persoonsgegevens'. Niet het registreren maar het verwerken en gebruiken van gegevens staat centraal. Het lijkt dan ook logisch dat de Registratiekamer iets aan haar naam moest doen. Sinds de invoering van de Wet bescherming persoonsgegevens hebben we dan ook niet meer te maken met de Registratiekamer, maar met het College bescherming persoonsgegevens.

De naam zal niet veel veranderen aan de relatief geringe bekendheid van deze toezichthouder. Meer mag verwacht worden van de nieuwe bevoegdheden die de wet biedt. Het nieuwe College zal niet alleen klachten behandelen en adviezen geven, maar kan ook maatregelen en boetes opleggen. En ja, dan wordt het menens.

De zeven beginselen van de nieuwe privacywet

In een paar stappen wordt kort uiteengezet wat de nieuwe privacywet te bieden heeft. De auteur geeft geen artikelsgewijs commentaar. Daar leent zijn boek zich niet voor. Hij beperkt zich tot een korte uitleg van de zeven principes waarop de wet en de

EU-richtlijn die daar aan voorafging, zijn gebaseerd.

Het principe van de gerechtvaardigde grondslag (1) houdt in dat er een goede reden moet zijn om persoonsgegevens te verwerken. Toestemming van de betrokkene kan zo'n reden zijn. De gebruiker van persoonsgegevens mag die gegevens niet voor een ander doel gebruiken dan het doel waarvoor hij de gegevens heeft verkregen (2). Het beginsel van proportionaliteit en subsidiariteit (3) houdt in dat het belang van gegevensverwerking in een redelijke verhouding moet staan met de inbreuk op de privacy en dat de gegevens voor de betrokkenen op de minst ingrijpende wijze verwerkt moeten worden. Het transparantiebeginsel (4) betekent dat de betrokkene geïnformeerd moet worden over de verwerking van zijn gegevens. De gebruiker moet

van de leesbaarheid, de praktijkvoorbeelden en de onderverdeling in zeven praktijkgebieden. De bloemlezing van voorbeelden geeft een redelijk goed inzicht in wat wel en niet mag op het gebied van privacy en werk, vrije tijd, winkelen en marketing, geldzaken, gezondheids- en welzijnzorg, contacten met de overheid en, niet in de laatste plaats, privacy en veiligheid.

De meest opmerkelijke voorbeelden passen de revue en dat is misschien ook wel de onvermijdelijke kritiek op deze werkwijze. Het is casuïstisch. Hoewel de hoeveelheid voorbeelden borg staat voor een zekere mate van volledigheid, is het lastig zoeken naar het antwoord op concrete vragen. Het trefwoordenregister biedt enig soelaas, maar een norm voor wat wel en niet mag, kan slechts indirect uit de reeks voorbeelden worden afgeleid.

De auteur kon niet vermoeden dat de aanslagen van 11 september een groot gat hebben geslagen in zijn hoofdstuk over privacy en veiligheid.

zuinig zijn (5) met de verspreiding van gegevens. De verwerking moet aan zorgvuldigheidseisen (6) voldoen en, ten slotte, personen moeten hun rechten (7) met betrekking tot hun persoonsgegevens kunnen uitoefenen (inzage, correctie, afscherming en verzet tegen gegevensverwerking).

Hoe dit allemaal precies in de wet is verankerd, leert het boek niet. Daar is het de auteur ook niet om te doen geweest. Wel zijn deze zeven principes soms heel duidelijk terug te vinden in de praktijkvoorbeelden die hij beschrijft.

Lastig zoeken

De kracht van het boekje is de combinatie

Voor de advocatuur is het boekje niet zeer bruikbaar. Voor wie de meest bekende uitspraken kent, zullen sommige praktijkverhalen herkenbaar zijn. Voor wie munitie zoekt voor zijn conclusie of een informatie- of fraudeonderzoek overweegt, doet er echter beter aan de *Uitsprakenbundel* van de Registratiekamer te raadplegen of bijvoorbeeld de bijdrage te lezen van mr. Kremer, elders in dit nummer.

Gat van 11 september

Ook de conclusies van de auteur zijn niet zeer opzienbarend. De conclusie van zijn onderzoek is dat er meer persoonsgegevens worden verwerkt dan de auteur vermoedde,

maar ook dat er minder is toegestaan dan hij aanvankelijk dacht. Toch kan het onderzoek van de auteur zeker worden beschouwd als een belangrijke bijdrage aan het streven de problematiek onder de aandacht te brengen van het publiek en daarvoor reken ik uiteraard ook de maatschappelijk geïnteresseerde jurist. De ongerustheid van de auteur over de bedreiging van de privacy is aanstekelijk en lijkt ook terecht. Ik was in ieder geval onder de indruk van het veelomvattende karakter van de bedreiging van de privacy. Er is haast geen aspect van het dagelijks leven te bedenken waarin het probleem niet speelt.

De auteur kon niet vermoeden dat de aanslagen van 11 september een groot gat hebben geslagen in zijn hoofdstuk over privacy en veiligheid. Naar aanleiding van de aanslagen is een nogal wilde discussie losgebarsten over de vraag in hoeverre de bescherming van privacy moet wijken voor het treffen van veiligheidsmaatregelen. De paniekregelgeving in de VS is begrijpelijk, maar baart ook zorgen. Enerzijds lijkt het koppelen van persoonsgegevens en het beperken van de bewegingsvrijheid noodzakelijk voor het waarborgen van ieders vrijheid. Anderzijds blijft er weinig vrijheid over indien we zelfs onze privacy – de individuele vrijheid bij uitstek – moeten inleveren ten behoeve van de vrijheid en veiligheid van ons allen. Kortom, privacybescherming is een dilemma geworden. Hoeveel vrijheid moet je inleveren om de vrijheid te bewaren?

Ik heb toch niets te verbergen
Privacybescherming in het informatietijdperk
Lex van Almelo; 200 blz.
2001, ISBN 90 12 09316 3
Sdu Uitgevers, Den Haag

Correctie

In de valse uitgave van 21 december 2001, *Advocatenblad* 2001 nr. 22, werd op p. 844 ten onrechte gemeld dat mr. J.L.R.A. Huydecoper raadsheer bij de Hoge Raad zou zijn. Hij is daar advocaat generaal.

(red.)

Hoe zit het met...

De inwerkingtreding van de herziening burgerlijk procesrecht, per 1 januari jl., dwingt tot enkele veranderingen in de dagvaarding. De meeste nieuwe vereisten moeten op straffe van nietigheid in acht worden genomen. Op de volgende pagina's een nieuwe model-dagvaarding, op deze pagina's enkele opmerkingen over bijzondere situaties.

Willem Heemskerck
redactielid

de dagvaarding nieuwe stijl?

Per 1 januari 2002 is (onder meer) wetsvoorstel 26 855 in werking getreden, betreffende de Herziening van het procesrecht voor burgerlijke zaken, in het bijzonder de wijze van procederen in eerste aanleg.¹ Het nieuwe procesrecht voorziet in een aantal algemene vereisten waaraan alle exploitanten (dus in ieder geval het exploitant van dagvaarding, maar ook bijvoorbeeld een betekeningsexploitant of een beslagexploitant) dienen te voldoen (art. 45 Rv)², en daarnaast een aantal bijzondere vereisten waaraan het exploitant van dagvaarding óók moet voldoen (art. 111 Rv). Voor een dagvaarding nieuwe stijl moet derhalve aan de vereisten van art. 45 Rv én aan de vereisten van art. 111 Rv worden voldaan en wel op straffe van nietigheid (art. 120 lid 1 Rv). Slechts het niet in acht nemen van de in art. 111 lid 3 Rv neergelegde 'substantiëringsplicht' en 'bewijsaandragplicht' wordt gezien art. 120 lid 4 Rv niet met nietigheid bedreigd.

Hoewel de meeste vereisten die in de art. 45 en 111 Rv worden gesteld ook al in art. 5 Rv-oud werden gesteld, blijkt de behoefte aan een nieuwe 'model-dagvaarding' groot te zijn. Op de volgende pagina's is zo'n dagvaarding afgedrukt³, waarbij uitgegaan wordt van een 'gewone' rechtbankprocedure, sector civiel. Omwille van de hanteerbaarheid is de dagvaarding aan de hand van een fictieve casus ingevuld, klaar voor verzending aan de deurwaarder. Afwijkingen voor de situatie dat van meer gedaagden sprake is, voor de kantonprocedure en voor het kort geding volgen hierna.

Meer gedaagden

Art. 79 Rv-oud bepaalde dat bij meerdere gedaagden, waarvan één of meer niet verschenen, de zaak werd aangehouden, ten einde eiser(s) of één van de wel-verschenen gedaagden in de gelegenheid te stellen het verstek aan de niet-verschenen gedaagde(n) te betekenen, met oproeping van alle partijen tegen een nieuwe roldatum. Eerst na deze oproeping werd het vonnis – ook al werd in het verstek volhard – als op tegenspraak gewezen beschouwd, zodat daartegen geen verzet meer openstond.

Art. 140 Rv vormt wat dat betreft een verbetering: het bepaalt dat mits ten aanzien van de niet-verschenen gedaagde(n) bij dagvaarding de voorgeschreven formaliteiten en termijnen in acht zijn genomen, verstek wordt verleend en het vonnis aanstonds – dus zonder herhaalde oproeping – als op tegenspraak gewezen zal worden beschouwd. Art. 111 lid 2 sub i Rv stelt in dat verband een extra vereiste aan een dagvaarding met méér gedaagden, te weten dat op de in art. 140 Rv neergelegde rechtsgevolgen wordt gewezen.

Kantonzaken

In kantonzaken gelden ten opzichte van het model slechts enkele afwijkingen. Art. 111 lid 2 sub b Rv bepaalt dat 'in zaken waarin partijen in persoon kunnen procederen' – de vaste aanduiding voor kantonzaken – de naam en het adres van de gemachtigde (diens *kantoor*adres als het een beroepsge-machtigde betreft en diens *woon*adres als dat niet het geval is)⁴ worden vermeld,

indien eiser bij gemachtigde procedeert. Verder dient uiteraard bij de rechter die van de zaak kennis neemt de (betreffende) sector kanton van de rechtbank te worden vermeld.⁵ Tot slot bepaalt art. 111 lid 2 sub g Rv dat vermeld wordt op welke wijze gedaagde in het geding moet verschijnen, te weten in persoon of vertegenwoordigd door een gemachtigde, voorts dat aangezegd wordt dat gedaagde op de in art. 81 leden 1 en 2 Rv bedoelde wijze kan antwoorden en dat aan niet-verschijnen de in art. 139 Rv neergelegde consequentie zal worden verbonden.

Eén en ander leidt tot de volgende tekstsuggestie, te plaatsen onder 'met de uitdrukkelijke vermelding':

- (1) dat gedaagde mondeling kan antwoorden ter zitting, maar ook schriftelijk ter zitting of door voorafgaande indiening ter griffie van een conclusie van antwoord en
- (2) dat als gedaagde niet (mondeling of schriftelijk) antwoordt en de voorgeschreven termijnen en formaliteiten in acht zijn genomen de kantonrechter de vordering zal toewijzen, tenzij deze hem onrechtmatig of ongegrond voorkomt.

Kort geding

De president in kort geding heet niet langer meer president, nu deze term in art. 15 lid 2 RO voortaan is gereserveerd voor de voorzitter van het bestuur van een gerecht, maar zal vanaf 1 januari 2002 met de verschrikkelijke term 'voorzieningenrechter' door het leven moeten gaan;⁶ slechts ter zitting zal hij nog als president mogen worden aangesproken, aldus art. 50 lid 3 RO. Dat betekent dat iemand moet worden gedagvaard voor 'de voorzieningenrechter bij de rechtbank te(eventueel toe te voegen: sector kanton, nevenvestigingsplaats).⁷

Verder kent de kortgeding-dagvaarding dezelfde vereisten als een dagvaarding in een bodemzaak, zij het dat niet blijkt of, en zo ja welke, aanzegging omtrent de wijze van verschijnen van gedaagde moet worden gedaan. Op grond van art. 255 lid 1 Rv kan gedaagde in een kort geding bij de sector civiel behalve bij procureur ook in per-

soon procederen, maar zich niet weer laten vertegenwoordigen door een gemachtigde, die geen procureur is. In een kort geding bij de sector kanton kan hij in persoon procederen, maar naar aan te nemen valt – vgl. art. 79 lid 1 Rv – ook bij gemachtigde die geen procureur is. Noch art. 111 lid 2 sub g noch sub h Rv sluit daarop aan. Zekerheidshalve ware ervoor te kiezen om in ieder geval aan te zeggen dat gedaagde in persoon of bij procureur (respectievelijk in kantonzaken: bij gemachtigde) kan verschijnen. Nu een kort geding voor de voorzieningenrechter een zaak in eerste aanleg betreft, dienen op grond van art. 111 lid 2 sub i Rv in ieder geval de consequenties van verstek te worden vermeld.

Art. 112 Rv stelt daarnaast dezelfde extra vereisten aan het exploit van de kortgeding- dagvaarding als art. 5a Rv-oud, te weten dat mededeling wordt gedaan dat bij verschijning vast recht wordt geheven, alsmede de hoogte daarvan, met de toevoeging dat aan on- en minvermogens van het vast recht vermindering kan worden verleend.

In kort geding moet in beginsel ook worden voldaan aan de substantiëringsplicht en de bewijsaandragplicht, nu nergens is bepaald dat die vereisten aan het exploit van de kort geding dagvaarding niet behoeven te worden gesteld.⁸ Niettemin kan de bewijsaandragplicht in kort geding niet als heel zinvol worden beschouwd, waar immers de wettelijke bewijsregels in kort geding niet gelden; eiser doet er beter aan om zijn schriftelijk bewijsmateriaal voorafgaand aan de zitting te produceren en eventuele getuigen naar de zitting mee te nemen. De substantiëringsplicht kan voor een concentratie van het debat op de zitting wel zinvol zijn, maar het laat zich niet snel indenken welke gevolgtrekkingen de voorzieningenrechter geraden zou kunnen achten, als aan die plicht niet wordt voldaan. ■

Noten

- 1 Wet van 6 december 2001, *Stb.* 580. Zie voor de inwerkingtreding het Besluit van 10 december 2001, *Stb.* 621 en voor de definitieve (nieuwe) nummering de Beschikking van Minister van Justitie van 14 december 2001, *Stb.* 623.
- 2 Deze en volgende artikelen uiteraard in de nieuwe nummering; als naar een vóór 1 januari 2002 geldende bepaling wordt verwezen treft men de toevoeging (art.....Rv)-oud.
- 3 Met dank aan mijn kantoorgenoot mr. H.C. Grootveld voor zijn handzame opmerkingen.
- 4 Zie TK 1999-2000, 26 855, nr. 3, p. 98
- 5 Zie voor een invulsuggestie *Advocatenblad* 2001, p. 822, l.k..
- 6 Zie voor een gelijke afschuw Eerste Kamerlid Broekers-Knol (VVD), *Handelingen EK 2001-2002*, p. 523, l.k.
- 7 Op grond van art. 254 lid 4 Rv zal, mits aan de sectorale competentiebepalingen is voldaan, voortaan een volwaardig kort geding bij de kantonrechter kunnen plaatsvinden; de voorlopige voorziening van art. 116 Rv-oud liet zich immers niet met een kort geding vonnis vergelijken.
- 8 Voorzover na te gaan is de vraag of deze vereisten in kort geding al dan niet zouden moeten gelden in de parlementaire geschiedenis op wetsvoorstel 26 855 in het geheel niet onder ogen gezien.

Model dagvaarding

Concept-exploot van een dagvaarding voor een rechtbankprocedure, sector civiel¹

Heden, de januari tweeduizendtwee,² ten verzoeken van **Gerardus Cornelis Passchier**, handelend onder de naam Passchier's Houthandel, wonende te Vledder, gemeente Westerveld,³ te dezer zake woonplaats kiezende te Den Haag aan het Koningin Julianaplein nr. 30, gebouw Babylon, kantoren A, vijfde verdieping, ten kantore van mr. W. Heemskerk (postbus 11756, 2502 AT) die tot procureur wordt gesteld;⁴

heb ik⁵

6

Gedagvaard:

de besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid **Aannemingsbedrijf Odinot b.v.**, gevestigd en kantoor houdende te Oegstgeest aan de Grunerielaan nr. 11⁷, aldaar mijn exploot doende en een afschrift dezes latende aan:⁸

Om:

op dinsdag, de vijfde februari tweeduizendtwee, des voormiddags te 9.00 uur,⁹ niet in persoon, doch vertegenwoordigd door een procureur,¹⁰ te verschijnen ter terechtzitting van de rechtbank¹¹ te Den Haag, die alsdan en aldaar gehouden zal worden in het Paleis van Justitie aan de Prins Clauslaan nr. 60;¹²

Met de uitdrukkelijke vermelding:

dat indien gedaagde niet op de eerste of op een door de rechtbank nader bepaalde roldatum in het geding verschijnt dan wel verzuimt een procureur te stellen, en de voorgeschreven termijnen en formaliteiten in acht zijn genomen, de rechtbank verstek tegen hem zal verlenen en de vordering zal toewijzen, tenzij deze haar onrechtmatig of ongegrond voorkomt.¹³

Teneinde:

alsdan namens mijn requirant als eiser te horen eis doen op de volgende gronden:¹⁴

1. Eiser heeft op 12 januari 1993 met gedaagde een (mondelinge) overeenkomst gesloten, waarbij eiser zich heeft verplicht om gedaagde 1200 eikenhouten planken te leveren van elk 10 m x 20 cm x 2 cm ad f 30,-, exclusief transportkosten ad f 1.095,-, een en ander inclusief BTW.
2. Eiser heeft de planken op 16 februari 1993 op gedaagdes kantooradres in Oegstgeest doen afleveren.
3. Eiser heeft gedaagde voor de planken op 2 maart 1993 een factuur toegezonden ten bedrage van f 37.095,-, met daarin gesteld een betalingstermijn van veertien dagen. Een kopie van deze factuur is als bijlage 1 aan dit exploot gehecht. Gedaagde heeft deze factuur ondanks herhaalde aanmaning tot op heden onbetaald gelaten, zodat eiser recht en belang heeft om daarvan nakoming in rechte te vorderen.

Verweren en gronden¹⁵

4. Gedaagde heeft in de aan deze procedure voorafgaande correspondentie tegen de vordering van eiser de volgende verweren aangevoerd:
 - a. de vordering van eiser is op grond van art. 3:307 lid 1 BW verjaard;
 - b. gedaagde is in ieder geval niets verschuldigd, althans niet het gehele factuurbedrag, omdat overeengekomen zou zijn dat de planken uiterlijk op 1 februari 1993 dienden te worden afgeleverd, omdat zij toen dienden te worden gebruikt voor een bepaald project van gedaagde. Nu de planken – aldus gedaagde – niet tijdig zijn afgeleverd, heeft gedaagde ze gebruikt voor een ander project, waarvoor hij echter minder zou hebben kunnen (doorbe)rekenen;
 - c. gedaagde is voorts in ieder geval niets verschuldigd, althans niet het gehele factuurbedrag, omdat het hout – anders dan zou zijn afgesproken – veel knoesten bevatte;
 - d. gedaagde is in ieder geval geen wettelijke rente (vanaf 16 maart 1993) verschuldigd, omdat deze haar nooit is aangezegd.

*Weerlegging*¹⁶

5. Geen van deze verweren zal naar de opvatting van eiser kunnen slagen:
- de vordering van eiser is met een brief van incassobureau Wodan van 8 november 1997 op de wijze als bedoeld in art. 3:317 BW gestuit (vgl. HR 1 december 2000, NJ 2001, 46, ro. 4.4). Een kopie van deze brief is als bijlage 2 aan dit exploit gehecht;
 - omtrent de afleverdatum zijn eiser en gedaagde niets overeengekomen; eiser heeft slechts gezegd dat hij dacht 'binnen een maand' aan de order te kunnen voldoen, welke termijn hij op vier dagen na ook heeft gehaald. Gedaagde heeft echter helemaal niet laten weten dat er met de order een bijzondere haast was gemoeid. Overigens ontslaat één en ander gedaagde in ieder geval niet (volledig) van haar betalingsverplichting, waar zij de factuur zonder protest heeft behouden en niet heeft gereclameerd, noch de gehele of gedeeltelijke ontbinding van de overeenkomst heeft ingeroepen en de planken niet heeft geretourneerd, maar voor een ander project heeft gebruikt;
 - omtrent 'knoesten' is tussen eiser en gedaagde niets afgesproken, waarbij nog komt dat eiser zich juist herinnert heel mooi glad hout te hebben afgeleverd. Ook hier geldt dat één en ander gedaagde in ieder geval niet van haar betalingsverplichting zou ontslaan, waar zij de planken immers heeft gebruikt.
 - naar het sedert 1 januari 1992 geldende recht behoeft wettelijke rente niet meer (zoals daarvóór in art. 1286 BW-oud) te worden aangezegd. Voldoende is op grond van art. 6:119 BW dat de schuldenaar in verzuim is. In casu is dat verzuim op grond van art. 6:83 sub a BW op 16 maart 1993 ingetreden, omdat op die datum de in de factuur van 2 maart 1993 gestelde betalingstermijn is verstreken.

*Bewijsmiddelen en getuigen*¹⁷

6. Eiser beschikt over een kopie van de hiervóór onder 3 genoemde factuur van 2 maart 1993 en voorts over een kopie van de hiervóór onder 5 a genoemde stuitingsbrief van 8 november 1997.¹⁸
7. Eiser beschikt verder over de volgende getuigen, die over de inhoud van de hiervóór onder 1 bedoelde overeenkomst kunnen verklaren: hijzelf en zijn echtgenote T.F.C. Passchier-Snethlage. Eiser heeft immers aan zijn echtgenote onmiddellijk na het telefoongesprek van 12 januari 1993 met C.A.P. Odinot, directeur van gedaagde, verslag van (de inhoud van) de daarbij gesloten overeenkomst gedaan.
8. Eiser beschikt verder over de volgende getuigen, die over de (goede) kwaliteit van het afgeleverde hout kunnen verklaren: hijzelf, zijn medewerker L. Griffioen en chauffeur J.P. van Riebeek.

*Bewijsaanbod*¹⁹

9. Eiser biedt – doch slechts voorzover op grond van art. 150 Rv de bewijslast op hem zou rusten – bewijs aan van zijn stellingen dat:
- eiser en gedaagde omtrent afleverdatum van het hout niets zijn overeengekomen;
 - gedaagde ook niet heeft laten weten dat, en zo ja waarom, aflevering vóór 1 februari 1993 voor haar belangrijk zou zijn;
 - eiser en gedaagde omtrent de kwaliteit van het hout – anders dan dat het eikenhout moest zijn – niets zijn overeengekomen;
 - dat het afgeleverde hout weinig tot geen knoesten bevatte en derhalve van hoge kwaliteit was;
10. Eiser biedt aan deze stellingen – en zijn andere stellingen, voorzover door gedaagde (nog) betwist – te bewijzen door alle middelen rechtens, in het bijzonder door getuigen, waaronder de hiervóór onder 7 en 8 genoemde.
11. Tot slot verzoekt eiser – met hetzelfde voorbehoud als hiervóór onder 9 geformuleerd – uw rechtbank om op de voet van art. 201 Rv een plaatsopneming te bepalen op de plaats(en) waar gedaagde het door eiser geleverde hout uiteindelijk heeft gebruikt, zodat uw rechtbank zelf zal kunnen vaststellen dat het van hoge kwaliteit is; gedaagde zal dan echter wel bij antwoord moeten aangeven in welk(e) project(en), dus wáár zij het hout precies heeft gebruikt.

Model dagvaarding

Wettelijke rente en buitengerechtelijke incassokosten.

1. De (samengestelde) wettelijke rente over de hoofdsom van f 37.095,- (€ 16.832,98) bedraagt van 16 maart 1993 tot 1 januari 2002 f 30.750,- (€ 13.953,76), met als berekeningsgrondslag (hoofdsom + jaarlijks samengestelde interest) vanaf 16 maart 2001 een bedrag van f 63.777,28 (€ 28.940,87).

13. De buitengerechtelijke incassokosten worden op grond van Aanbeveling II van het rapport Voor-werk II (*Advocatenblad* 2001, p. 216 e.v.) begroot op 2 punten van liquidatietarief III ad f 1.700,-, is f 3.400,- (€ 1.542,85).

Mitsdien:

Het de rechtbank behage om gedaagde bij vonnis te veroordelen om eiser tegen kwijting te betalen een bedrag van (€ 16.832,98 + € 13.953,76 + € 1.542,85 =) € 32.329,59, te vermeerderen met de wettelijke rente over € 28.940,87 vanaf 1 januari 2002 en de wettelijke rente over € 1.542,85 vanaf de dag der dagvaarding tot aan de dag der algehele voldoening, met veroordeling van gedaagde in de kosten van deze procedure en met verklaring dat dat vonnis uitvoerbaar bij voorraad zal zijn.

De kosten dezes zijn voor mij, deurwaarder, €

deurwaarder²⁰

Deze zaak wordt behandeld door.....²¹

Noten

- Gebruik van dit model is op eigen risico en er kunnen geen rechten aan worden ontleend.
- Art. 45 lid 2 sub a Rv stelt het vereiste dat elk exploit, dus ook het exploit van dagvaarding, de datum van de betekening vermeldt; uiteraard wordt deze door de deurwaarder ingevuld. Die deurwaarder kan ingevolge art. 3 van de op 15 juli 2001 in werking getreden Gerechtsdeurwaarderswet elke deurwaarder in Nederland zijn, maar deze heeft op grond van art. 11 van die wet slechts in het eigen arrondissement een ministerieplicht.
- Art. 45 lid 2 sub b Rv vereist de naam, en in het geval van een natuurlijke persoon tevens de voornamen, en de woonplaats van degene op wiens verzoek de betekening geschiedt; van de eiser wordt overigens niet gevergd dat hij zijn volledig adres vermeldt, zie *Advocatenblad* 2001, p. 506, l.k..
- Art. 111 lid 2 sub c Rv vereist voor het exploit van dagvaarding in procureurszaken de naam en het kantooradres van de procureur die door eiser wordt gesteld. De behandelend advocaat – indien dat een ander is dan de gestelde procureur – behoeft niet te worden vermeld, maar het mag wel. Een dergelijke domiciliekeuze heeft op grond van art. 63 lid 1 Rv evenwel tot gevolg dat een verzet-, appel- of cassatiedagvaarding ook aan dat adres kan worden uitgebracht, zie verder *Advocatenblad* 2001, p. 744, l.k. en p. 745, r.k..
- Deze vermelding kan ook worden weggelaten, omdat zij in het merendeel van de deurwaardersstempels is opgenomen; blijkt dat niet het geval te zijn, dan kan de deurwaarder deze vermelding alsnog toevoegen.
- Art. 45 lid 2 sub c Rv vereist voor elk exploit vermelding van de voornamen, de naam en het kantooradres (voorheen in art. 5 lid 1 sub 2° Rv-oud: woonplaats) van de deurwaarder; aan dat vereiste wordt voldaan door plaatsing van een stempel door de deurwaarder.
- Art. 45 lid 2 sub d Rv vereist de naam en de woonplaats van degene voor wie het exploit is bestemd.
- Art. 45 lid 2 sub e Rv vereist vermelding van degene aan wie afschrift van het exploit is gelaten, onder vermelding – en dat is nieuw – van diens hoedanigheid; de deurwaarder pleegt een en ander in te vullen.
- Art. 111 lid 2 sub f Rv vereist voor dagvaarدين vermelding van de roldatum waartegen wordt gedagvaard en, indien alsdan een terechtzitting plaatsvindt, het uur daarvan; de gewone termijn van dagvaarding is ingevolge art. 114 Rv ten minste een week, waar deze voorheen ingevolge art. 7 lid 1 Rv-oud vier weken (in kantongerechtszaken) of acht dagen (in rechtbankzaken) bedroeg.
- Art. 111 lid 2 sub h Rv vereist dat in procureurszaken de wijze waarop de gedaagde in het geding moet verschijnen wordt vermeld, te weten vertegenwoordigd door een procureur.
- Niet langer *arrondissementsrechtbank*, zie art. 2 sub a RO.
- Art. 111 lid 2 sub e Rv vereist aanwijzing van de rechter die van de zaak kennis neemt, onder vermelding van het adres van het gerecht dan wel – indien van toepassing – het adres van een nevenzittings- of nevenvestigingsplaats. Zie in dat verband het Besluit nevenvestigings- en nevenzittingsplaatsen van 10 december 2001, Stb. 616.
- Het in art. 111 lid 2 sub i Rv neergelegde vereiste om gedaagde in alle zaken in eerste aanleg te wijzen op de consequenties van niet-verschijning is nieuw; voorheen gold die verplichting slechts voor kantongerechtszaken (art. 103 sub c Rv-oud).
- Art. 111 lid 2 sub d Rv vereist voor dagvaarدين vermelding van de eis en de gronden daarvan, het zogeheten petitiem en fundamentum petendi; nu de conclusie van eis als processtuk is vervallen is de klassieke frase 'te horen eis doen en concluderen' dat 'minder juist.
- Art. 111 lid 3 Rv vereist – overigens niet op straffe van nietigheid, zie art. 120 lid 4 Rv – vermelding in het exploit van dagvaarding van de door gedaagde tegen de eis aangevoerde verweren en de gronden daarvoor, de zogeheten substantiëringsplicht die het vóór 1 januari 2002 geldende recht niet kende.
- Nergens staat dat de (buiten rechte) door gedaagde tegen de eis aangevoerde verweren en de gronden daarvoor dienen te worden weerlegd, maar het verdient – met het oog op een doelmatige procesvoering – sterk aanbeveling dat wel te doen.
- Art. 111 lid 3 Rv vereist voorts – en evenmin op straffe van nietigheid – vermelding van de bewijsmiddelen waarover eiser kan beschikken en de getuigen die hij kan doen horen ter staving van de aldus betwiste gronden van de eis.
- Zoals in het model blijkt de mededelingen onder 3 en 5 a ook gebeurt is het uiteraard verstandig deze bescheiden bij de dagvaarding mee te laten betekenen (sedert 15 juli 2001 geldt op grond van art. 2 sub a van het Besluit tarieven ambtshandelingen gerechtsdeurwaarders voor dagvaarدين immers een vast tarief van f 140,53, ongeacht het aantal pagina's en/of bijlagen) dan wel bij de inschrijving van de zaak aan het formulier B (zie art. 3.1 van het Landelijk rolreglement rechtbanken) toe te voegen. Slechts overlegging van producties bij conclusie van eis zal niet langer mogelijk zijn, omdat die conclusie als processtuk vervalt.
- Nu in de nieuwe opzet eiser niet de zekerheid heeft dat er zal kunnen worden gerepliceerd, zou de dagvaarding wel eens het laatste processtuk kunnen zijn. Een bewijsaanbod – indien relevant – dient dus daarin te worden opgenomen.
- Op grond van art. 45 lid 3 Rv dient elk exploit en afschrift daarvan door de deurwaarder te worden ondertekend.
- Desgewenst kan aan het slot van de dagvaarding de behandelend advocaat worden vermeld (vgl. noot 3) en diens zaak- en adresgegevens.

Wijziging van witwasrichtlijn goedgekeurd

Medio november 2001 bereikten het Europees Parlement en de Raad na lang onderhandelen overeenstemming over een aanzienlijke uitbreiding van de Witwasrichtlijn. Over de positie van de advocaat als adviseur werd tot het laatste moment onderhandeld. De Nederlandse uitvoeringswetgeving hield met het later bereikte compromis geen rekening, en was daarmee onzorgvuldig snel.

Auke Baas

Lid van de juridische dienst van het Europees Parlement¹

De Witwasrichtlijn werd in 1991 aangenomen. Zij kwam voort uit de erkenning dat de (eengemaakte) kapitaalmarkt door criminelen en criminele organisaties werd gebruikt voor de omzetting van crimineel in 'wit' vermogen, waarbij de criminele oorsprong van het vermogen werd verhuuld.

Dergelijke transacties en de personen daarachter dienen dan ook in kaart gebracht en bestreden te worden. De richtlijn voorzag in een systematische identificatieplicht bij financiële transacties en opening van rekeningen, en een *monitoring* van verdachte financiële transacties. Voornemens voor zulke transacties moesten eigener beweging worden gemeld bij de bevoegde autoriteiten. Tevens werd een verplichting geïntroduceerd tot het verspreken van alle vereiste inlichtingen aan deze autoriteiten. De Lid-Statens dienden de richtlijn om te zetten in nationale wetgeving. In Nederland werden daartoe de wet Melding Ongebruikelijke Transacties (MOT) en de Wet identificatie bij financiële dienstverlening (Wif) vastgesteld.

De oorspronkelijke richtlijn had echter een beperkt toepassingsbereik. Zij richtte zich slechts op de opbrengsten van drugs-criminaliteit. En hoewel art. 12 de Lid-Statens verplicht om ook andere 'witwasgevoelige' beroepen en ondernemingen onder de richtlijn te brengen, bleef de uitvoering beperkt tot de financiële wereld.

Nieuw voorstel

In 1999 deed de Europese Commissie dan ook een voorstel tot wijziging² dat beoogde de werkingsfeer aanzienlijk uit te breiden. Enerzijds zouden ook opbrengsten uit cri-

minele activiteiten zonder meer (met name georganiseerde criminaliteit, fraude en corruptie) onder de richtlijn moeten vallen. Dit is een logisch sluitstuk op de activiteiten van de Unie op het gebied van algemene criminaliteits- en fraudebestrijding, waarvoor sedert de Verdragen van Maastricht en Amsterdam rechtsgrondslagen bestaan. Anderzijds diende ook de kring van personen die informatie over transacties verstrekken te worden uitgebreid: 'witwassers' maken steeds meer gebruik van niet-financiële ondernemingen. De Commissie en naderhand ook de Raad³ stelden voor om ook advocaten⁴ onder de meldingsplicht van de Richtlijn te laten vallen voor zover ze cliënten bijstaan of vertegenwoordigen bij transacties (art. 2bis), met dien verstande dat de Raad daarin verder wilde gaan: ook belastingadvies zou onder deze definitie moeten vallen. Een uitzondering op deze verplichtingen kon gemaakt in geval advocaten 'de rechtspositie van hun cliënt bepalen' of voor hem in rechte optreden.

Daarbij zat echter een addertje onder het gras: hoewel de overwegingen (nummer 24 in het Commissievoorstel; nummer 16 in het gemeenschappelijk standpunt) uitgaan van een 'harde' uitzondering, bepaalde het corresponderende art. 6 lid 3 nieuw dat de Lid-Statens 'er niet toe gehouden zijn' om de meldingsplicht in zulke gevallen op te leggen - een optie derhalve en geen verplichting.

Het Europees Parlement heeft tijdens de wetgevingsprocedure met nadruk gewezen op de noodzaak van aanscherping van de

richtlijn en uitbreiding van haar werkings-sfeer. Het EP was zich echter bewust van het spanningsveld tussen enerzijds samenwerking bij het opsporen van criminele handelingen en anderzijds geheimhoudingsplicht en verschoningsrecht van de advocaat. Niet de advocaat die als trustee of anderszins zelf bij beheer of transacties betrokken was: voor zover al toegelaten door nationale rechts- of gedragsregels dienen deze activiteiten gewoon onder de richtlijn te vallen.

Het probleem was de advocaat *als juri-*

De Nederlandse regering had kunnen weten dat over de positie van de advocaat een compromis in de maak was; snelheid heeft hier niet tot zorgvuldigheid geleid

disch adviseur 'sec': deze kan al snel worden gezien als betrokkene bij transacties zonder dat hij onder de uitzondering van art. 6 lid 3 valt. Toepasselijkheid van de meldingsplicht op de adviserende advocaat zonder meer zou op gespannen voet staan met de vertrouwensrelatie tussen advocaat en cliënt. Hier stond het Parlement niet alleen: ook diverse balies en de CCBE hebben hierop gewezen⁵. Het dilemma was hetzelfde: de advocaat staat niet boven de wet, maar in het belang van een goede rechtspleging dient in het geval van juridische advisering geheimhouding te worden gegarandeerd.

Ook het facultatieve karakter van de uitzonderingen is door het Europees parlement bestreden. Het gemeenschappelijk standpunt van de Raad werd dan ook in die zin geamendeerd⁶.

Snel werd duidelijk dat de Raad deze amendementen niet wilde aanvaarden. Met name de uitzondering voor advieswerk zou aan de richtlijn haar nuttig effect ontnemen.

Bemiddelingsprocedure en compromis

De toepasselijke procedureregels (art. 251 EG) leidden tot het bijeenroepen, medio september 2001, van een zogeheten bemiddelingscomité dat de taak had om voor eind oktober 2001 een compromis te vinden. Dit zag er in de zomer van 2001 nog uit als een uitzichtloze taak. De aanslagen in de VS, gepleegd door een financieel goed georganiseerd terroristisch netwerk, plaatste de (ontwerp-) richtlijn plotseling in het licht van maatregelen ter bestrijding van ter-

rorisme. Zo had de Gemeenschapswetgever het niet bedoeld, maar deze politieke realiteit kon niet worden genegeerd. Men kwam derhalve relatief snel tot overeenstemming. Die kan als volgt worden samengevat:

- Art. 6 lid 3 blijft zoals voorgesteld. Dit betekent dat de Lid-Staten de verplichtingen op grond van de Richtlijn niet hoeven toe te passen op advocaten in verband met de vertegenwoordiging in rechte, inclusief advies over het instellen of vermijden van een rechtsgeding;
- De door het Europees Parlement voorgestelde vrijstelling van de meldingsplicht in geval van advisering wordt opgenomen in Overweging 17, dat ik hierbij gemakshalve citeer, zij het met een belangrijke (door mij gecursiveerde) beperking:

(17) 'Wanneer echter onafhankelijke leden van wettelijk erkende en gecontroleerde beroepsgroepen die juridisch advies verstrekken, zoals advocaten, de rechtspositie van een cliënt bepalen of een cliënt in rechte vertegenwoordigen, is het niet aangewezen om deze beroepsbeoefenaren voor deze activiteiten krachtens de richtlijn een verplichting op te leggen vermoedens van witwassen te melden. Er moeten vrijstellingen zijn van elke verplichting om informatie te melden die is verkregen vóór, tijdens

of na een gerechtelijke procedure, of bij het bepalen van de rechtspositie van een cliënt. *Bijgevolg blijft juridisch advies onderworpen aan de beroepsgeheimhoudingsplicht, tenzij de juridisch adviseur deelneemt aan witwasactiviteiten, het juridisch advies voor witwasdoel-einden wordt verstrekt, of de advocaat weet of redenen heeft om aan te nemen dat zijn cliënt juridisch advies wenst voor witwasdoeleinden*'.

Over de zinsnede 'redenen heeft om aan te nemen' is nog tot het laatst gediscussieerd tussen de delegaties van Raad en Parlement. Dit bleek echter een achterhoedegevecht. Het bemiddelingscomité keurde op 24 oktober de gemeenschappelijke tekst goed⁷.

Deze tekst bevat overigens ook de (niet betwiste) overweging 20, die bepaalt dat de Lid-Staten de balies aan kunnen wijzen als meldingsinstantie en intermediairs tussen advocaat en bevoegde autoriteiten.

De tekst werd inmiddels ook formeel goedgekeurd door het EP⁸ en door de Raad.^{9 10} In het EP niet zonder kritiek van een minderheid onder leiding van de heer Rothley, die van mening is dat de beperking van de 'adviesvrijstelling' te ver gaat.¹¹

Overhaaste invoering

De Gemeenschapswetgever heeft zijn werk gedaan. Of het compromis houdbaar en werkbaar is, zal moeten blijken. Het woord is in eerste instantie aan de nationale wetgever: de Richtlijn dient immers 18 maanden na publicatie te worden omgezet in nationale wetgeving. De gebruikelijke kritiek dat Nederland te laat implementeert is dit keer bij voorbaat onterecht. Op 2 november 2001, nog voordat de richtlijn officieel werd vastgesteld en gepubliceerd, werd door de regering bij de Tweede Kamer een nota van wijziging van het voorstel van wet tot wijziging van de wetten MOT en de Wif ingediend. Het voorstel ligt inmiddels bij de Eerste Kamer¹². De lezers van het *Advocatenblad* zijn hierover reeds in een eerder stadium geïnformeerd¹³.

Vanuit het perspectief van de richtlijn zoals deze is goedgekeurd valt op dat de Nederlandse regering, weliswaar in een nieuw lid 2 van art. 1 MOT, art. 6 lid 3

(nieuw) van de Richtlijn implementeert (meldingsvrijstelling bij optreden in rechte en aanverwante advisering), maar geen aandacht lijkt te schenken aan het 'plat de résistance' van Overweging 17, de positie van de advocaat als juridisch adviseur.

Dat kòn de Nederlandse regering wellicht ook niet, omdat bij de ambtelijke voorbereiding van de nota van wijziging (d.d. 2 november 2001) waarschijnlijk nog geen bekendheid bestond met de uiteindelijke tekst van Overweging 17 die pas na langdurige *finetuning* op 24 oktober tot stand kwam. Blijkens de toelichting wilde men na 11 september snel handelen – dat is dan ook gebeurd. Er is nu echter wel sprake van een ommissie op een belangrijk punt (een overweging is naar jurisprudentie van het Hof EG een integraal bestanddeel van een richtlijn) dat bovendien cruciaal is omdat hierin een moeilijk onderhandelingsresultaat zijn weerslag vindt. De Nederlandse regering had kunnen weten dat hierover een compromis in de maak was. Snelheid heeft hier dus niet tot zorgvuldigheid geleid.

Ook wordt geconstateerd dat, hoewel de richtlijn de Nederlandse wetgever de mogelijkheid geeft om de balie bij de uitvoering van de wet in te schakelen, de Nederlandse regering van deze mogelijkheid geen gebruik heeft gemaakt. Overwegingen van efficiency en snelheid blijken ten grondslag te liggen aan de keuze om de richtlijn slechts middels wijzigingen van de MOT/Wif te implementeren, en sectorale wetgeving zoals de Advocatenwet niet te wijzigen. Ook hier lijkt snelheid het gewonnen te hebben van afweging. ■

Noten

- 1 Deze bijdrage is op persoonlijke titel geschreven.
- 2 COM (1999)352 def, PbEG 2000, C 177 E/14
- 3 Gemeenschappelijk standpunt 5/2001 van 30 november 2000, PbEG 2001, C 36/24.
- 4 idem notarissen, bedrijfsrevisoren, externe accountants en belastingadviseurs
- 5 Zie CCBE Statement of position on lawyers' confidentiality, CCBE 22 februari 2001, gepubliceerd op de CCBE website.
- 6 Laatste tijdens de zitting van 5 april 2001 (www.europarl.eu.int; plenaire zittingen; aangenomen teksten van 5 april 2001)
- 7 zie www.europarl.eu.int, bemiddelingscomité, 'background information and results', 'concluded conciliations', nummer 4.
- 8 Verslag Lehne 5 november 2001, PE 287.597, Resolutie A5-0380/2001 van 13 november 2001, www.europarl.eu.int, Plenaire zittingen, aangenomen teksten 13.11.2001.
- 9 op 20 november 2001, zie Agence Europe 21.11.2001.
- 10 Richtlijn 91/308/EEG van de Raad tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld, PBEG 1991, L 166/77. Na afsluiting van deze bijdrage werd de tekst van de wijzigingsrichtlijn officieel gepubliceerd: Richtlijn 2001/97/EG van het EP en de Raad van 4 december 2001 tot wijziging van Richtlijn 91/308/EEG van de Raad tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld, PbEG L 344 van 28.12.2001, p. 76.
- 11 Handelingen EP 13 november 2001, www.europarl.eu.int, Plenaire zittingen.
- 12 Tweede kamer 2001-2002 28018 Nr 5; inmiddels Eerste Kamer 2001-2002, 28018, Nr 116.
- 13 Lex van Almelo, 'Vraagtekens bij effectiviteit meldingsplicht', *Advocatenblad* 2001-20, 16 november 2001.

(advertentie)

Kloermakelij sinds 1937

Bernard Poelman

Leverancier van o.a. de Eijke Toga's en de Toga's van het Internationaal Genootschap der Verenigde Naties

superieure toga's
op uw maat gemaakt
leverbaar in lichtgewicht en half-wol/tarantula
of in zwaar wol (ultra-lichtgewicht)
volgende hebben in voorraad
eventueel levering kleine kritale dagen mogelijk

Langs Potos 19 / 2511 CM IJen Haag
telefoon 070 - 346 17-42 fax 070 - 343 11 70
e-mail INFO@Bernard-Poelman.nl
www.Bernard-Poelman.nl

Jurisprudentie Onderneming & Recht

Nieuw: nu ook op cd-rom!

Tijdschrift JOR: actuele uitspraken

In het tijdschrift Jurisprudentie Onderneming & Recht (JOR) vindt u alle belangrijke, praktijkgerichte jurisprudentie op het gebied van ondernemingsrecht. JOR verschijnt elke maand, zodat u altijd snel op de hoogte bent van actuele uitspraken.

CD JOR: een handig naslagwerk

Alle relevante uitspraken uit het tijdschrift JOR vanaf 1995 zijn nu samengebracht op CD JOR. CD JOR is daarmee een belangrijk naslagwerk voor iedereen die met onderneming en recht te maken heeft.

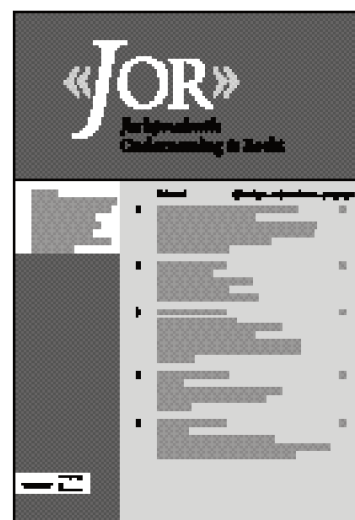
Tijdsbesparend en praktisch

Geen eindeloos geblader meer in registers: met één druk op de knop vindt u wat u zoekt! U kunt zoeken op trefwoord, fulltext of rubrieken. Bij veel uitspraken zijn praktijkgerichte annotaties opgenomen. Ook zijn de uitspraken voorzien van bronvermeldingen, trefwoorden en samenvattingen. Bovendien ontvangt u tweemaal per jaar een update van CD JOR, zodat de actualiteit gewaarborgd is!

Voordelig aanbod

Een abonnement op tijdschrift JOR kost €0,23 per pagina. U ontvangt dan ca. 1600 pagina's per jaar. Als abonnee op het tijdschrift JOR kunt u CD JOR nu zeer voordelig aanschaffen. U betaalt dan jaarlijks slechts €197,50 in plaats van de normale prijs van €435,00.

Voor bestellingen of meer informatie belt u:
Servicecentrum Uitgevers
Telefoon (070) 378 98 80, fax (070) 378 97 83
E-mail: sdu@sdu.nl
<http://www.sdu.nl>
Ook verkrijgbaar via de boekhandel

«JOR»

Pilot Geschillencommissie gaat laatste fase in

In een groot aantal arrondissementen hebben dekens zich de afgelopen tweeënhalf jaar aangemeld bij de Geschillencommissie Advocatuur. De deelnemende advocaten tonen zich enthousiast: klachten van cliënten kunnen worden gekanaliseerd en ze kunnen ook stimulerend werken. Maar openlijk praten over het honorarium vond niet iedereen prettig.

(Zie de Ordepagina's voor enkele uitspraken en voor een toelichting op structuur en werkwijze van de Geschillencommissie.)

Michel Knapen
freelance journalist

Math. Busch

'Cliëntvriendelijk, laagdrempelig en informeel.' Mr. Gerard Noordijk, als advocaat verbonden aan het Bossche kantoor Van Leeuwen Van der Eerden toont zich een enthousiast voorstander van de Geschillencommissie Advocatuur, een commissie waarvan hij ook lid is geweest totdat hij in november 2001 deken werd van het arrondissement Den Bosch. Het bestaan van de Geschillencommissie (vanaf juni 1999) betekent wel dat hij op fronten anders is gaan werken – als advocaat én als deken.

'Vroeger' – vóór de komst van de Geschillencommissie – 'verliepen geschillen over nota's voor het merendeel via de Raad van Toezicht. De advocaat moest zijn nota dan ter begroting aanbieden aan deze Raad, die de nota toetste op effectiviteit en oordeelde in hoeverre de nota, gezien de bestede tijd, redelijk was.' Daarnaast bestond de mogelijkheid dat de advocaat de vordering op de cliënt aan de rechter voorlegde, wanneer bijvoorbeeld de cliënt dat hij enig bedrag verschuldigd was, omdat de advocaat ten onrechte niet op basis van een toevoeging zou hebben geprocedeerd. Dergelijke zaken kwamen terecht bij de rechter. De Geschillencommissie is daar als nieuw traject aan toegevoegd en bevindt zich nu in een pilot-fase die drie jaar duurt.

In juni 1999 hebben de dekens van het hofressort Leeuwarden en in de arrondissementen Den Bosch, Zwolle en Maastricht zich bereid verklaard aan deze pilot deel te nemen. Later deden de dekens van de arrondissementen Amsterdam, Rotterdam, Dordrecht, Middelburg, Alkmaar en Den Haag hetzelfde. Een verplichting voor kantoren of advocaten om vervolgens ook mee

te doen en geschillen voor te leggen aan de Geschillencommissie is er niet. Op dit moment doen 109 kantoren vrijwillig mee, met in totaal 711 advocaten.

Mondiger

Ook Van Leeuwen Van der Eerden werkt mee aan de pilot. Noordijk: 'Het is altijd goed als je met je neus vooraan wilt staan en met een experiment meedoet. Het is van groot belang dat je vooraf met je cliënt duidelijkheid schept over wat je doet, hoeveel uren je aan een zaak denkt te gaan besteden en wat je daarvoor in rekening gaat brengen. Twintig jaar geleden werd daarover nog niets afgesproken en kreeg de cliënt aan het eind van de rit zijn nota. Maar cliënten zijn mondiger geworden, trekken eerder aan de bel en klagen dus ook eerder.' Hij ziet het als zijn rol als deken om cliënten, met wie na een bemiddelingspoging niet tot een oplossing gekomen kan worden, 'naar de Geschillencommissie te praten'.

Het is natuurlijk niet prettig kritiek te krijgen van cliënten maar je kunt er wel door groeien, zegt advocaat mr. Math Busch uit het Limburgse Nieuwstadt, een van de deelnemers aan de pilot. 'Uit onderzoek is gebleken dat achter iedere klager negentien mensen staan die ook ontevreden zijn maar dat niet omzetten in een officiële klacht. Er wordt doorgaans geklaagd over de verleende diensten, de kwaliteit van het werk, de hoogte van nota en de klantvriendelijkheid. Vinden klachten geen goede uitweg, dan kan dat leiden tot slechte mond-tot-mondreclame. Met deze procedure kunnen klachten beter worden gekanaliseerd.'

Foto's: Erik van der Burght

Gerard Noordijk

Iedere klacht van een cliënt werd uiteindelijk een klacht over de nota

Met deze gang van zaken kan de advocatuur gelijk aan een verbetering van haar imago werken, meent Busch. 'Dat is ook nodig. Diende "vroeger" een cliënt een klacht in, dan kwam dat terecht bij de deken. Cliënten hadden daar niet altijd evenveel vertrouwen in: de deken wordt toch gezien als een soort collega die je de hand boven het hoofd houdt. De Geschillencommissie is onafhankelijk en

onpartijdig. Dat is een groot voordeel.' De commissie kent altijd een voorzitter die rechter is, er is een advocaat-lid en het derde lid zit er op verzoek van de Consumentenbond.

Gênant

Wie deelneemt aan deze pilot, schakelt bij een geschil altijd de Geschillencommissie in. Advocaten maken dan bij het eerste

gesprek met de cliënt afspraken over de gang van zaken. Noordijk: 'Je moet de verhouding met je cliënt regelen vóór er eventuele problemen ontstaan. Dit geschiedt middels een *overeenkomst van opdracht*, die alle advocaten van dit kantoor aan hun cliënt voorleggen. Overigens zijn niet alle advocaten daar vanaf het begin enthousiast over geweest. Zeker de oudere generatie had daar moeite mee. Ze vonden het toch wat gênant om openlijk over hun honorarium te praten.'

De afspraken die in de overeenkomst zijn opgenomen kunnen bijvoorbeeld inhouden dat er na een bepaald aantal uur werk aan een zaak een gesprek met de cliënt komt: wat is er tot nu toe bereikt en welke weg wordt er verder ingeslagen. Dat 'extra' gesprek noemt Noordijk overigens geen zwaardere werkbelasting. 'Het is een deel van het werk.' Hij benadrukt vooral de voordelen die dat voor de cliënt oplevert: 'Deze kan eerder zeggen dat de voortgang volgens hem niet naar wens loopt ("Ik krijg te weinig te horen hoe het verloopt, je doet te veel buiten mij om") en de advocaat kan dan eerder bijsturen. Cliënten voelen zich serieus genomen.' Noordijk vindt niet dat deze procedure overal in de lande verplicht moet worden voorgeschreven, maar wel dat 'eigenlijk iedereen zo zou moeten werken'.

De Nieuwstadtse advocaat Busch werkt al ruim twee jaar zo. 'Mijn cliënten krijgen een intakeformulier voorgelegd. Dit is een arbitraal beding dat ze vrijwillig kunnen ondertekenen. De reacties zijn positief. "Meestal geven advocaten hun fouten niet toe", zeggen ze. "Het is een sterk punt dat u dat bij voorbaat wel doet." Daarmee kan de advocaat zich beter profileren. Het kan natuurlijk voor de cliënt een stimulans zijn om eerder te klagen omdat de mogelijkheid daartoe eenvoudiger wordt. Maar dat is juist goed: klachten blijven niet langer verscholen, ze worden zichtbaar. En ik vind het beter dat we nu door een onafhankelijke instantie op vingers worden gekeken. Ik zeg altijd: krachten die je tegenwerken kunnen je ook stimuleren. Overigens heeft er vanaf het begin, juni 1999, nog niemand een klacht tegen me ingediend.'

Respect

Na tweeënhalf jaar Geschillencommissie Advocatuur is het aantal zaken en zittingen nog beperkt. Noordijk zelf heeft zitting gehad in vijf zaken. Het is hem opgevallen dat iedere klacht van een cliënt zich uiteindelijk vertaalt in een klacht over de nota. Is een advocaat niet 'snel' genoeg, heeft hij geen goed werk geleverd, is de cliënt niet juist behandeld: de cliënt wil dat vertaald zien in een lagere factuur.

'Een van die zaken waarbij ik aanwezig was betrof een onteigening. Daarover was door de advocaat uitvoerig met de cliënt gesproken maar toch klaagde deze dat de verkeerde weg was ingeslagen. De advocaat ontkende deze aantijgingen en de cliënt bracht de zaak aan bij de Geschillencommissie. Op de zitting gaven beide partijen een toelichting. Het viel me op dat de advocaat, die het echt goed deed, met veel respect zijn cliënt behandelde. Daardoor werd de cliënt overtuigd van de juistheid van de aanpak, al werd er wel een beschikking gewezen. Ook de voorzitter van de commissie, een erg goede rechter, toonde veel respect voor beide partijen.' Deze zaak werd uiteindelijk 'gewonnen' door de advocaat, maar het kan ook anders uitpakken. Noordijk erkent dat het voor advocaten moeilijk is toe te geven dat ze geen gelijk hebben. Wel vindt hij het goed dat de uitspraak van de Geschillencommissie in het *Advocatenblad* wordt gepubliceerd. 'Dat geeft inzicht of de ingeslagen weg goed is. En je kan het zien ter lering van anderen. Wel is het belangrijk dat de anonimiteit wordt gegarandeerd. Anders kan het voor de advocaat vervelend uitpakken.'

Voor Math Busch is het in de enige zaak die hij heeft gevoerd voor de Geschillencommissie zover niet gekomen. Een van zijn cliënten – iemand die de overeenkomst van opdracht nooit had ondertekend – wilde een bepaalde rekening niet helemaal betalen en het was onduidelijk waarom niet. Er resteerde een som van 1.300 gulden. Zij werd gesommeerd te betalen, er volgden aangetekende brieven. Een mogelijk schikking liep op niets uit omdat de cliënte onbereikbaar bleef. Verhaal halen had geen zin en zelfs dreigen

Meedoen of niet?

Mr. M. Verhaard (Vlissingen): 'Wij hebben niet zo'n behoefte om mee te doen aan die pilot. Er gaat een dubbel tuchtrecht ontstaan, en daar zijn we niet zo blij mee. Ik vind het wel goed dat de uitspraken gepubliceerd gaan worden, ook als het zou gaan om een geschil dat ons zelf aangaat. Dat is nu eenmaal de consequentie van deze procedure. Het is voor iedereen belangrijk te weten wat de gedragsregels zijn.'

Mr. U. Santi (Waalwijk, tevens Tweede-Kamerlid): 'Het is goed dat zo'n Geschillencommissie er komt. Advocaten moeten, net als andere dienstverleners transparant werken. Wel moet in de publicatie van de uitspraken zorgvuldig worden omgegaan met de geheimhoudingsplicht en de privacy. Het is ook goed dat de Geschillencommissie naast de tuchtrechtspraak staat. Geschillen zullen gaan over geld, bejegening en het niet juist communiceren met de cliënt. Het tuchtrecht is veel zwaarder: het gaat dan om echt fout handelen. Maar bij een verschil van mening hoeft je nog niet fout te zijn. Ons kantoor heeft eigenlijk geen geschillen gehad, anders had ik die wel naar de Geschillencommissie verwezen. Nee, we hebben ons nog niet aangemeld voor de pilot. Goed dat je erover belt, ik zal er snel werk van maken.'

Mr. D. Stoelhorst (Weert): 'Cliënten kunnen zich voor bemiddeling tot de deken wenden en bij hem een klacht indienen. Er is dus toch al een voorziening? Als die klachten niet meer bij de deken terechtkomen, is het wel zinvol. Een soort ombudsman zal er voor cliënten moeten zijn. Ik zou het niet prettig vinden wanneer de uitspraken van de Geschillencommissie met naam en toenaam in het *Advocatenblad* worden gepubliceerd. Maar als er enige censuur wordt toegepast, zou ik er geen bezwaar tegen hebben.'

met een faillissement niet. Uiteindelijk kaartte Busch de zaak aan bij de Geschillencommissie (ook advocaten kunnen namelijk klagen) en werd ze bij verstek veroordeeld. Overigens had Busch toen zijn geld nog niet in handen. Het arbitrale vonnis levert geen executoriale titel op, die moest eerst worden omgezet in een executuur. Busch: 'Dat is gelijk een van de nadelen van deze procedure. Voor een executuur moet je betalen maar ook de kosten

van de procedure voor de Geschillencommissie zijn behoorlijk hoog: 176 gulden administratie- en griffiekosten en 500 gulden als honorarium voor de arbiter. Dat is erg veel geld voor een nota die ongeveer het dubbele bedraagt. Naast de hoge kosten vind ik ook dat het niet echt snel gaat. Tussen het indienen van de klacht en het vonnis zaten vier maanden. Maar voor de rest verliep de procedure naar wens.'

Collegevergadering 30 november 2001

‘We hebben oorlog met Justitie’

Tijdens de vergadering van het College van Afgevaardigden (30 november in de Jaarbeurs) kwamen diverse moeilijkheden met de departementen van Justitie en Financiën ter sprake. Deken Marek Guensberg maakte er door zijn sombere mededelingen over besprekingen inzake af luisteren, verschoningsrecht en kwaliteitstoets een boeiende ochtend van.

Jan Pieter Nepveu
freelance journalist

Algemeen deken Marek Guensberg opende met ernstige mededelingen. De eerste betrof de noodzaak van een kort geding tegen de Staat, omdat het Openbaar Ministerie weigert opnames te vernietigen van afgeluisterde telefoongesprekken tussen advocaten en verdachten.

De volgende ging over de Europese anti-witwas richtlijn. Het Europees Parlement heeft besloten tot een meldplicht voor advocaten. De schade van deze principiële inbreuk op de geheimhoudingsplicht is dankzij inspanningen van Europese balies gelukkig beperkt gebleven. Als ook de implementatie in de Nederlandse wetgeving gewetensvol gebeurt, is de ellende te overzien. Guensberg mist bij het Ministerie van Financiën echter welwillendheid, en de onderhandelingen zijn ‘niet minder dan grimmig’. Financiën gaat overenthousiast te werk en aan de diverse richtlijnen en maatregelen valt geen touw vast te knopen. Minister Zalm heeft er blijk van gegeven ‘niet te begrijpen wat advocaten zijn en wat ze doen’, zei Guensberg. ‘Je weet als advocaat straks niet of je een meldplicht overtreedt, en daarvoor het gevang in kunt gaan, dan wel of je een geheimhoudingsplicht overtreedt en daar het gevang voor in kunt gaan.’

Guensberg stelde verder dat de Orde door het slechte imago van de advocatuur gehinderd wordt. Steeds meer schijnt de balie te worden afgerekend op wat zij lijkt te zijn en niet op wat zij is. ‘Wat wij uitstralen en zeggen wordt gewoon niet vertrouwd,’ zei Guensberg. ‘Ons wordt dat door het Ministerie van Justitie inmiddels *unverfrozen* medegedeeld. Men weet dat wij gelijk hebben maar dat ons gelijk politiek niet gehaald kan worden.’

Doorgaan met onderhandelen?

Zijn laatste mededeling betrof ruzies tussen de Orde, Justitie en de Raden van voor Rechtsbijstand aangaande de gefinancierde rechtshulp. ‘We hebben oorlog met Justitie, en waarschijnlijk ook met Financiën. Hoe ver gaan we door,’ wilde Guensberg van het College weten. Want het voor de Orde acceptabele systeem van kwaliteitstoetsing blijkt de Raden voor Rechtsbijstand niet ver genoeg te gaan. De Raden willen zelf de kwaliteit per advocaat kunnen controleren, wat bij de Orde erg gevoelig ligt. Guensberg: ‘Als wij zeggen dat een advocaat een advocaat is dan mag hij moordenaars bijstaan, en grote ondernemingen. Waarom zou hij dan opeens niet meer werkzaam mogen zijn in de gefinancierde rechtshulp?’

Moet de Orde, om van het gezeur af te zijn, dan maar wat principes laten varen, vraagt Guensberg. ‘We hebben te maken met advocaten die tegen een veel te laag inkomen bezig zijn in een belangrijk praktijksegment en ik kan me voorstellen dat veel van die advocaten zeggen: “doe niet zo moeilijk, maak een weg vrij voor die zestien gulden verhoging”.’

B. ten Doesschate (Utrecht) is principieel. Hij was altijd al ‘mordicus’ tegen de audit, maar wist dat veel advocaten de tariefsverhoging nodig hadden. Er zijn echter grenzen. ‘Als de Raden voor Rechtsbijstand in de keukens kunnen kijken van dekenbezwaren en puntencontrole, dan zijn we een brug te ver gegaan.’

C. Okkerse (Zwolle) vindt het een ‘uitermate ongelukkige ontwikkeling’ dat er twee soorten advocaten ontstaan. De gefinancierde advocaten moeten voldoen aan allerlei voorwaarden van de overheid, terwijl de rest hiervoor gevrijwaard blijft.

P. Haans (Breda) stoort zich aan 'de enorme stroperigheid' die advocaten ondervinden vanuit de Raden voor [??] Rechtsbijstand. Hij verzocht de Orde dan ook te proberen van 'dit gezeur' af te raken: 'Tot hier en niet verder.'

M. van den Wall Bake (Amsterdam) begrijpt de principes van de Orde maar is bang dat ze bij de bevolking 'geen genade' zullen vinden. Van artsen bijvoorbeeld wordt ook verwacht dat zij hun praktijk slechts mogen uitoefenen wanneer ze zich regelmatig laten bijscholen.

J. Peek (Breda) denkt dat de Orde 'ingehaald wordt door de praktijk' want de Raad voor Rechtsbijstand in Den Bosch heeft al kwaliteit afspraken gemaakt met zes kantoren. Guensberg noemde dit 'fantastisch' voortrekkerswerk maar vond het wel 'vervelend' dat de eenheid van gefinancierde advocaten doorbroken wordt.

Een duidelijk tegengeluid kwam van Mw. I. Korteweg (Rotterdam). Zij denkt bovenal praktisch. Waarom doet de Orde toch zo moeilijk? Kleine advocaten zijn ondernemers, weet Korteweg, voor wie economische motieven spelen. Laat hen zelf beslissen of ze zich willen onderwerpen aan de subsidievoorwaarden.

L. Hamer (Amsterdam) zag de Raden voor Rechtsbijstand niet als vijanden. Hij sprak van 'koudwatervrees' bij de Orde en riep op bij te dragen aan het wederzijds vertrouwen. Akkoord, meende Guensberg, die het daarentegen ook 'zeer terecht' zou vinden als de Raden op hun beurt vertrouwen in de Orde toonden. 'Als wij zeggen dat een advocaat goed is, dan zou dat voldoende moeten zijn.'

Kortom: moest de Algemene Raad doorgaan met onderhandelen over de gefinancierde rechtsbijstand? Bij handopsteken betoonde de meerderheid van de afgevaardigden zich daar inderdaad voorstander van.

Nog voor de lunch

De volgende agendapunten waren minder enerverend. Benoemingen verliepen volgens voordracht; de jaarstukken van het pensioenfonds werden goedgekeurd; bij acclamatie werd de aanpassingsverordening Euro aangenomen.

De Ontwerp-verordening *Mandaat Centrale controle Verordeningen* deed evenmin stof opwaaien. Guensberg verzekerde nogmaals dat de zelfstandigheid van dekens en Raden van Toezicht niet ter discussie staat. 'De enige ambitie die wij hebben is het faciliteren van administratieve rompslomp.'

De begroting, voor het eerst in euro's, liet zien dat het de Orde voor de wind gaat. M. van den Wall Bake (Amsterdam) had daarom graag meer geld uitgetrokken voor public relations, opdat er in de toekomst 'als wij onder de zoden liggen' nog mensen voor een loopbaan in de advocatuur zouden kiezen.

L. Eenens (Den Haag) zei te hopen dat de begrote 40.000 euro voor gefinancierde rechtshulp voldoende is. 'Als meer geld nodig is, klopt onmiddellijk aan want ik denk dat u daarvoor binnen het college en zeker bij de Haagse fractie de handen ogenblikkelijk op elkaar krijgt.'

Het vaststellen van de financiële bijdrage 2002 ten slotte vergde minder dan vijftien seconden, zodat Guensberg de vergadering al voor de lunch kon sluiten. Dat scheen de afgelopen zes jaar nooit meer te zijn gebeurd.

Besluitenlijst 30 november, Utrecht

benoemingen

Tot nieuw bestuurslid van de Stichting Ondersteuningsfonds Advocatuur wordt benoemd mr. J.M.J. Huver en herbenoemd worden mrs. ... Groen en Van Erp Taalman Kip.

Benoemingen Hof en Raden van Discipline

Als (plv.) lid van het Hof van Discipline
Mr. J.W. Byvanck, Nijmegen
Mr. A.W.A.M. Fiévez, Deventer
Mr. E. Swaab, Amsterdam
Mr. P.J. Baauw, Utrecht

Als lid van de Raad van Discipline Den Haag wordt verkozen:
mr. W.I. Merens, Rotterdam

Als (plv.) lid van de Raad van Discipline Leeuwarden worden her-/verkozen:
Mr. J. de Goede, Leeuwarden
Mr. A.A. Vogelsang, Meppel
Mr. E.J. Rotshuizen, Leeuwarden

Als (plv.) lid van de Raad van Discipline Arnhem worden her-/verkozen:
Mr. F.A.M. Knüppe, Arnhem
Mr. H.C. Brandsma, Apeldoorn
Mr. J. Langeler, Hengelo (O)
Mr. P.C. Borkhuis, Deventer

Als (plv.) lid van de Raad van Discipline Amsterdam worden her-/verkozen:
Mr. A.G. van der Plas, Amsterdam
Mr. J.J.W. Remme, Utrecht
Mr. J.R. Goppel, Haarlem
Mr. B. Breederveld, Alkmaar

Goedkeuring jaarstukken Pensioenfonds 2000

de jaarstukken worden goedgekeurd het College wordt conform de statuten gehoord omtrent de herbenoeming van 3 bestuursleden van het fonds te weten mrs. F.A.M. Knuppe, S.A. Tan en Mw. J.M. van Duursen.

Gefinancierde Rechtshulp

Van de stand van zaken betreffende de verhoging en de 'auditing' wordt met zorg kennis genomen.

Aanpassingsverordening Euro

De verordening wordt met minimale tekstuele aanpassingen vastgesteld. De verordening zal worden geïmplementeerd in de bestaande wet- en regelgeving per 1 januari 2002 om 0.00 uur

Verordening Mandaat Centrale Controle Verordeningen, mandaatbesluit, protocol en een notitie over de Wet Bescherming Persoonsgegevens.

De verordening wordt vastgesteld terwijl het College zich ook kan vinden in het bijbehorende mandaatbesluit en protocol. Er worden enkele kleine tekstuele aanpassingen aangebracht en daarnaast enige praktische aanbevelingen gedaan.

De centrale controle zal nu per 1 januari 2002 van start gaan.

De Algemene Raad beraad zich over de consequenties van de Wet Bescherming Persoonsgegevens en komt daarmee bij het College terug.

Begroting 2002 en Meerjarenraming 2003/2004

De begroting en meerjarenraming worden goedgekeurd.

Besluit tot vaststelling financiële bijdrage 2002

De financiële bijdrage voor 2002 wordt vastgesteld conform het voorstel van de Algemene Raad. De financiële bijdrage luidt in Euro's en is rekenkundig afgerond op een veelvoud van € 5,-. Voor het overige is het besluit ongewijzigd ten opzichte van 2001.

Bij het overlijden van Max Rood (1927 - 2001)

Onverwacht is 2 december 2001 prof. mr. M.G. Rood overleden. Max Rood was van 1977 - 1979 Algemeen Deken van de Orde.

D. Peeperkorn
J.R. Branbergen

Max Rood is 74 jaar geworden. Zijn werkzaam leven – voortgezet tot zijn overlijden – bestrijkt een periode van ongeveer 50 jaar. Hij heeft gedurende ruim 25 jaar intensief de advocatuur beoefend. Hij was compagnon in het toenmalige advocatenkantoor Goudsmit, later Goudsmit & Branbergen te Amsterdam. In 1978, tijdens zijn dekenaat, promoveerde hij bij prof. T. Koopmans op het stakingsrecht. In 1980 verliet hij de balie om hoogleeraar Sociaal Recht in Leiden te worden. In 1982 was Max Rood voor D66 korte tijd (147 dagen) Minister van Binnenlandse Zaken in het derde kabinet Van Agt. Nadien was hij onder meer kroonlid van de Sociaal-Economische Raad (SER) en Nederlands vertegenwoordiger bij de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO) te Genève. Hij vervulde functies binnen het Centrum Arbeidsverhoudingen Overheidspersoneel (CAOP) en was lid van de Advies- en Arbitragecommissie Rijksdienst (AAC).

In de jaren vijftig trad Max Rood toe tot het advocatenkantoor Goudsmit. Dat kantoor, dat in 1970 fuseerde met het kantoor Branbergen en Kingma, bestond toen onder meer uit Ernst en Frits Goudsmit, Albert Flesseman en de dochter van Frits, Anneke Goudsmit. Het was hun door hun geestkracht gelukt de vreselijke ervaringen van de Tweede Wereldoorlog en hun vervolging, als joden, om te zetten in een vitaal ervaren van vrijheid en onafhankelijkheid. Zij dreven hun praktijk met veel humor. Macht werd bij Goudsmit kritisch benaderd, iemand die gewichtig deed - een *wichtigmacher* - kon rekenen op kritische grappen. Max Rood was zelf en in zijn familie eveneens zwaar door de oorlog getroffen. Hij gedijde in het klimaat van het kantoor Goudsmit.

Max Rood ontwikkelde zich tot een uiterst deskundig advocaat aanvankelijk op

het gebied van het verkeersrecht, de specialiteit van dat kantoor, en het familierecht. Na verloop van tijd bouwde hij een eigen praktijk op, op het gebied van de uitingvrijheid, het (collectieve) arbeidsrecht en, vooral, het stakingsrecht. Door een reeks uitspraken van kortgedingrechters waarin Max Rood voor de vakbonden optrad ontstonden de contouren van het stakingsrecht.

Fluisteren

Naast zijn beroepsuitoefening was Max Rood rechter-plaatsvervanger, arbiter en bemiddelaar. Daarin was hij veelal succesvol (zij het dat hij dat succes in zijn laatste bemiddeling, die in de Amsterdamse taxi-oorlog, moest ontberen). In de spannende jaren '60 en ook nadien was hij een veelgevraagd onpartijdig voorzitter van tumultueuze vergaderingen. Tevens vervulde hij naast zijn werk belangrijke nevenfuncties. Zo was hij in die jaren bestuurslid en later voorzitter van het Humanistisch Verbond.

Max Rood behoorde tot de grote advocaten van zijn generatie. Hij had een brede, iedere dag bijgehouden, kennis van het recht en beschikte over een scherp analytisch vermogen. Zijn roem verwierf hij vooral in de rechtszaal. Max Rood was een gevaarlijk tegenstander die feilloos je zwakke plek wist te vinden en dan onverbiddelelijk toesloeg. Hij was een groot pleiter. De opbouw van zijn pleidooien – 'zeggen wat je gaat zeggen, het zeggen, zeggen wat je gezegd hebt', zo leerde hij – was klassiek. Hij bediende zich bij het pleiten van een scala van retorische vaardigheden: moduleringen, accenten en stiltes. Beroemd was zijn fluisteren in de rechtszaal, een effect waarmee hij bereikte dat je een speld kon horen vallen. De stijl van Max Rood maakte diepe indruk op zijn medewer-

Foto: ANP

Oorlogsjaren

Als lid van de Algemene Raad was Max Rood portefeuillehouder publiciteit. Het Dekenaat-Rood, van 1977 tot eind 1979, is wellicht te typeren als scharnierend. Toen immers werd de aanzet gegeven tot de professionalisering van de advocatuur. Blijkens de Dekenrede 1978 van Max Rood nam zijn Algemene Raad het initiatief voor opleidingsplannen en tot het – inmiddels onder de Mededingingswet gesneuvelde – algemeen declaratietarief. In die rede benadrukte Max Rood tevens de noodzaak, voor de balie, tot specialisatie. Nog onder zijn dekenaat ging, in de herfst van 1979, de introductie cursus advocatuur van start, voorloper van de thans verplichte beroepsopleiding. Voorts verdient vermelding dat in de herfst van 1979 de plannen voor het invoeren van een verplichte pensioenregeling in de balie op hevige tegenstand stuitten. Zij zouden onder

Beroemd was zijn fluisteren in de rechtszaal, een effect waarmee hij bereikte dat je een speld kon horen vallen.

kers. Een rechter zei eens dat als een van de jongeren van het kantoor Goudsmit kwam pleiten, hij Max Rood hoorde.

Tot de kern van de opvattingen van Max Rood behoorde, dat ieder de opdracht heeft zijn talenten te ontwikkelen, niet alleen om zich te ontplooiën maar vooral ook om die talenten in dienst te stellen van anderen. Dat bracht mee dat Max Rood hoge eisen stelde aan zijn medewerkers¹ maar, daartegenover, hen met toewijding opleidde. Hij besteedde aan zijn medewerker iedere dag tijd en aandacht. Zijn kritisch vragen – ‘*Wo steht denn daß?*’ – maakte dat je niet met een praatje voor de vaak moest aankomen. Maar had een medewerker zijn vertrouwen gewonnen, dan was hij loyaal en nam hij het, ook tegenover cliënten, voor hem op. Hij had een grote en geofende zelfbeheersing, zodat hij onder druk – in en buiten de rechtszaal – de rust zelf bleef.

Die zelfde opvatting van Max Rood blijkt uit het gegeven dat hij maar liefst 15 promovendi begeleidde, waarvan er vijf hoogleraar zijn geworden.

de opvolgend Deken, Roelvink, worden afgeblazen.

Voor de mensen die met hem hebben gewerkt, blijft Max Rood – ook na jaren en ook nu hij er niet meer is – iemand van betekenis, niet alleen vanwege zijn professionele kwaliteiten maar vooral door zijn persoonlijke betrokkenheid. Wij noemen, in de eerste plaats, zijn solidariteit. Als compagnon kon je op hem bouwen. Hij was wars van geruzie. Hij had een bijzonder talent om te luisteren en dulde niet dat anderen de mond werd gesnoerd. Hij was eerlijk en integer in zijn oordeel. Hij was een – wellicht de – bindende factor van de maatschap Goudsmit & Branbergen.

Het weloverwogen optreden en verzorgd, klinisch taalgebruik van Max Rood konden gemakkelijk verhullen dat hij een warm mens was. Zijn kantoorgenoten en secretaresses, de medewerkers van de Orde, ieder van hen herinnert zich wel die brief die Max je na jaren nog schreef, het gesprek waarin hij naar je luisterde of dat trouwe bezoek dat hij in het ziekenhuis aan je bracht. Max Rood had, zoals een van hen het uitdrukte, een ‘onnavolgbare afstandelijke dierbaarheid’.

Als advocaat heeft Max Rood zich immer ingezet tegen ongelijkheid. Zijn zaak was die tegen het afhankelijk en ondergeschikt maken van mensen. Daartegen riep hij de vrijheidsrechten in, het recht om te staken, het recht op meningsuiting. De wortels van die hartstocht voor vrijheid lagen zonder twijfel in de oorlogsjaren. Max Rood sprak niet over wat hij in die tijd heeft meegemaakt. Maar in zijn Dekenrede 1978 lezen we in reactie op, kort gezegd, de toen door sommige advocaten gemaakte onheuse associatie van de Orde, als PBO-lichaam, met de Bezetting, dat ene zinnenetje: ‘... dat ook binnen de Algemene Raad beroepsgenoten zitten die de oorlog niet vergeten zijn. Ik reken mijzelf in ieder geval tot de mensen, wier leven op een niet herstelbare wijze door de oorlog is veranderd.’

Die Dekenrede 1978 begint met een terugblik naar het zojuist gevierde 25-jarig bestaan van de Orde. Dit jaar viert de Orde haar 50-jarig bestaan. Naar wij hopen, is de advocaat Max Rood niet een van de laatsten van het eerste tijdperk. Sindsdien immers, zijn verschijnselen als *powerplay* en het afhankelijk maken van mensen, kortom, is onrecht veel meer toe- dan afgenomen. Advocatenkantoren zijn ondernemingen geworden waarbij bij veel kantoren de wens om zoveel mogelijk winst te maken een steeds hogere prioriteit heeft gekregen. Ook Max Rood wenste voor zijn diensten als advocaat behoorlijk te worden gehonoreerd, maar liet zich daardoor niet drijven. Ook 50 jaar na de oprichting van de Orde bestaat de behoefte aan advocaten met de inspiratie en vaardigheden van Max Rood.

Wij, destijds zijn compagnons, gedenken Max Rood als een vriend.

Noten

- ¹ Dat waren onder meer Hermien ten Haaf, Wil Tonkens-Gerkema, Pieter Boeles en, als laatste tevens opvolger in de praktijk van Max Rood en compagnon, Paul Schoenmaeckers.

Aanpassing Landelijk reglement voor de civiele rol bij rechtbanken

Op 1 oktober 2000 is het Landelijk rolreglement rechtbanken (*Stcrt.* 2000, nr. 124, p. 19-22, zie ook de binnenkatern van *Advocatenblad* 2000-17) in werking getreden. Met ingang van 1 januari 2002 – de datum waarop de Wet van 6 december 2001 tot herziening van het procesrecht voor burgerlijke zaken, in het bijzonder de wijze van procederen in eerste aanleg, *Stb.* 580, in werking is getreden – is dit Landelijk rolreglement vervangen door een aangepaste versie, zoals deze ter vergadering van de civiele sector voorzitters van de rechtbanken van 5 oktober 2001 is vastgesteld.

Het nieuwe Landelijk rolreglement rechtbanken is gepubliceerd in de *Staatscourant* van 27 december 2001, nr. 249, p. 75-78, en op de website www.rechtspraak.nl.

De aanvullingen/aanpassingen in het nieuwe reglement zijn beperkt:

- in het nieuwe art. 2.6 wordt voortaan van de partij die (tussentijds) tegen een eisenwijziging bezwaar wil maken een eigen initiatief verlangd;

- in het aangepaste art. 2.9 is de termijn voor toelichting van een tweede (eenstemmig) verzoek om uitstel teruggebracht van één week naar vier dagen (vóór de roldatum);
- art. 4.3 is gewijzigd in verband met art. 140 Rv, dat afwijkt van art. 79 Rv-oud;
- art. 2.12 is in noot 33 verder toegelicht met de mededeling dat als gedaagde bij dupliek producties heeft overgelegd, eiser daarop – desgevraagd – bij akte uitlating producties zal mogen reageren, waarvoor op de in art. 2.12 bedoelde zitting een termijn van twee weken (dus vier weken na dupliek) zal worden gegeven;
- in Hoofdstuk 11 wordt de “parkeerrol” geïntroduceerd; het begrip “doorhaling ter rolle” is in de nieuwe opzet gereserveerd voor de, in beginsel definitieve, afdoening van een zaak;
- het formulier B – in het oude rolreglement twee bijlagen – bestaat thans uit tien bijlagen, waarin de verzoeken/rolhandelingen/proceshandelingen beter zijn uitgesplitst.

Overige – tekstuele, althans ondergeschikte – wijzigingen worden hier niet genoemd.

(Willem Heemskerk)

Klassenjustitie gesprek van de dag

Een vice-president van een rechtbank die in het openbaar spreekt van een ‘schandalige schikking’, een hoogleraar in ruste die laat optekenen ‘een beetje klassenjustitie is onvermijdelijk, maar wat er nu gebeurt loopt de spuitgaten uit’ en een complete tweede kamer die moord en brand schreeuwt en de minister ter verantwoording roept: wat is er aan de hand?

De Jonge Balie in Arnhem zag reeds een half jaar geleden in dat er sprake is van schuivende panelen. Jurist Paul Ruijs liet toen zijn omstreden boek *Wij zien u wel in rechtszaal, klassenjustitie in Nederland* het licht zien (zie *Advocatenblad* 2000-11, p. 418v.). Dit boek was aanleiding voor het bestuur om klassenjustitie als thema te kiezen voor het jaarlijkse forum. Vanaf dat moment lijkt het wel of de beleidsmakers in juridisch Nederland hun uiterste best doen het gelijk van Ruijs keer op keer te bevestigen. Het thema bleek dus een schot in de roos en de zaal zat mudjevol.

De toegenomen status van Ruijs blijkt de middag van de 14^e december in Arnhem al direct: hij wordt door de andere forumleden volstrekt serieus genomen waar hij een half jaar geleden nog werd weggezet als een gefrustreerde querulant. Forumleider J. Leijten was ontegenzeggelijk op zijn hand en ook de leden L. Boogert (milieuofficier in Amsterdam), R. Croll (kantonrechter in Arnhem) en P. Von Schmidt auf Altenstadt (voormalig deken en advocaat te Den Haag) waren het niet automatisch oneens met alles wat hij te berde bracht. Dat klassenjustitie in Nederland voor-

komt is wetenschappelijk reeds in 1999 aangetoond door onderzoek van criminoloog B. Rovers van de Erasmus Universiteit in Rotterdam, maar het gaat natuurlijk (zoals ook de professor hierboven al constateerde) om de mate waarin. Hoe dacht het forum hierover?

Ruijs opent met een sterk punt: de wet schrijft rechters vanaf 1997 voor dat ze hun nevenfuncties openbaar moeten maken, maar dat wordt tot op de dag van vandaag massaal in de wind geslagen. Ruijs: ‘En daar wordt niemand onrustig van. Rechters die de wet overtreden!’ Een teer punt is ook de selectie van rechters. Veel advocaten worden geconfronteerd met onverklaarbare wisselingen in colleges, soms vlak voor de zitting. Dat doet het ergste vrezen over de onpartijdigheid van de zittende magistratuur. Ruijs: ‘Het is een schande dat het lot nog altijd niet mag beslissen wie op een zaak worden gezet.’ Von Schmidt wil van geen kwaad horen: ‘De kwaliteit van de zittende magistratuur staat buiten kijf.’

Omstreden is ook de wraking. Ieder ziet het als een probleem dat leden van een rechtbank of hof moeten beslissen over de partijdigheid van hun directe collega’s. Verwezen werd naar het strenge systeem van de juryselectie in de V.S. Ruijs wil wraking afschaffen en vervangen door een verschoningsplicht (met sanctie) voor de rechter. Volgens kantonrechter Croll die speciaal is uitgenodigd om zijn vele nevenfuncties, voelen veel rechters het ook nu al als een plicht zich te verschonen bij een conflicterend belang: ‘Echt, ik zie

In het nieuws

heel vaak dat collega's een zaak overdragen.' Officier Boogert steekt geheel in de traditie van het OM van wal met een betoog over integriteit, maar komt dan met een stuitende casus.

Boogert: 'We hebben een bedrijf uit Aalsmeer vervolgd wegens het rijden met vrachtauto's voor zes uur 's ochtends. Dat was verboden ter voorkoming van overlast. De directeur wilde niet schikken en kwam op de zitting. Hij zei toen: 'Meneer de officier, u heeft helemaal gelijk, maar ik ben gekomen om u uit te nodigen om morgenochtend om vijf uur bij ons te komen luisteren naar de opstijgende en landende vliegtuigen. Wat die doen mag ook niet. Waarom doet u daar niets aan?' Het enige wat ik toen kon zeggen was: dat is nu eenmaal niet strafbaar gesteld.'

Het tuchtrecht is ook altijd een dankbaar onderwerp voor criticasters, om welke beroepsgroep het ook gaat. Von Schmidt verdedigt het instituut uiteraard, al heeft hij geen weerwoord op het geconstateerde gebrek aan openheid. De zittingen zijn openbaar, maar omdat er geen rol is weet nooit iemand welke zaak waar en wanneer dient. De pers kan zo gemakkelijk buiten de

deur worden gehouden. Een hardnekkig probleem blijkt voorts de advocaat als rechter-plaatsvervanger. Ruijs is er principieel op tegen, maar ook hij ziet in dat de rechterlijke macht helaas nog lang niet zonder kan. Grote kantoren spelen intussen dankbaar in op dit tekort aan rechters door partners te stimuleren rechter-plaatsvervanger te worden wat zeker niet in hun nadeel is.

J. Sassen, advocaat bij Derks, gaf ten slotte een fascinerende casus van klassenjustitie. Hij had de pech in een procedure verzeild te raken tegen Wolters Kluwer waarbij zowat alle rechters auteur zijn. Sassen: 'Ik vroeg om colleges zonder Kluwer-auteurs maar kreeg geen poot aan de grond. Ik heb alles verloren. Bij het Europese Hof zei men dat ik had moeten wraken, maar dat wilde ik nu juist niet. Het hof overwoog trouwens dat het enkele feit dat een rechter auteur is bij een procespartij geen bezwaar vormt. Het Nederlandse lid van het hof was ook een Kluwer-auteur.'

(Micha Kat)

VS vijlen scherpe kantjes van militair tribunaal

Washington – Onder druk van binnenlandse en buitenlandse kritiek lijken de Verenigde Staten hun plannen voor militaire terrorisme-tribunalen te verzachten. De tribunalen zelf gaan niet van tafel, maar de regels waaronder ze functioneren zullen waarschijnlijk nauw aansluiten op die van het gewone Amerikaanse strafrecht.

Volgens de conceptreglementen die momenteel in Amerikaanse regeringskringen circuleren, zouden tribunalen moeten uitgaan van de onschuld van verdachten tenzij hun schuld 'boven redelijke twijfel' kan worden aangetoond. Verdachten zouden een advocaat krijgen toegewezen of mogen aantrekken, zouden het bewijsmateriaal mogen inzien, getuigen à charge mogen verhoren en getuigen à decharge mogen opvoeren. Ook zouden ze het recht krijgen tegen een vonnis in beroep te gaan, al is nog onduidelijk bij wie. Publiek en media zouden toegang krijgen tot het proces. De doodstraf, ten slotte, zou alleen kunnen worden opgelegd door een unaniem tribunaal.

De jongste voorstellen wijken belangrijk af van het decreet dat de Amerikaanse president Bush vorig jaar november tekende. In dat decreet kende de president zichzelf de macht toe niet-Amerikanen aan te wijzen die in zijn ogen terroristische daden tegen de

Verenigde Staten steunen. Speciaal voor hen zouden militaire tribunalen in het leven worden geroepen. De president zei het oog te hebben op 'eerlijke' maar soms geheime processen, zonder mogelijkheid van beroep, zonder de eisen die normaal gesproken aan de bewijsvoering worden gesteld. Elke straf, ook de doodstraf, zou kunnen worden uitgesproken door tweederde van de leden van het tribunaal.

Bush zei de tribunalen nodig te hebben omdat rechtszaken in burgerlijke rechtbanken de veiligheid van het land én die van juryleden in gevaar zouden brengen.

Niet alleen in het buitenland stuitten de plannen van Bush op bezwaren. Ook in de Verenigde Staten zelf kwam felle kritiek, onder meer van juristen en Democratische politici. Zij wezen erop dat eerdere terrorismezaken met succes door burgerrechtbanken waren afgehandeld, en dat geheime militaire rechtbanken in China tot voor kort met kracht door de V.S. werden afgekeurd.

De invulling van het decreet lijkt aan de meeste kritiek tegemoet te komen. De conceptregels onderscheiden de tribunalen nog maar op weinig van gewone rechtbanken of krijgsraden. Verschillend is bijvoorbeeld dat ook een 'gerucht' kan dienen als bewijs – inclusief gevonden videobanden met kenne-

lijke bekentenissen. Onduidelijk is nog steeds of verdachten de optie om hun detentie aan te vechten kan worden ontzegd.

Burgerrechten-activisten verzetten zich nog steeds tegen andere anti-terreurmaatregelen van de regering-Bush, waaronder het feit dat een kleine groep gedetineerden niet meer met advocaten kan spreken zonder te worden afgeluisterd. Volgens Justitieminister Ashcroft worden advocaten, soms onbewust, gebruikt om boodschappen naar de buitenwereld over te brengen. Zijn critici noemen de maatregel echter een 'frontale aanval' op het grondwettelijk vastgelegde recht op vertrouwelijk overleg tussen verdachte en advocaat.

Na 11 september zijn in de V.S. naar schatting elfhonderd mensen aangehouden, maar officiële cijfers ontbreken. Minder dan tien van hen zouden direct of indirect bij terrorisme betrokken zijn, één is inmiddels bij een burgerlijke rechtbank aangeklaagd. Enkele tientallen vermoedelijke leden van Al-Qaeda worden bovendien in of nabij Afghanistan vastgehouden. Zij zullen, mogelijk in afwachting van een militaire berechting, waarschijnlijk al over een paar weken worden overgebracht naar een Amerikaanse legerbasis op het zuidelijke puntje van Cuba.

(Peter Vermij)

Reacties

Museumverbod in kort geding? Bezint eer ge begint

René Klomp stelt in zijn column 'Museumverbod' (*Advocatenblad* 2000-21, p. 809) een opmerking van een vertegenwoordiger van het Stedelijk Museum in Amsterdam aan de kaak. Hij bestrijdt de gedachte dat het Stedelijk als 'openbare instelling' niet de mogelijkheid zou hebben de man die in 1997 het schilderij 'Cathedra' van Barnett Newman met een mes ernstig beschadigde de toegang tot het museum te weigeren. De kwestie werd actueel nu het schilderij vanaf 8 december 2001 weer tentoongesteld is, na restauratie en tezamen met andere schilderijen van Newman, waaronder het eerder, in 1986, door dezelfde persoon vernielde *Who's afraid of red, yellow and blue, III*. Klomp gelooft 'daar niets van en zou de advocaat van het Stedelijk willen uitdagen zijn gelijk bij de kort geding rechter te bewijzen'.

Mij dus.

Ik houd van uitdagingen. Alleen kwam deze wat laat, namelijk als mosterd na de maaltijd van het zorgvuldig overwegen door het Stedelijk (en zijn advocaat) van alle juridische mogelijkheden om te voorkomen dat de vernielers opnieuw zou kunnen toeslaan. Dat bezinnen heeft geleid tot het besluit niet aan een kort geding te beginnen. Hoezo?

Welke ingrediënten lagen op tafel:

- de vernieling van 'Who's afraid ...' in maart 1986;
- het museumverbod – jawel! – dat de Amsterdamse President twee weken daarna oplegde aan de vernielers voor maximaal zes maanden, zulks op vordering van een drietal kunstenaars die regelmatig of permanent werk in het SM hebben hangen;
- de acht maanden gevangenisstraf, waarvan drie voorwaardelijk, met als bijzondere voorwaarde een museumverbod gedurende de proeftijd van twee jaar, die toen aan de vernielers is opgelegd;
- de beschadiging van de Cathedra in november 1997;
- het strafvonnis uit april 1999, waarbij de vernieling bewezen is verklaard doch betrokkene niet strafbaar en deze ontslagen is van rechtsvervolging, omdat zijn gedrag hem wegens ziekelijke stoornis van zijn geestvermogens niet kon worden toegerekend;
- de last tot plaatsing van de verdachte in een psychiatrisch ziekenhuis voor een termijn van één jaar.

Dit geheel – en vergelijkbare jurisprudentie (o.a. *NJ* 1990, 289 en 1991, 179) – overziende en in het strafvonnis lezende dat zonder behandeling gevaar voor herhaling groot is te achten, was het verkrijgen van een rechterlijk museumverbod mogelijk een fluitje van een cent geweest. Of, zoals een van mijn compagnons eens in een opgelegde kwestie opmerkte: 'Ik had mijn hond naar de zitting kunnen sturen'. Maar laat ik de eerbied voor de rechterlijke macht niet vergeten en diens gebied van beslissingsbevoegdheid eren. Wie weet was het anders gelopen.

Brillenwinkel

Wat te doen echter met een eventueel rechterlijk vonnis?

Stel dat deze man of een ander – in mei 1999 heeft een andere vandaal in het SM een schilderij van Picasso ernstig beschadigd – écht kwaad in de zin zou hebben. Beide personen leden (lijden?) aan een psychische stoornis. Helpt dan een agent bij de deur, een foto aan de muur en in de zak van iedere suppoost? Een simpele gang naar de kapper of de brillenwinkel zou tenuitvoerlegging van een museumverbod kunnen frustreren. Denk verder ook eens aan het gezegde over de slapende honden. De inhoudelijke tenuitvoerlegging van een rechterlijke beslissing vindt hier een grens.

Bovendien kan ook zonder de rechter aan een kwaadwillende de toegang tot een openbare locatie worden ontzegd:

- volgens art. 174 Gemeentewet is de burgemeester belast met het toezicht op de voor het publiek openstaande gebouwen en kan daartoe de nodige bevelen geven;
- volgens de gemeentelijke Verordening op de Dienst Musea voor Moderne Kunst berust bij burgemeester & wethouder het beheer van de musea en is de directeur belast met de leiding van de musea;
- de directeur van het SM heeft uit dien hoofde bezoekvoorwaarden opgesteld. Daarin is voorzien in de mogelijkheid personen de toegang te weigeren.

Dit al overwegende hebben het gemeentebestuur en de directie van het museum – reeds vóór het artikel van Klomp – een standpunt bepaald en beslissingen genomen.

Onzichtbaar

Gelet op het verleden is het SM, zoals directeur Fuchs het uitdrukte, gedwongen geworden dingen te doen die indruisen tegen datgene waarvoor een museum is bestemd, namelijk het tonen van openbaar kunstbezit. Er zijn zichtbare en onzichtbare maatregelen getroffen voor een enerzijds maximale bescherming van het kunstbezit en het anderzijds optimaal tonen ervan. De zichtbare bestaan uit door een kunstenaar ontworpen borsthoge, glazen corridors, ter bescherming van de schilderijen tegen al te opdringerige bezoekers. De onzichtbare moeten om voor de hand liggende redenen ook in dit stukje zo blijven.

Of een en ander het gedrag van de schilderijenschender heeft beïnvloed? Hopelijk blijft ook dat onzichtbaar.

Wel te zien is de superieure prestatie van de restauratoren Elisabeth, Irene en Louise. 'De drie muzen', zoals zij, terecht, door een der sprekers op het symposium ter gelegenheid van het gereedkomen van de restauratie van de Cathedra werden genoemd. Hun achternamen kunt u te weten komen bij een bezoek van de tentoonstelling in het Stedelijk, tot 10 februari, waartoe u bij deze van harte bent uitgenodigd.

(Willem Wiarda, advocaat te Amsterdam)

Reacties

Elzevier Bedrijfsinformatie
Redactie Advocatenblad
t.a.v. de heer dr. Linus Hesselink
Postbus 16500
2500 BM Den Haag

Datum	21 december 2001
Over kenmerk	
Doorkiesnummer	023 5564353
Doorkiesnummer fax	023 5564355
E-mail	f.hitzert@tijdschriften.vnu.com
Onderwerp	Vals!

Geachte heer Hesselink,

U bent wel vals.

Maar dat zijn wij ook. Soms.

Dus eerlijk gezegd moesten we wel een beetje lachen.

Alleen: een volgende keer elzen we de doodstraf.

Met de hartelijke groeten aan alle 11.000 Nederlandse advocaten verblijf ik,

hoogachtend,

Frank Hitzert,
hoofdredacteur.

Popie-jopie

Ik weet niet wat rechters denken tenzij men mij daarvan deelgenoot maakt in woord of geschrift. Mr. Prem Radhakishun weet dat kennelijk wel, getuige zijn stukje op p.824 van *Advocatenblad* 2001-21 van 30 november 2001. Echter, volgens mij gaat het niet om wat rechters denken maar om dat wat mr. Radhakishun niet doet en dat is in zijn agenda rekening houden met de typische aspecten van de strafrechtpraktijk waarvan hij heus niet het enige slachtoffer is. En, zou mr.

Radhakishun ook luidkeels klagen indien hij het wachten, files, enz., bij zijn cliënten zou kunnen declareren?

Hoe dat ook zij, een stukje met een zo groot popie-jopie gehalte hoort eigenlijk in het *Advocatenblad* niet thuis. En ik geloof niet dat mr. Radhakishun het ooit zal aandurven een rechter 'verrot' te schelden.

(F.W.P. Wolters, advocaat te Amsterdam)

Advocaat-medewerker Advocaat-stagiaire

Utrecht

C/M/S/ Derks Star Busmann is de één van de grootste juridische dienstverleners in Nederland met ruim 850 advocaten, notarissen en belastingadviseurs, verdeeld over 25 kantoren van C/M/S/ International Legal Services. Met vestigingen in Nederland (Utrecht, Amsterdam, Assen, Hilversum) en daarbuiten.

Voor de functie **advocaat-medewerker** in Utrecht zijn wij in verband met uitbreiding op zoek naar een **advocaat-medewerker** en een **advocaat-stagiaire**. In deze functie komt u met wijlen alle aspecten van het **bestuursrecht** in aanraking, waaronder met name het nationale overheidsrecht en **milieurecht**. Aanvullend zullen u vele het **grensoverschrijdend publiek en privaatrecht**, **chiel milieurecht** en **chiel en bestuursrechtelijke aspecten van bestuursrecht** betreffen. De **juridische bestuursrecht** maakt deel uit van de sociale Careerand track, waar de **verplichtingen** **houderij**, **huurrecht**, **huur** en **verkoop** **erfgoed** goed worden behandeld en waarvan **informatie** wordt **aanvullend**. De **aanvullend** **verricht** ook plaats met de **sociale bestuursrecht** op de **sociale** **houderij**, **verplichtingen** het **houderij** **Amsterdam**, waar staat **sociale** **opbouw** is op het gebied van **planning** en **ontwikkeling**.

De **sociale Careerand** **track** richt zich op een **praktijk** **wereld** de **focus** **voert** ligt op het **milieu** en **overheidsrecht**, zoals **publiek** **overheidsrecht**. De **juridische bestuursrecht** richt zich ook op **overheidsrecht**.

Advocaat-stagiaire

Bevat de volgende kenmerken:

- **bevoegdheids** **studietoelating**;
- **erfgoed**;
- **zelfstandigheid**;
- een **divers** **en** **ambitieuze** **instelling**.

Ervaren advocaat-medewerker

Bevat de volgende kenmerken (specifiek **formalen** **en** **medewerker** **lezen** **aan** **het** **overheidsrecht** **publiek** **verricht**):

- **3** **tot** **5** **jaar** **relevante** **werkervaring** **en** **is** **het** **best** **van** **een** **stapsgewijze** **advocaat**;
- **erfgoed** **in** **de** **praktijk**; **zelf** **bestuursrechtelijke** **en** **chielrechtelijke**;
- **erfgoed** **aan** **bestuursrecht** **en** **de** **algemeen** **erfgoed** **goed** **praktijk**;
- **de** **verricht** **om** **zich** **streekt** **op** **oplossing** **en** **stake** **(verricht)** **in** **het** **bestuursrecht** **te** **specialiseren**;
- **is** **streekt** **om** **met** **colleagues** **een** **hoog** **niveau** **op** **te** **houden**;
- **uitbreidende** **mentoring** **en** **verricht** **bevoegd** **van** **de** **Rechtspraak** **en** **Erfgoed** **best**.

U zoekt een **relevante** **werkervaring** **meer** **alle** **facetten** **van** **het** **overheidsrecht** **goed** **recht** **op** **hoog** **niveau** **aan** **het** **best**. C/M/S/ Derks Star Busmann biedt de **mogelijkheid** **in** **een** **best** **en** **zelfstandig** **best** **draagt** **u** **zorg** **voor** **relevante** **juridische** **best** **en** **overheidsrecht**. Wij **geven** **u** **de** **mogelijkheid** **te** **specialiseren** **(zoo** **als** **best)** **met** **een** **ambitieuze** **werkervaring**.

Indien u **geïnteresseerd** **best** **in** **een** **meer** **uitbreidende** **en** **meer** **uitbreidende**, **best** **best** **u** **voor** **de** **best** **van** **advocaat-medewerker** **en** **advocaat-stagiaire** **contact** **opneemt** **met** **de** **best** **van** **de** **ERLM** **(best** **(020-2121 754)** **of** **met** **de** **best** **van** **de** **ERLM** **(best** **(020-2121 704)**. U kunt ook een **best** **naam** **op** **www.cmsderks.nl**.

De **ambitieuze** **en** **ambitieuze** **best** **u** **sturen** **meer** **de** **best** **van** **de** **ERLM** **(best** **(020-2121 754)** **of** **met** **de** **best** **van** **de** **ERLM** **(best** **(020-2121 704)**.

kw
l
v
e
n
w
e
r
k
e
n
i
n
U
t
r
e
c
h
t

C/M/S/ Derks Star Busmann

ADVOCATEN NOTARISSEN BELASTINGADVISEURS
UTRECHT AMSTERDAM ARNHEM HILVERSUM DEURFEL BOSSELMORE

Iks ging weer eens pleiten

Leo van Osch

Op weg in de ochtendspits naar het kantongerecht in de lichtstad prevelde hij zachtjes wat zinsneden die hij op de compartitie zou kunnen gebruiken. Was er nu wel of geen arbeidsovereenkomst met alle ontvankelijkheidsperikelen van dien. Hij parkeerde zijn auto in de nabijgelegen parkeergarage, die was voorzien van materiaal dat bij het minste of geringste stuurbeweging piepende banden veroorzaakte. Het kantonrecht was neergezet in een tijd dat niet werd gekeken op een kubieke meter meer of minder met veel schoon metselwerk, hardhouten plafonds en zwart marmeren vloeren. In de hal een metershoog bas-reliëf van bakstenen in aardkleuren. Door zijn oogharen kijkend zag hij ook dat er wat geslachtsloze, engelachtige figuren in waren verwerkt. De voorstelling liet zich niet meteen duiden, maar hij hield het gemakshalve op het thema gerechtigheid.

In de wachtruimte van het kantongerechtsgebouw was zijn cliënt al in de slag met een koffieautomaat die storingen vertoonde. Een te hulp geroepen bode wist het euvel te verhelpen en getweeën namen ze de zaak nog even door.

De ex kwam nu ook aanstiefelen, even later gevolgd door een advocate uit de Domstad. Ze namen allen plaats op de cirkelvormige bank waardoor ze met de ruggen min of meer tegen elkaar zaten en spraken over alles behalve de ophanden zijnde zaak.

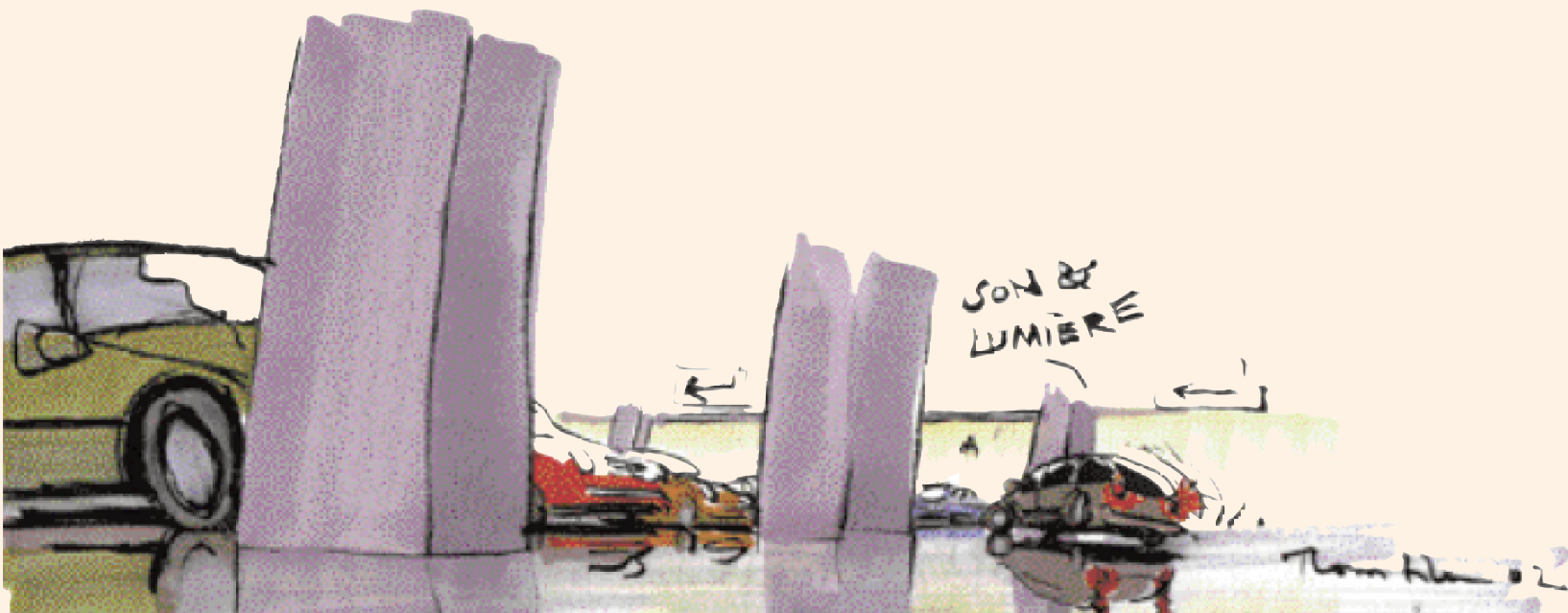
In de zittingzaal, die hij tevoren al aan zijn cliënt had geshowd zat de kantonrechter op een afstand van pakweg tien meter van partijen op een verhoging. Niet meer van deze tijd, maar de kantonrechter in kwestie leek er niet onder gebukt te gaan. Het was een, naar hij van vorige gelegenheid nog wist te herinneren, wat formele en stugge man. X wist zich van de vorige keer te herinneren dat hij in de dagvaarding een *NJ*-nummer had omgewisseld en dat had de kantonrechter kennelijk zoveel extra zoektijd gekost dat die had gemeend hem wel even in de zaal de oren te moeten wassen. Tevoren had hij zich al lopen opwinden en allerhande scenario's bedacht voor het geval de kantonrechter het in zijn hoofd zou halen om hem te schofferen. Het bleek niet nodig.

Al pratende, alles voorlopig natuurlijk, bracht de rechter de vordering van wederpartij van het respectabele bedrag van een zestig mille terug naar zo'n vierduizend. Of dat geen basis was 'om nog eens de gang op te gaan?'

Op de gang kwamen ze er nog niet uit omdat de beide dames het bedrag meer dan verdubbeld wensten te zien met wettelijke verhoging en rente. Na twintig minuten vruchteloos bekvechten verzuchtte hij 'Wat gaat het toch moeizaam'.

'Daar bent u zelf bij mijnheer', klonk het meteen. Ze besloten ook de kwestie van rente en verhoging maar aan de rechter over te laten. Als de rechter zou aangeven dat de wettelijke verhoging voor matiging vatbaar was, zouden ze het afmaken op vijfduizend gulden. Zo geschiedde.

X nam afscheid en begaf zich weer naar de parkeergarage, waar hij met piepende banden een extra rondje draaide op de goede afloop. ■

Een geschillencommissie ook voor de advocatuur

Sinds 1 juni 1999 beschikt de advocatuur over een eigen geschillencommissie die bevoegd is te oordelen over de kwaliteit van de door de advocaat geleverde dienst en alle daaruit voortvloeiende financiële aspecten. Die kunnen zowel betrekking hebben op declaraties als op schadeclaims. Voor declaraties geldt geen maximum, schadeclaims zijn gelimiteerd tot € 9.076. De Commissie bevordert een schikking tussen partijen en oordeelt met uitsluiting van de gewone rechter.

Vanaf dit nummer zullen regelmatig uitspraken van de Commissie gepubliceerd worden. De eerste selectie treft u hierna aan

L.B. Vossenber-Ferdinandus

manager project Klachten- en Geschillenregeling Advocatuur

Met ingang van 1 januari 1997 zijn het referentietarief en het bijbehorende calculatieschema¹ afgeschaft. Beide vormen sinds 1979 de basis voor het opstellen van declaraties door advocaten en het begroten daarvan door de Raden van Toezicht. De Orde heeft zich vervolgens beraden over een declaratie-instituut als alternatief voor de omslachtige en ondoorzichtige begrotingsprocedure ex art. 32 e.v. Wtbz.² Daarbij werden ook de uitkomsten van een onderzoek³ naar de behandeling van klachten van cliënten en financiering van de tuchtrechtspraak betrokken.

Op 21 februari 1997 werden de resultaten van dit onderzoek op een symposium in Zeist uitgebreid bediscussieerd. De conclusie van het symposium was dat naast de bestaande tuchtrechtspraak een separaat instituut zou moeten komen waar cliënten terecht zouden kunnen met klachten over declaraties en (gebrekkige) kwaliteit van de diensten van de advocaat. Niet-tuchtwaaardige klachten zouden zo bij de tuchtrechters weggehaald worden. Verder werd aanbevolen dat de begrotingsprocedure⁴ zou moeten verdwijnen, omdat deze niet openstaat voor klagers.

Het leek voor de hand te liggen om het op te richten declaratie-instituut ook alle bovengenoemde klachten te laten behandelen. De rechtsgang zou arbitrage⁵ worden. Als arbiters dan toch bevoegd zouden zijn om te oordelen in prijs/kwaliteitszaken dan ook over schadeclaims was de gedachtegang.

Gelet op de kostenontwikkeling van de tuchtrechtspraak was het van belang om de kosten van dit nieuw arbitraal instituut goed te beheersen. De invoering moest daarom gepaard gaan met een gestructureerde interne klachtenprocedure waarin, door vroegtijdig overleg tussen advocaat en cliënt, voorkomen zou kunnen worden dat een klacht uitgroeit tot een geschil. Pas als de oplossing van het kantoor niet bevredigt, zou de weg naar het arbitraal instituut kunnen worden ingeslagen. Naar verwachting zou een dergelijke opzet leiden tot een grotere tevredenheid over klachtenafhandeling bij cliënten als ook tot verbetering van de kwaliteit van de dienstverlening op het advocatenkantoor.

De Orde vroeg en kreeg van het Ministerie van Justitie subsidie voor het project dat inmiddels Klachten- en Geschillenregeling

Advocatuur is gaan heten. Het Ministerie bleek een sterke voorkeur te hebben de voorgestelde faciliteit onder te brengen bij de Stichting Geschillencommissies voor Consumentenzaken (SGC). De Orde verzocht daarop de SGC een arbitrale commissie voor de advocatuur in te stellen, waarbij nadrukkelijk ook de bedrijfsmatige afnemer van advocatendiensten terecht zou moeten kunnen.⁶ De voorgestelde mogelijkheid tot het toekennen van schadevergoedingen door het instituut werd, in overleg met het Verbond van Verzekeraars, vastgesteld op een maximum van € 9076 met handhaving van dekking onder bestaande polissen zonder verhoging van de premie.⁷

Samenwerkingsovereenkomst

Op 23 juni 1999 gaf het College het groene licht voor een proef met een regeling voor afhandeling van klachten en geschillen zoals bovenschreven. De dekens in het hofressort Leeuwarden en in de arrondissementen Zwolle, Den Bosch en Maastricht verklaarden zich bereid om aan dit project deel te nemen. Zij hebben in samenwerking met de portefeuille Rechtspraak advocaten in hun arrondissementen uitgebreid over doel en inhoud van de proef voorgelicht. Bij de start van de pilot meldden zich 70 kantoren.

Inmiddels werd tussen de Orde, de SGC/SGB en de Consumentenbond op 22 september 1999 een samenwerkingsovereen-

De Orde beoogt met het project het faciliteren van één overzichtelijke, snelle en efficiënte procesgang waar de advocaat declaraties in alle soorten zaken ter inning kan voorleggen en waar de cliënt terecht kan met klachten over: de prijs-kwaliteitverhouding met medeneming van een schadeclaim, het bewerkstelligen van grotere tevredenheid over de afhandeling van klachten, het verbeteren van het imago van de advocatuur bij het publiek het verbeteren van de kwaliteit van de dienstverlening door de advocatuur, het verlichten van de taak van dekens en Raden van Toezicht, het terugbrengen van de rol van de tuchtrechter tot een authentieke en het terugdringen van de kosten van de disciplinaire rechtspraak.

komst getekend. De Geschillencommissie Advocatuur werd daarbij, met terugwerkende kracht tot 1 juni 1999, realiteit.

Werkwijze Geschillencommissie Advocatuur

De Commissie werkt aan de hand van een reglement dat in nauwe samenwerking tussen SGC/SGB, het Verbond van Verzekeraars en de Orde tot stand is gekomen.

De Commissie bestaat uit drie leden. De voorzitter is een rechter. Het tweede lid is een door de Orde voorgedragen advocaat. Het derde lid is bij zakelijke geschillen een vertegenwoordiger van het bedrijfsleven en bij consumentengeschillen een representant uit consumentenkringen. Aan de Commissie is een jurist als (plaatsvervangend) secretaris toegevoegd.

De Commissie is bevoegd om, bij arbitraal vonnis, te oordelen over bij haar aangebrachte klachten van cliënten die betrekking hebben op de kwaliteit van de dienstverlening door de advocaat waarbij voor eventuele schadeclaims een plafond van € 9076 is vastgesteld. De Commissie neemt ook verzoeken tot incasso van declaraties van advocaten aan, maar dan zonder bovengrens.

De Commissie doet in principe uitspraak bij wege van een arbitraal vonnis. Uitsluitend voor de particuliere cliënten bestaat de mogelijkheid om te kiezen voor bindend advies.

Voor de pilotarrondissementen houdt de Commissie volgens een roulatieschema zitting. Voor de overige deelnemende kantoren is de standplaats van de Commissie in Den Haag.

Nadat een geschil aanhangig is gemaakt start een schriftelijke ronde waarin advocaat en cliënt de gelegenheid krijgen hun standpunten op papier te zetten, zowel naar elkaar als naar de Commissie. Vervolgens worden beide partijen uitgenodigd te verschijnen op een zitting van de Commissie. Hier bestaat de mogelijkheid standpunten nog nader mondeling toe te lichten. Vervolgens spreekt de Commissie haar oordeel uit.

De Commissie oordeelt met uitsluiting van de gewone rechter.

Akte van compromis

In het voorjaar 2000 waren er nog geen geschillen bij de Commissie aanhangig gemaakt. Veel pilotkantoren waren nog druk bezig met het implementeren van een interne klachtenregeling en niet iedere klacht wordt een geschil. Er werd wel geregeld bij de Commissie over advocaten geklaagd.

Op de dekendag in mei 2000 ontstond draagvlak voor de mogelijkheid om met een akte van compromis op ad hoc basis onoplosbare klachten over advocaten door te leiden naar de Commissie. Behalve de deken in de pilotarrondissementen hebben thans ook de deken in de arrondissementen Amsterdam, Rotterdam, Dordrecht, Middelburg, Alkmaar en Den Haag zich bereid verklaard om geschillen die zich daarvoor lenen met een akte van compromis door te verwijzen naar de Commissie.

Pilotkantoren

Op dit moment hebben 109 kantoren met in totaal 711 advocaten – ook buiten de pilotarrondissementen – zich vrijwillig aan het project gecommiteerd. De meeste pilotkantoren zijn serieus met de nieuwe

regeling aan de gang: modellen voor de kantoorbrochure, het klachtenreglement en de opdrachtbevestiging zoals door de Orde ontworpen worden gebruikt. Ook zijn er *sole practioners* die met elkaar een gemeenschappelijke klachtenfaciliteit hebben opgezet of de deken gevraagd hebben om als hun klachtenfunctionaris op te treden. Uit alles spreekt zorg voor kwaliteit.

Cursus kantoorklachtenbehandeling

Serieus omgaan met klachten draagt bij tot verbetering van de kwaliteit van de dienstverlening. Als handreiking bij het opzetten van een interne klachtenopvang heeft de Orde in samenwerking met Nijhuis en Wibbelink Organisatie-advies een cursus klachtenmanagement ontwikkeld (vier opleidingspunten). In deze cursus wordt tevens de werkwijze van de Commissie geschetst.

Publiciteit

Cliënten kunnen via het zoekformulier www.alleadvocaten.nl kantoren selecteren op aansluiting bij de Geschillencommissie Advocatuur. Deze site is ook bereikbaar via de website van de Consumentenbond en in de nabije toekomst ook via de websites van MKB-Nederland en de Stichting Geschillencommissies. De publieksbrochure "Problemen met uw advocaat?" is ook te raadplegen op de publiekssite van de Orde.⁸

Deelnemende kantoren mogen het logo van de Geschillencommissie Advocatuur voeren op hun website, briefpapier en andere gegevensdragers.

Op BalieNet⁹ is een rubriek met informatie over het project opgenomen.

Interesse?

Geïnteresseerde kantoren kunnen het informatiepakket met daarin modellen voor een kantoorklachtenreglement, kantoorbrochure en opdrachtbevestiging bij ondergetekende telefonisch opvragen onder 070-3353573 of via e mail: l.vossenberga@advocatenorde.nl.

Evaluatie van de pilot

Het project wordt op dit moment in opdracht van het Ministerie van Justitie geëvalueerd. De evaluatie is uitbesteed aan het Instituut voor Rechtsociologie van de Katholieke Universiteit Nijmegen. Het onderzoeksrapport zal in februari 2002 uitgebracht worden.

Plannen voor de toekomst

Het College zal in de vergaderingen van maart en juni 2002 beraadslagen over landelijke invoering van de nieuwe klachten- en geschillenregeling op basis van voorstellen van de Algemene Raad.

Vanaf dit nummer zullen regelmatig bewerkingen van uitspraken van de Geschillencommissie Advocatuur gepubliceerd worden. Germ Kemper, advocaat te Amsterdam, selecteert en bewerkt de uitspraken van de Commissie. Die bewerking houdt in dat sommige details zijn weggelaten en andere gewijzigd, en ook her en der enige uitweidingen – in het bijzonder waar het gaat om het weergeven van het standpunt van de cliënt of de advocaat – zijn weggelaten.

VAN DE ORDE

De uitspraken

Perikelen omtrent tijdstip van beëindiging van opdracht

Arbitraal vonnis d.d. 24 september 2001 (Doo/0008)

Bevoegdheid arbiters en plaats van arbitrage

De bevoegdheid van de arbiters berust op een overeenkomst tot arbitrage, zoals vervat in de door beide partijen ondertekende akte van compromis, waarbij partijen zich voor de beslechting van onderhavig geschil, ontstaan naar aanleiding van de kwaliteit van de dienstverlening en de hoogte c.q. betaling van de openstaande declaraties, onderwerpen aan arbitrage door de Geschillencommissie Advocatuur. Aldus is voldaan aan de eis van artikel 1021 Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering. Partijen zijn tevens overeengekomen dat alle geschillen – zoals hiervoor omschreven – zullen worden beslecht overeenkomstig het Reglement Geschillencommissie Advocatuur.

De bevoegdheid van ondergetekenden om het geschil tussen partijen als arbiters te beslechten is gezien het vorenstaande gegeven.

Zij dienen gelet op het bepaalde in artikel 31 van het Reglement te beslissen als goede mannen naar billijkheid, waarbij zij met inachtneming van de tussen partijen gesloten overeenkomst als maatstaf voor het handelen van de advocaat hanteren dat deze heeft gehandeld zoals verwacht mag worden van een redelijk bekwame en redelijk handelende advocaat.

Onderwerp van het geschil, standpunten van partijen

De heer A vraagt in het begin van 1999 bijstand aan de advocaat in een onteigeningsprocedure. De advocaat gaat aan de slag en zendt, vanaf maart 1999 tot aan maart 2000, maanddeclaraties voor zijn werkzaamheden aan de heer A, in totaal belopend f 8.882,06.

De heer A neemt het standpunt in dat hij in juni 1999 de opdracht aan de advocaat heeft ingetrokken omdat deze, slechts enkele dagen voordat de conclusie van antwoord moest worden ingediend, nog niets op papier had staan. De heer A beklagt zich voorts over de kwaliteit van de conclusie van antwoord en is ontevreden over het advies van de advocaat om, toen de procedure een voor de heer A ongunstig resultaat had, in cassatie te gaan.

Beoordeling van het geschil

Hoewel de heer A in zijn beleving begin juni 1999 duidelijk aan de advocaat te kennen heeft gegeven de opdracht in te trekken, is dit kennelijk bij de advocaat onvoldoende duidelijk overgekomen. De heer A had dit reeds kunnen en moeten begrijpen op het moment dat hij het concept van de conclusie van antwoord, op drie dagen na die bespreking gedateerd en dus na hun bespreking van begin juni 1999, van de advocaat ontving. Door na te laten contact met de advocaat op te nemen over het – ondanks de vermeende opzegging – opgestelde concept en de indiening daarvan bij de rechtbank en evenmin een andere advocaat opdracht te geven de behandeling van de advocaat over te nemen, is het begrijpelijk dat het de advocaat niet duidelijk was dat de heer A de bedoeling had de opdracht in te trekken. Dat de heer A heeft aangegeven dat het tot zijn gebruikelijke werkwijze behoort een zakenrelatie slechts één keer te verstaan te geven de relatie niet te willen continueren – waarbij deze zakenrelatie en zo ook de

advocaat bij volharding vervolgens genegeerd wordt – kan hieraan niet afdoen. Naar het oordeel van de Commissie kan het advocaat derhalve niet verweten worden voortgang te hebben gegeven aan behandeling van de zaak.

Vanaf december 1999 heeft de heer A stelselmatig de door de advocaat per aangetekende post verzonden stukken geweigerd. Ook was de heer A telefonisch onbereikbaar voor de advocaat.

Ter zitting heeft de heer A een kopie van de schriftelijke opzegging d.d. 18 februari 2000 overgelegd. Pas vanaf dat moment diende de advocaat als redelijk bekwame en redelijk handelende advocaat zijn werkzaamheden af te breken dan wel te beperken tot die verrichtingen die strikt noodzakelijk waren ter behoud van de juridische positie van de cliënt en werkzaamheden verband houdende met eventuele overdracht van de zaak.

Nu de advocaat ondanks diens verzoek daartoe niets van de heer A vernam omtrent het al dan niet willen instellen van cassatie, valt de op initiatief van de advocaat gemaakte cassatie-aantekening, welke binnen een termijn van veertien dagen diende te geschieden, onder de hiervoor bedoelde werkzaamheden en heeft hij recht op honorering van zijn werkzaamheden.

De Commissie stelt vast dat de door de advocaat overgelegde declaraties voldoende gespecificeerd zijn. Het is de Commissie niet gebleken dat de advocaat bij het opstellen van zijn declaraties is afgeweken van een tussen partijen onderling overeengekomen uurtarief, dan wel dat de hoogte of de omvang van de declaraties buitenproportioneel is.

Beslissing

De Commissie:

- veroordeelt de heer A aan de advocaat te voldoen een bedrag van f 8.882,06, zijnde de openstaande declaraties;
- veroordeelt de heer A in de kosten van deze arbitrage, welke worden vastgesteld op f 676,25, te weten f 176,25 voor administratiekosten en f 500 vastgesteld bedrag aan honorarium en verschotten van de arbiters.

Deze uitspraak is aldus gewezen te 's-Hertogenbosch op 24 september 2001 en door de arbiters ondertekend.

(mr. A.M.J. Warner-Gorter, mr. G.D. Noordijk, mr. P.P.M. van den Bercken)

Noot

Het Reglement Geschillencommissie Advocatuur bepaalt in artikel 2 dat de regeling van toepassing is, indien daarnaar door partijen bij schriftelijke overeenkomst is verwezen, en indien het geschil (onder meer) betreft een vordering tot vergoeding van schade die, beoordeeld naar het moment van indiening, het bedrag van f 20.000 (inclusief eventueel verschuldigde BTW) niet te boven gaat of zal gaan dan wel uitdrukkelijk tot dat bedrag beperkt is. Deze limitering geldt niet wanneer het

VAN DE ORDE

geschil betrekking heeft op de hoogte en/of de incasso van één of meer door de advocaat aan de cliënt verzonden declaraties. Bij de hier gedeeltelijk gepubliceerde uitspraak speelde die beperking een rol. De cliënt vorderde namelijk schadevergoeding, die naar zijn berekening f 20.000 overschreed en wenste die niet tot f 20.000 te beperken. Bij nader inzien, zo blijkt uit de uitspraak, handhaafde hij daarom niet zijn verzoek aan de geschillencommissie om over een schadevergoeding te oordelen.

In casu was voor de beoordeling van de declaraties doorslaggevend op welk moment de cliënt de opdracht aan de advocaat had ingetrokken, althans op welk moment de advocaat zich die intrekking had moeten realiseren. Ook bij intrekking overigens, zo beslist de Commissie, moet de advocaat die maatregelen treffen die nodig zijn voor het behoud van de juridische positie van de cliënt en meewerken aan de overdracht van het dossier, voor welke activiteiten hij op honorering aanspraak kan blijven maken.

Het uitgangspunt komt in de praktijk zeer bruikbaar voor, zij het dat niet onder alle omstandigheden het redelijk zal zijn dat de advo-

caat de tijd, besteed aan het overdragen van het dossier, in rekening brengt. Als aan de beëindiging van de relatie bijvoorbeeld een aanwijsbare beroepsfout van de advocaat ten grondslag ligt, zou men daar zeer wel anders over kunnen denken.

De Commissie neemt als markeringspunt voor de beëindiging van de overeenkomst van opdracht een kennelijk heldere brief van de cliënt van medio februari 2000. Aldus mocht de advocaat negeren dat hij geen commentaar ontving op een zeven maanden eerder toegestuurd concept voor een conclusie van antwoord (die hij toch maar indiende), de trouw telkens per maand verzonden declaraties onbetaald gebleven zag, en zijn cliënt noch telefonisch noch per aangetekende post meer kon bereiken. Het is voorstelbaar dat een redelijk handelend advocaat, anders dan bijvoorbeeld iemand die opdracht krijgt om een boekenkastje te timmeren, al voordat hij een brief van zijn cliënt ontvangt, waarin hem de dienst wordt opgezegd, tot de conclusie komt dat hij zijn werk niet naar behoren kan uitvoeren en zelf de opdracht als beëindigd beschouwt, wellicht zelfs als beëindigd *moet* beschouwen.

GJK

Gebrek aan begeleiding

Bindend advies Geschillencommissie Advocatuur d.d. 22 augustus 2001 (Doo/0012)

De kwaliteit van de door de advocaat verrichte diensten is naar behoren geweest. Voor schadevergoeding is dan ook geen aanleiding. De klachten over een gebrek aan begeleiding en een gebrek aan voortvarendheid acht de Commissie gegrond, om welke reden de advocaat aan de cliënt het door hem gestorte klachtengeld dient te vergoeden.

Behandeling van het geschil

Partijen zijn overeengekomen dit geschil, binnen de door het Reglement van de Commissie gestelde grenzen, bij wege van bindend advies door de Commissie te laten beslechten.

Onderwerp van het geschil

Het geschil heeft betrekking op de uitvoering van de opdracht aan de advocaat die aanvankelijk inhield om een deel van de vele schulden van de cliënt te verhalen op diens ex-echtgenote. Het geschil spitst zich toe op de wijze waarop de advocaat de schuldenregeling van de cliënt heeft aangepakt.

De verwijten houden onder meer in dat de advocaat niets heeft opgelost, dat door zijn toedoen de schulden alleen maar zijn toegenomen, en dat ook nog proceskosten in gevoerde procedures voor rekening van de cliënt kwamen. Het advies om de meest lastige schuldeisers zoveel als mogelijk te betalen in plaats van alle schuldeisers pondsgewijze af te lossen was onjuist, terwijl een verzoek van de cliënt om bij de behandeling van een zaak door de kantonrechter aanwezig te zijn door de advocaat als niet nodig werd afgedaan. Ten onrechte is daarnaast niet gewezen op de mogelijkheden die de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen biedt.

De advocaat voert onder meer aan dat hij alle crediteuren schriftelijk

heeft benaderd met het verzoek aan een schuldsanering mee te werken, waarbij een belangrijke schuldeiser de eis stelde dat alle crediteuren akkoord zouden gaan. Daarop bleek dat één schuldeiser medewerking weigerde, over wiens vordering moest worden geprocedeerd. Omtrent het verhaal op de voormalige echtgenote is volgens de advocaat afgesproken dat dat aspect van de zaak zou blijven rusten, terwijl daarnaast overigens wel degelijk de mogelijkheden van de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen met de cliënt zijn besproken. Een zekere vertraging in de doorzending van een kantongerechtonnis werd veroorzaakt door een evenzeer trage doorzending van de post door voormalige kantoorgenoten van de advocaat.

Beoordeling van het geschil

De advocaat heeft de cliënt bijgestaan in één gerechtelijke procedure en niet in meerdere, zoals de cliënt aanvankelijk stelde. Dit betrof het voeren van verweer in een procedure voor de kantonrechter, waarbij een schuldeiser nadat er een (verstek)vonniss was gewezen waarin de cliënt veroordeeld was tot het betalen van een bedrag van f 5.000, opnieuw een procedure heeft aangespannen teneinde de restantvordering te innen. Het feit dat de advocaat ervoor gekozen heeft verweer te voeren in deze opnieuw tegen de cliënt aangespannen procedure, kan naar het oordeel van de Commissie niet als verwijtbaar handelen worden aangemerkt. Ten

VAN DE ORDE

aan zien van de kwaliteit van de door de advocaat verrichte werkzaamheden kan niet gezegd worden dat die niet naar behoren is geweest.

De Commissie kan zich echter niet aan de indruk onttrekken dat de advocaat actiever had kunnen optreden om voor zijn cliënt een schuldenregeling te treffen. Hij had voorts aan de cliënt zijn beweegredenen om af te zien van de mogelijkheden die de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen schuldenaren biedt duidelijk(er) moeten maken.

De advocaat had tevens voortvarender te werk moeten gaan omtrent het verstrekken van inlichtingen over de procedure die bij de kantonrechter liep. Zo had hij de mogelijkheid om ter zitting aanwezig te zijn – nu de cliënt te kennen had gegeven hierop ten eerste prijs te stellen – met de cliënt moeten bespreken. Eveneens had de advocaat de cliënt beter op de hoogte moeten houden aangaande de voortgang van de procedure. De advocaat heeft de cliënt niet (vooraf) een afschrift gezonden van het door hem opgestelde verweerschrift en overige schriftelijke stukken en tevens het vonnis erg laat doorgezonden.

Hierdoor kon de situatie ontstaan dat de cliënt – ten onrechte, zo is ter zitting gebleken – in de veronderstelling verkeerde dat de advocaat verzuimd had te trachten de schulden te verhalen op diens ex-echtgenote.

Al met al is de Commissie van oordeel dat sprake is van een zekere mate van onzorgvuldigheid aan de kant van de advocaat – hij had zijn cliënt beter moeten informeren en begeleiden – zij het niet in die mate dat hem kan worden verweten dat hij, in totaliteit bezien, niet heeft gehandeld zoals van een redelijk bekwame en redelijk handelende advocaat verwacht mag worden. Niet gezegd kan worden dat de kwaliteit van de door de advocaat verrichte diensten niet naar behoren is geweest. Hetgeen hem in dezen kan worden verweten rechtvaardigt dan ook geen schadevergoeding, temeer nu de cliënt niet heeft aangetoond dat hij door het handelen van de advocaat schade heeft geleden. Van belang acht de Commissie eveneens dat de advocaat in zijn verweerschrift te kennen heeft gegeven het bedrag van f 110 eigen bijdrage voor de toevoeging niet verder op de cliënt te zullen verhalen. Nu de cliënt mede als gevolg van het tekortschieten van de advocaat in de informatieverstrekking en de begeleiding zich genoodzaakt heeft gezien zich tot de Commissie te wenden acht de Commissie het redelijk dat de advocaat het klachtengeld van de cliënt vergoedt.

Op grond van het voorgaande is de Commissie van oordeel dat de klacht ten dele gegrond is.

Beslissing

De Commissie wijst het door de cliënt verlangde af.

De advocaat dient een bedrag van f 150 te vergoeden aan de cliënt ter zake van het klachtengeld. Betaling dient te geschieden binnen vier weken na verzenddatum van dit bindend advies.

Overeenkomstig het Reglement van de Commissie is de advocaat aan de Commissie als bijdrage in de behandelingskosten een bedrag verschuldigd van f 250.

Aldus beslist op 22 augustus 2001 door de Geschillencommissie Advocatuur bestaande uit mevrouw mr. A.M.J. Warner-Gorter, voorzitter, mevrouw mr. C.A.A.M. Barge-Coebergh en de heer mr. G.D. Noordijk, leden, waarbij mevrouw mr. L.T. de Jonge als secretaris fungeerde.

Noten

- 1 Het referentietarief werd jaarlijks vastgesteld aan de hand van de ontwikkelingen in de rechtssalarissen, verhoogd met o.a. kosten van sociale voorzieningen en pensioenen. Het calculatieschema hing samen met factoren als ervaring, belang van de zaak, eventueel spoedeisend karakter van de zaak en specifieke expertise.
- 2 De Orde doet sindsdien via de "Vrije Prijswijzer" uitdrukkelijk een aantal suggesties aan de hand voor de ontwikkeling van een eigen prijs- en declareerbeleid voor een kantoor of individuele advocaat. In de publiksbrochure "Hoe rekent uw advocaat" wordt cliënten erop gewezen dat de tarieven in de advocatuur vrij zijn en dat in een vroeg stadium duidelijke afspraken met de advocaat gemaakt moeten worden over de financiële kanten van de behandeling van de zaak.
- 3 De artikelen 32 e.v. van de Wtbz bevatten geen dwingend recht (HR 20 juni 1934, NJ 1935, 113 en HR 24 juni 1938, NJ 1939, 419), zodat afgeweken kan worden van de daarin beschreven rechtsgangen.
- 4 Dit onderzoek verricht door dr. L.E. de Groot-van Leeuwen en mevr. drs. N. Doornbos is in boekvorm verschenen onder de titel *Klachten op Orde*.
- 5 Verslag symposium *Advocatenblad* 7, 1997 p. 302-303. Zie over "Inning en begroting van declaraties" onderdeel 7 bij Tarieven in het Vademecum wet- en regelgeving 2002 p. 465 e.v.. Over "Betwisting van de declaratie" schreef J.J van Es in *Advocatendossier* nr 14 (p. 31-46).
- 6 Omdat bij arbitrageovereenkomst van de (niet dwingend voorgeschreven) wettelijke regels voor de begrotingsprocedure kan worden afgeweken (art. 17. 112 Grondwet jo 1020 Rv). Bovendien levert het arbitraal vonnis voorzien van een executatoriale titel op (art. 1062-1063 Rv.).
- 7 Dit was nieuw voor de SGC die immers gewend was te werken met individuele consumenten. Om tegemoet te komen aan de wensen van de Orde heeft de SGC de Stichting Geschillencommissies voor Beroep en Bedrijf (SGB) in het leven geroepen waaronder arbitrage geleverd kan worden in geval van zakelijke geschillen inclusief declaratie-incasso's.
- 8 Geringe schades zullen doorgaans vallen binnen het eigen risico van de advocaat. Bij een dreigende schadeclaim dient de advocaat overigens het gewone behandelingstraject te volgen, dus dit melden bij zijn beroepsaansprakelijkheidsverzekeraar ter beoordeling en behandeling. Het enige verschil is dat in voorkomende gevallen de Commissie uitspraak doet en de verzekeraar zich hiernaar richt.
- 9 <http://www.advocatenorde.nl>
- 10 <http://www.balienet.nl>

Orde-nieuws

Rectificatie

In de Toelichting Centrale Controle Verordeningen staat op de laatste pagina een foutief telefoonnummer vermeld. Het juiste telefoonnummer moet zijn: 070 – 336 35 26.

Dit nummer kunt u bellen voor alle vragen die u heeft over het invullen van de Individuele aangifte en de Kantooraangifte.

Verordening Permanente Opleiding 2000 - Opleidingspunten

Ingevolge de Verordening op de Permanente Opleiding 2000 is de advocaat verplicht elk jaar ten minste 16 opleidingspunten te behalen.

Van deze verplichting kan de Algemene Raad evenwel, al dan niet onder voorwaarden, geheel of gedeeltelijk ontheffing verlenen.

Om in aanmerking voor een dergelijke ontheffing te komen, dient de advocaat zich met een schriftelijk verzoek tot de Algemene Raad te wenden.

Een ontheffing wordt slechts verleend voor het lopende jaar. Om deze reden dient uw verzoek tot ontheffing van de verplichting tot het behalen van tenminste 16 opleidingspunten de Algemene Raad uiterlijk 31 december 2001 te bereiken. Uit coudance-overweging wordt deze termijn verlengd tot 1 februari 2002.

Verzoeken na 1 februari a.s. ontvangen, betrekking hebbende op het jaar 2001, worden niet meer in behandeling genomen.

Wijziging inkomensgrenzen en eigen bijdragen

Regeling van de Staatssecretaris van Justitie, Directie Rechtsbijstand en Juridische Beroepen

Afdeling Operationele Processen

Houdende wijziging van de inkomensgrenzen en eigen bijdragen (Regeling wijziging inkomensgrenzen en eigen bijdragen Wrb 2002).

De Staatssecretaris van justitie,

Gelet op artikel 35, vijfde lid, van de Wet op de rechtsbijstand;

Besluit;

Artikel 1

De bedragen van de inkomensgrenzen, genoemd in artikel 34, eerste lid, van de Wet op de rechtsbijstand, worden als volgt gewijzigd:

f 4.020 wordt f 4.230 in € 1.920 en

f 2.810 wordt f 2.960 in € 1.344.

Artikel 2

De bedragen van de inkomensgrenzen, genoemd in artikel 35, derde lid, van de Wet op de rechtsbijstand, worden als volgt gewijzigd:

OPROEP Advocaten zonder Grenzen Nederland

Advocaten zonder Grenzen Nederland (AzG) gaat in samenwerking met *Avocats sans Frontières Belgique* begin 2002 van start met de uitvoering van het project Oost-Timor (O-T), met financiering van de EU. Het project steunt het opzetten van een Academy of Law, staat Oost-Timorese advocaten bij in processen tegen verdachten van misdrijven rond het onafhankelijkheidsproces, verleent juridische bijstand aan lokale ngo's en ondersteunt de totstandkoming van een onafhankelijke advocatuur in O-T.

AzG is op korte termijn op zoek naar juristen die voor een periode van 6 tot 12 maanden in samenwerking met de chef de mission in O-T de hiervoor omschreven taken uitvoeren (bezoldigde functie), en voldoen aan zoveel mogelijk van de volgende eigenschappen:

- (voormalig) advocaat of lid van de rechterlijke macht
- affiniteit met het milieu van humanitaire organisaties/ngo's
- kennis van Bahasa Indonesia en/of Tetum en/of Portugees; uitstekende beheersing Engels
- affiniteit met Oost-Timor en/of Indonesië

– ervaring met het op projectbasis werken in de derde wereld land, binnen een klein team

Stuur uiterlijk 1 februari 2002 in het Engels een brief met cv aan: Jens.van.den.Brink@kvdl.nl of Kennedy Van der Laan, t.a.v. J. van den Brink, Postbus 15744, 1001 NE Amsterdam. Voor meer informatie: neem contact op met Jens van den Brink (tel. 020-5506843) of Lenka Hora Adema (tel. 070-3611172).

AzG (deel van de wereldwijde organisatie Avocats sans Frontières World) is een onafhankelijke organisatie die bijstand verleent aan personen en organisaties, die in een situatie verkeren waarin sprake is van schending van de mensenrechten en optreedt ter ondersteuning van een onafhankelijke advocatuur.

Toelichting

Procesregeling Centrale Raad van Beroep

De Centrale Raad van Beroep heeft een procesregeling opgesteld die van toepassing is op zaken waarin na 31 december 2001 beroep of hoger beroep is ingesteld. In dit katern publiceert het Advocatenblad de regeling en de toelichting er op.

Centrale Raad van Beroep

De Commissie Evaluatie Awb heeft de aanbeveling gedaan om te komen tot een rolreglement. Deze aanbeveling aan de rechterlijke macht is door het kabinet onderschreven in het kabinetsstandpunt 'Evaluatie Algemene wet bestuursrecht'. Met een brief d.d. 11 oktober 2000 van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal is een notitie inzake termijnen voor bestuur en rechter toegezonden (Kamerstukken II, 2000, 27 461). In het kader van het project versterking rechterlijke organisatie (pVRO) is een project Bestuursrechtelijke procedure in het leven geroepen. Met dit project wordt beoogd te streven naar kortere procedures en naar uniformering van uitoefening van rechterlijke bevoegdheden die de Algemene wet bestuursrecht aan de rechterlijke colleges toekent.

Met deze procesregeling beoogt de Raad aan deze aanbevelingen gehoor te geven.

Bij het opstellen van 'de Procesregeling CRvB' is getracht zoveel mogelijk aan te sluiten bij de 'Procesregeling bestuursrecht' zoals die door de rechtbanken per 1 oktober 1999 is ingevoerd (*Stcrt.* 1999, 172) en nadien met ingang van 1 oktober 2001 is gewijzigd. Een aan die procesregeling identieke procesregeling voor de Centrale Raad van Beroep is echter niet mogelijk vanwege het bij de Raad voorkomende onderscheid tussen eerste aanleg en hoger beroep, de rechtsvormende taak van de Raad, de rolwisseling die tussen partijen in hoger beroep kan optreden omdat het bestuursorgaan in hoger beroep kan gaan en het ten opzichte van de Algemene wet bestuursrecht soms afwijkende procesrecht neergelegd in de Beroepswet.

Bij de totstandkoming van deze procesregeling is voorts overleg gepleegd met de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State en het College van Beroep voor het bedrijfsleven, welke colleges eveneens per 1 januari 2002 een procesregeling invoeren.

De in de Procesregeling neergelegde bepalingen moeten worden beschouwd als richtlijnen voor de wijze waarop de Centrale Raad van Beroep gebruik maakt van de in het procesrecht neergelegde bevoegdheden. Voor zover daarbij invulling wordt gegeven aan termijnen waarvan de Algemene wet bestuursrecht en de Beroepswet de invulling aan de Raad overlaten, moeten deze richtlijnen in beginsel als bindend worden beschouwd. De status van richtlijn brengt echter met zich dat

daar in bijzondere gevallen door de Raad ook uitzonderingen op kunnen worden gemaakt.

Deze Procesregeling beschrijft de 'gewone' procedures ter behandeling van de hoofdzaak. Er zijn geen richtlijnen opgesteld met betrekking tot de behandeling van een verzoek om een voorlopige voorziening. Aangezien deze procedure naar haar aard al gekenmerkt wordt door een snelle behandeling, worden ter zake vooralsnog geen richtlijnen opgesteld. In procedures bij de Centrale Raad van Beroep is veelal slechts sprake van twee partijen, te weten het bestuursorgaan dat het bestreden besluit heeft genomen en degene die tegen dat besluit is opgekomen.

De Procesregeling en de daarin gehanteerde termijnen zijn uitsluitend van toepassing op zaken, waarin na 31 december 2001 beroep of hoger beroep is ingesteld. Hoewel de Raad ernaar streeft overeenkomstig de doelstelling van de Procesregeling de behandelingsduur van de beroepszaken terug te brengen naar een jaar, zal zulks vooralsnog voor het merendeel van de zaken niet mogelijk zijn. De in het verleden ontstane werkvoorraden beletten dat op het moment van inwerkingtreding van de Procesregeling reeds de gewenste maximale behandelingsduur wordt bereikt. In een bericht van behandeling zullen partijen worden geïnformeerd over het moment van afdoening in de behandeling van de beroepszaak. ■

Procesregeling Centrale Raad van Beroep

Regeling van de Centrale Raad van Beroep van 22 oktober 2001, houdende richtlijnen voor de behandeling van beroepszaken in eerste aanleg en in hoger beroep door enkelvoudige en meervoudige kamers als bedoeld in artikel 17 en volgende van de Beroepswet (Procesregeling Centrale Raad van Beroep). Het wettelijk kader voor de behandeling van (hoger) beroepszaken bij de Raad is in hoofdzaak vervat in de Algemene wet bestuursrecht (Awb) en deels in de Beroepswet (Bw).

Index

I. Voorfase

Artikel 1

Ontvangstbevestiging beroepschrift, kennisgeving beroep aan bestuursorgaan (eerste aanleg)

Artikel 2

Ontvangstbevestiging beroepschrift, kennisgeving hoger beroep aan andere partij en aan rechtbank (hoger beroep)

Artikel 3

Uitnodiging griffierecht (eerste aanleg)

Artikel 4

Uitnodiging griffierecht (hoger beroep)

Artikel 5

Herstel vormverzuim (eerste aanleg en hoger beroep)

Artikel 6

Overleggen machtiging (eerste aanleg en hoger beroep)

II. Toezending van stukken

Artikel 7

Toezending van stukken (eerste aanleg)

Artikel 8

Toezending van stukken (hoger beroep)

Artikel 9

Later inzenden van stukken

(eerste aanleg en hoger beroep)

III. Versnelde behandeling

Artikel 10

Versnelde behandeling

(eerste aanleg en hoger beroep)

IV. Voortgang van de procedure

Artikel 11

Bericht van behandeling

(eerste aanleg en hoger beroep)

V. Vooronderzoek

Artikel 12

Replik en dupliek

(eerste aanleg en hoger beroep)

Artikel 13

Comparitie van partijen

(eerste aanleg en hoger beroep)

Artikel 14

Schriftelijke inlichtingen

(eerste aanleg en hoger beroep)

Artikel 15

Oproepen van getuigen

(eerste aanleg en hoger beroep)

Artikel 16

Ambtshalve deskundigenonderzoek

(eerste aanleg en hoger beroep)

Artikel 17

Deskundigenonderzoek op verzoek van partijen (eerste aanleg en hoger beroep)

Artikel 18

Onderzoek ter plaatse

(eerste aanleg en hoger beroep)

VI. Zitting en uitspraak

Artikel 19

Verzet na vereenvoudigde afdoening

(eerste aanleg en hoger beroep)

Artikel 20

Onderzoek ter zitting

(eerste aanleg en hoger beroep)

Artikel 21

Uitspraken en heropening onderzoek

(eerste aanleg en hoger beroep)

VII. Algemene bepalingen en slotbepalingen

Artikel 22

Uitstelbeleid

(eerste aanleg en hoger beroep)

Artikel 23

Afwijkingsbevoegdheid

(eerste aanleg en hoger beroep)

Artikel 24

Overgangs- en slotbepalingen

(eerste aanleg en hoger beroep)

I. Voorfase

Eerste aanleg

Artikel 1

Ontvangstbevestiging/kennisgeving

1. Binnen twee weken nadat het beroepschrift bij de Raad is ingekomen, wordt een ontvangstbevestiging gezonden aan de indiener van het beroepschrift.
2. Binnen twee weken nadat het beroepschrift bij de Raad is ingekomen, wordt een kennisgeving daarvan gezonden aan het bestuursorgaan dat het bestreden besluit heeft genomen.

I. Voorfase

Hoger beroep

Artikel 2

Ontvangstbevestiging/kennisgeving

1. Binnen twee weken nadat het beroepschrift bij de Raad is ingekomen, wordt een ontvangstbevestiging gezonden aan de indiener van het beroepschrift.
2. Binnen twee weken nadat het beroepschrift bij de Raad is ingekomen, wordt een kennisgeving daarvan gezonden aan de andere partij(en) bij die uitspraak.
3. Binnen twee weken nadat het beroepschrift bij de Raad is ingekomen, wordt een mededeling daarvan gezonden aan de griffier van de rechtbank die de aangevallen uitspraak heeft gedaan.

I. Voorfase

Eerste aanleg

Artikel 3

Uitnodiging griffierecht

1. Binnen twee weken na de ontvangst van het beroepschrift wordt de indiener door middel van toezending per gewone post van een acceptgirokaart uitgenodigd het verschuldigde griffierecht per omgaande te doen bijschrijven op de rekening van de Raad.
2. Indien het verschuldigde griffierecht niet binnen twee weken na de datum van verzending van de uitnodiging is bijgeschreven op de rekening van de Raad dan wel ter griffie is betaald, wordt de indiener van het beroepschrift bij aangetekende brief uitgenodigd het verschuldigde griffierecht binnen vier weken na verzending te voldoen.
In die uitnodiging wordt vermeld dat het beroep niet-ontvankelijk kan worden verklaard, indien het verschuldigde griffierecht niet binnen die termijn is bijgeschreven op de rekening van de Raad dan wel ter griffie is betaald.
3. Het eerste lid is niet van toepassing ten aanzien van een beroepschrift dat is ingediend door een gemachtigde die bij de Centrale Raad van Beroep een rekening-courant aanhoudt ten laste waarvan het verschuldigde griffierecht kan worden gebracht.

4. In afwijking van het tweede lid wordt de in het buitenland woonachtige belanghebbende, van wie het verschuldigde griffierecht niet binnen een termijn van vier weken na de datum van verzending van de uitnodiging is bijgeschreven op de rekening van de Raad dan wel ter griffie is betaald, bij aangetekende brief uitgenodigd het verschuldigde griffierecht binnen vier weken na verzending te voldoen. In die uitnodiging wordt vermeld dat het beroep niet-ontvankelijk kan worden verklaard, indien het griffierecht niet binnen die termijn is bijgeschreven op de rekening van de Raad dan wel ter griffie is betaald.

I. Voorfase

Hoger beroep

Artikel 4

Uitnodiging griffierecht

1. Binnen twee weken na de ontvangst van het beroepschrift wordt de indiener, niet zijnde een bestuursorgaan, door middel van toezending per gewone post van een acceptgirokaart uitgenodigd het verschuldigde griffierecht per omgaande te doen bijschrijven op de rekening van de Raad.
2. Indien het verschuldigde griffierecht niet binnen twee weken na de datum van verzending van de uitnodiging is bijgeschreven op de rekening van de Raad dan wel ter griffie is betaald, wordt de indiener van het beroepschrift bij aangetekende brief uit-

genodigd het verschuldigde griffierecht alsnog binnen een termijn van vier weken na verzending te voldoen. In die uitnodiging wordt vermeld dat het hoger beroep niet-ontvankelijk kan worden verklaard, indien het verschuldigde griffierecht niet binnen die termijn is bijgeschreven op de rekening van de Raad dan wel ter griffie is betaald.

- Het eerste lid is niet van toepassing ten aanzien van een beroepschrift dat is ingediend door een gemachtigde die bij de Centrale Raad van Beroep een rekening-courant aanhoudt ten laste waarvan het verschuldigde griffierecht kan worden gebracht.
- In afwijking van het tweede lid wordt de in het buitenland woonachtige belanghebbende, van wie het verschuldigde griffierecht niet binnen een termijn van vier weken na de datum van verzending van de uitnodiging is bijgeschreven op de rekening van de Raad dan wel ter griffie is betaald, uitgenodigd het verschuldigde griffierecht binnen vier weken na verzending te voldoen. In die uitnodiging wordt vermeld dat het hoger beroep niet-ontvankelijk kan worden verklaard, indien het griffierecht niet binnen die termijn is bijgeschreven op de rekening van de Raad dan wel ter griffie is betaald.
- Indien het bestuursorgaan dat het bestreden besluit heeft genomen, hoger beroep heeft ingesteld en de uitspraak van de rechtbank in stand blijft, wordt de rechtspersoon waartoe het bestuursorgaan behoort binnen twee weken na de datum van verzending van de uitspraak van de Raad uitgenodigd het verschuldigde griffierecht binnen een termijn van vier weken na de datum van verzending van de uitnodiging te voldoen.

I. Voorfase

Eerste aanleg en hoger beroep

Artikel 5

Herstel vormverzuim

- Indien het beroepschrift niet voldoet aan de vereisten als bedoeld in artikel 6:5, eerste lid, onder a, c en d, van de Awb, wordt de indiener van het beroepschrift binnen twee weken na de ontvangst van het beroepschrift per gewone post uitgenodigd het geconstateerde vormverzuim te herstellen binnen vier weken na de dag van verzending van die uitnodiging.
- Indien de indiener van het beroepschrift niet binnen de gestelde termijn van vier weken het geconstateerde verzuim heeft hersteld, wordt de indiener alsnog bij aangetekende brief een termijn van twee weken na verzending gegeven om dit vormverzuim te herstellen. In deze uitnodiging wordt vermeld dat het beroep niet-ontvankelijk kan worden verklaard indien het geconstateerde verzuim niet binnen de gestelde termijn is hersteld.
- In afwijking van het tweede lid wordt aan de in het buitenland woonachtige belanghebbenden alsnog per aangetekende brief een termijn van vier weken na verzending gegeven om dit verzuim te herstellen.

I. Voorfase

Eerste aanleg en hoger beroep

Artikel 6

Overleggen machtiging

- Indien een machtiging wordt verlangd als bedoeld in artikel 8:24, tweede lid, van de Awb, wordt de indiener van het beroepschrift binnen twee weken na de ontvangst van het beroepschrift per gewone post uitgenodigd de verlangde machtiging binnen vier weken na de dag van verzending van die uitnodiging in te zenden.

- Indien de indiener van het beroepschrift niet binnen de gestelde termijn van vier weken de verlangde machtiging als bedoeld in artikel 8:24, tweede lid, van de Awb heeft ingezonden, wordt hij bij aangetekende brief uitgenodigd dit vormverzuim binnen twee weken na verzending te herstellen. In deze brief wordt een waarschuwing gegeven dat niet of niet-tijdige inzending van de verlangde machtiging ertoe kan leiden dat het beroep op naam van de beweerdelijk gemachtigde wordt gesteld en dat het (hoger) beroep niet-ontvankelijk wordt verklaard.
- In afwijking van het tweede lid wordt aan de in het buitenland woonachtige indiener van het beroepschrift alsnog per aangetekende brief een termijn van vier weken na verzending gegeven om dit verzuim te herstellen.
- De vorenstaande leden zijn van overeenkomstige toepassing op het aantonen van de bevoegdheid van degene die als bestuurder, dan wel in een daarmee vergelijkbare statutaire of institutionele hoedanigheid, (hoger) beroep heeft ingesteld namens een rechtspersoon of andere entiteit.

II. Toezending van stukken

Eerste aanleg

Artikel 7

Toezending van stukken

- Binnen twee weken nadat voorlopig is geconstateerd dat het beroepschrift voldoet aan de in de wet gestelde vereisten, wordt een afschrift van het beroepschrift aan het bestuursorgaan toegezonden met het verzoek binnen vier weken de op de zaak betrekking hebbende stukken in te zenden alsmede binnen diezelfde termijn een verweerschrift in te dienen.
- Indien het bestuursorgaan de in het eerste lid neergelegde verplichtingen niet nakomt, wordt aan het bestuursorgaan een laatste termijn van twee weken gegeven om alsnog zijn verplichtingen na te komen.
- Komt het bestuursorgaan de verplichting om de op de zaak betrekking hebbende stukken in te zenden niet na dan kan de Raad het bestuursorgaan oproepen om in persoon of bij gemachtigde te verschijnen om te worden gehoord. Indien de oproeping van het bestuursorgaan niet leidt tot het indienen van de op de zaak betrekking hebbende stukken, kan de Raad toepassing geven aan artikel 8:31 van de Awb.
- Een belanghebbende als bedoeld in artikel 8:26 van de Awb die als partij deelneemt aan de procedure, wordt op grond van artikel 8:43, tweede lid, van de Awb in de gelegenheid gesteld binnen vier weken na de uitnodiging daartoe een schriftelijke uiteenzetting over de zaak te geven.
- Van de op de zaak betrekking hebbende stukken en/of het verweerschrift wordt binnen twee weken na ontvangst daarvan een afschrift aan de andere partij(en) gezonden.

II. Toezending van stukken

Hoger beroep

Artikel 8

Toezenden van stukken

- Binnen twee weken nadat voorlopig is geconstateerd dat het beroepschrift voldoet aan de in de wet gestelde vereisten, wordt een afschrift van het beroepschrift aan gedaagde toegezonden met het verzoek binnen vier weken een verweerschrift in te dienen.
- Indien het bestuursorgaan niet de verplichting nakomt om een verweerschrift in te dienen, wordt aan het bestuursorgaan een laatste termijn van twee

weken gegeven om alsnog zijn verplichting na te komen.

- Een belanghebbende als bedoeld in artikel 8:26 van de Awb die als partij deelneemt aan de procedure, wordt op grond van artikel 8:43, tweede lid, van de Awb in de gelegenheid gesteld binnen vier weken na de uitnodiging daartoe een schriftelijke uiteenzetting over de zaak te geven.
- Binnen twee weken nadat voorlopig is geconstateerd dat het beroepschrift voldoet aan de in de wet gestelde vereisten, wordt de griffier van de rechtbank verzocht de op de zaak betrekking hebbende stukken binnen één week na ontvangst van de mededeling aan de Raad te zenden.
- Van het verweerschrift (en eventueel van de schriftelijke uiteenzetting) wordt binnen twee weken na ontvangst een afschrift daarvan aan de andere partij(en) gezonden. Na ontvangst van de in het vierde lid bedoelde stukken wordt binnen twee weken een afschrift van het proces-verbaal van de zitting bij de rechtbank gezonden aan partijen.

II. Toezending van stukken

Eerste aanleg en hoger beroep

Artikel 9

Later inzenden van stukken

- Van de door een partij in de loop van de procedure ingezonden stukken wordt binnen twee weken na ontvangst aan de andere partij(en) een afschrift gezonden.
- Stukken die niet binnen de in artikel 8:58 van de Awb voorgescreven termijn van tien dagen voor de zitting bij de Raad zijn ingekomen, worden buiten beschouwing gelaten indien de toelating van deze stukken in strijd is met de goede procesorde.
- Stukken die worden ingediend na de zitting, worden geweigerd en geretourneerd.

III. Versnelde behandeling

Eerste aanleg en hoger beroep

Artikel 10

Versnelde behandeling

- Op een verzoek om versnelde behandeling wordt door de Raad binnen twee weken na ontvangst beslist.
- Van de beslissing van de Raad op een verzoek om versnelde behandeling wordt vervolgens binnen twee weken aan partijen mededeling gedaan. Bij de toewijzing van het verzoek wordt aan partijen tevens bericht op welke wijze het beroep verder wordt behandeld.

IV. Voortgang van de procedure

Eerste aanleg en hoger beroep

Artikel 11

Bericht van behandeling

Na doorzending van het verweerschrift, dan wel indien de gedingstukken later zijn binnengekomen nadien, neemt de Raad binnen acht weken een beslissing over de wijze waarop het (hoger) beroep verder zal worden behandeld. Van deze beslissing wordt binnen twee weken aan partijen mededeling gedaan.

V. Vooronderzoek

Eerste aanleg en hoger beroep

Artikel 12

Replik en dupliek

Indien de Raad het wenselijk acht dat de indiener van het beroepschrift een reactie op het verweerschrift geeft,

wordt de indiener in de gelegenheid gesteld binnen een termijn van vier weken na de uitnodiging daartoe van repliek te dienen. De andere partij(en) wordt daarna in de gelegenheid gesteld binnen vier weken na de uitnodiging daartoe van dupliek te dienen.

Artikel 13 Comparitie van partijen

De oproeping om in persoon dan wel in persoon of bij gemachtigde te verschijnen om te worden gehoord, wordt ten minste vier weken tevoren aan de opgeroepen partij verzonden. Aan de andere partij(en) wordt terzelfder tijd een afschrift van deze oproeping gezonden met de mededeling dat het horen kan worden bijgewoond en een uitzetting over de zaak kan worden gegeven.

Artikel 14 Schriftelijke inlichtingen

Indien de Raad het noodzakelijk acht schriftelijke inlichtingen in te winnen en/of stukken op te vragen bij partijen en anderen, wordt een termijn van vier weken gesteld om aan het verzoek te voldoen.

Artikel 15 Horen van getuigen

1. Indien de Raad getuigen oproept deelt hij de namen en woonplaatsen van deze getuigen, de plaats, de dag en het tijdstip waarop zij worden gehoord en de feiten waarop het horen betrekking heeft ten minste vier weken tevoren aan partijen mee.
2. De getuigen worden ten minste vier weken voor de dag waarop de Raad hen wenst te horen, opgeroepen.
3. Het getuigenverhoor vindt plaats in het openbaar, tenzij de Raad beslist dat dit met gesloten deuren geschiedt.

V. Vooronderzoek

Eerste aanleg en hoger beroep

Artikel 16

Deskundigenonderzoek (ambtshalve)

1. Indien de Raad het voornemen heeft gebruik te maken van de bevoegdheid ingevolge artikel 8:47 van de Awb om een deskundige te benoemen deelt hij dat aan partijen mee onder toezending van de vraagstelling. De Raad kan partijen voorafgaande aan de benoeming van een deskundige de mogelijkheid bieden binnen een termijn van twee weken te reageren op de vraagstelling.
2. Van de benoeming van een deskundige door de Raad krijgen partijen binnen twee weken bericht.
3. De Raad stelt de deskundige een termijn van maximaal drie maanden binnen welke deze een verslag van het onderzoek dient uit te brengen. Indien de deskundige niet binnen deze termijn een verslag van het onderzoek uitbrengt, zal de Raad al dan niet op verzoek een nadere termijn stellen van vier weken. In zeer uitzonderlijke omstandigheden kan nog een nadere termijn van vier weken worden gegeven.
4. De Raad verzendt binnen twee weken na ontvangst van het verslag van de deskundige een afschrift daarvan aan partijen, behoudens toepassing van de bepalingen inzake geheimhouding en beperkte kennisgeving.
5. Partijen kunnen hun zienswijze met betrekking tot dit verslag binnen vier weken aan de Raad kenbaar maken. De Raad kan deze termijn naar aanleiding van een gemotiveerd verzoek van een der partijen eenmaal met twee weken verlengen. De Raad kan de ingekomen reacties binnen twee weken na ontvangst van die reacties voor commentaar voorleggen aan de deskundige. De deskundige wordt daarbij een termijn van vier weken gegeven om zijn commentaar in te dienen.
6. Partijen ontvangen binnen vier weken nadat het

onderzoek in overeenstemming met de leden 1 tot en met 4 van dit artikel is afgerond, nader bericht over de verdere behandeling van het (hoger) beroep.

Artikel 17 Deskundigenonderzoek (op verzoek van partijen)

1. Partijen kunnen schriftelijk aan de Raad verzoeken om een deskundige te benoemen. Op dit verzoek wordt binnen twee weken na ontvangst een beslissing genomen. Deze beslissing wordt vervolgens binnen twee weken aan partijen medegedeeld.
2. Indien de Raad geen aanleiding ziet op verzoek van partij(en) een deskundige te benoemen, krijgen partijen bij de mededeling daarvan de gelegenheid binnen twee weken aan de Raad te berichten dat zij zelf een deskundige inschakelen.
3. Indien partijen binnen twee weken aan de Raad berichten dat zij zelf een deskundige inschakelen, wordt aan hen een termijn van maximaal drie maanden gegeven om het rapport aan de Raad toe te zenden.

Artikel 18 Onderzoek ter plaatse

Indien de Raad een onderzoek ter plaatse nodig acht, wordt van plaats en tijdstip van het onderzoek ten minste twee weken van tevoren aan partijen mededeling gedaan. Partijen worden daarbij in de gelegenheid gesteld bij dat onderzoek aanwezig te zijn.

VI. Zitting en uitspraak

Eerste aanleg en hoger beroep

Artikel 19

Verzet na vereenvoudigde afdoening

1. Het verzet wordt behandeld ter zitting. De uitnodiging voor de behandeling van het verzet ter zitting wordt in beginsel zes weken voor de datum van de zitting aan partijen verzonden. De behandeling van het verzet ter zitting vindt plaats binnen drie maanden nadat het verzet is ingesteld, tenzij partijen wordt bericht dat nader onderzoek vereist is.
2. Op het verzetschrift zijn de voorgaande bepalingen omtrent het beroepschrift voor zover nodig van overeenkomstige toepassing.

Artikel 20 Onderzoek ter zitting

1. In beginsel zes weken voor de datum van de zitting wordt de uitnodiging als bedoeld in artikel 8:56 van de Awb of de oproeping als bedoeld in artikel 8:59 van de Awb per aangetekende brief verzonden. In de uitnodiging is de naam respectievelijk zijn de namen van de (behandelend) rechter(s) vermeld.
2. Een verzoek om uitstel van de behandeling ter zitting dient zo spoedig mogelijk na ontvangst van de uitnodiging te worden ingediend. Dit verzoek moet schriftelijk worden ingediend en voorzien zijn van een motivering. Een verzoek om uitstel dat binnen een termijn van drie weken voor de zitting is ontvangen wordt afgewezen, tenzij sprake is van een overmachtsituatie.
3. De Raad deelt zijn beslissing op het verzoek om uitstel aan partijen mee binnen één week na ontvangst van dit verzoek.
4. Indien de Raad getuigen oproept deelt hij de namen en woonplaatsen van deze getuigen, de plaats, de dag en het tijdstip waarop zij worden gehoord en de feiten waarop het horen betrekking heeft, zoveel mogelijk bij de uitnodiging of oproeping van partijen mee.

Artikel 21 Uitspraken en heropening onderzoek

1. Indien de noodzaak bestaat de termijn waarbinnen uitspraak wordt gedaan te verlengen, wordt daarover binnen de termijn van zes weken na de zitting

beslist en wordt daarvan binnen twee weken na die beslissing mededeling gedaan aan partijen.

2. Indien de Raad besluit tot heropening van het onderzoek, wordt door de griffier uiterlijk binnen twee weken na het verstrijken van de termijn als bedoeld in het eerste lid, hiervan mededeling gedaan aan partijen.
3. Binnen twee weken na de datum waarop de Raad uitspraak heeft gedaan, wordt door de griffier een afschrift van die uitspraak aan partijen toegezonden.

VII. Algemene bepalingen en slotbepalingen

Eerste aanleg en hoger beroep

Artikel 22 Uitstelbeleid

1. Een verzoek om verlenging van een door of vanwege de Raad gestelde termijn moet schriftelijk worden ingediend en van een motivering worden voorzien.
2. Afgewezen worden in ieder geval niet gemotiveerde verzoeken en verzoeken die na het verstrijken van de oorspronkelijke termijn zijn ingekomen.
3. Een tweede verzoek om uitstel ten aanzien van dezelfde aangelegenheid wordt in beginsel niet gehonoreerd.
4. Op het verzoek om uitstel wordt binnen twee weken na ontvangst daarvan beslist. De beslissing wordt binnen twee weken aan de verzoeker en de andere partijen meegedeeld.
5. Bij de mededeling bedoeld in het vierde lid kan aan de verzoeker een laatste termijn van twee weken worden gegeven om alsnog aan het gevraagde te voldoen. Geen laatste termijn wordt gegeven indien:
 - a. de afwijzing berust op een grond als bedoeld in het tweede lid;
 - b. de wet of deze regeling de verzochte verlenging niet toestaat; of
 - c. bij het stellen van de oorspronkelijke termijn reeds is medegedeeld dat verlenging niet zal worden toegestaan.

Artikel 23 Afwijkingsbevoegdheid

Van de artikelen van deze procesregeling kan de Raad in een bepaald geval op grond van bijzondere omstandigheden afwijken.

Artikel 24 Overgangs- en slotbepalingen

1. Op de termijnen, genoemd in deze procesregeling, is de Algemene termijnenwet van toepassing.
2. De tekst van deze procesregeling wordt in de Staatscourant gepubliceerd en op internet onder www.rechtspraak.nl geplaatst. Op aanvraag van partijen en anderen dan partijen kan de Raad een afschrift van deze procesregeling verstrekken.
3. Deze procesregeling treedt in werking met ingang van 1 januari 2002. De procesregeling is niet van toepassing op vóór haar inwerkingtreding bij de Raad aanhangig gemaakte zaken.
4. Deze regeling kan worden aangehaald als: Procesregeling Centrale Raad van Beroep.

Deze procesregeling is vastgesteld in de Algemene Vergadering van de Centrale Raad van Beroep van 22 oktober 2001.

VAN DE ORDE

na indexering	na indexering en omzetting in €	
f 2.365 wordt	f 2.490	€ 1.130
f 2.505 wordt	f 2.635	€ 1.196
f 2.610 wordt	f 2.745	€ 1.246
f 2.740 wordt	f 2.885	€ 1.310
f 2.865 wordt	f 3.015	€ 1.369
f 2.980 wordt	f 3.135	€ 1.423
f 3.105 wordt	f 3.270	€ 1.484
f 3.240 wordt	f 3.410	€ 1.548
f 3.365 wordt	f 3.540	€ 1.607
f 3.485 wordt	f 3.665	€ 1.664
f 4.020 wordt	f 4.230	€ 1.920

Artikel 3

De bedragen van de eigen bijdragen, genoemd in artikel 35, derde lid, van de Wet op de rechtsbijstand, worden als volgt gewijzigd:

na indexering	na indexering en omzetting in €	
f 125 wordt	f 135	€ 61
f 210 wordt	f 220	€ 99
f 305 wordt	f 320	€ 145
f 400 wordt	f 420	€ 190
f 495 wordt	f 520	€ 235
f 575 wordt	f 605	€ 274
f 665 wordt	f 700	€ 317
f 750 wordt	f 790	€ 358
f 845 wordt	f 890	€ 403
f 920 wordt	f 970	€ 439
f 1.020 wordt	f 1.075	€ 487
f 1.115 wordt	f 1.175	€ 532

Artikel 4

Deze regeling is van toepassing op verzoeken om rechtsbijstand ten aanzien waarvan een beslissing wordt genomen op of na de datum van inwerkingtreding van dit besluit.

Artikel 5

Deze regeling treedt in werking op 1 januari 2002.

Artikel 6

Deze regeling wordt aangehaald als:

Regeling wijziging inkomensgrenzen en eigen bijdragen Wrb 2002.

Deze regeling zal met de toelichting in de *Staatscourant* worden geplaatst.

's-Gravenhage, december 2001

De Staatssecretaris voornoemd,

Toelichting op de Regeling wijziging inkomensgrenzen en eigen bijdragen Wrb 2002

Inkomensgrenzen

De in artikel 34, eerste lid, en de in het derde lid van artikel 35 van de Wet op de rechtsbijstand, genoemde inkomensgrenzen en eigen bijdragen met uitzondering van de bijstandsnorm, genoemd in het laatstbedoelde lid onder a en b, dienen jaarlijks per 1 januari te worden aangepast met het percentage waarmee het indexcijfer van de lonen op 31 oktober van het voorgaande jaar afwijkt van het overeenkomstige indexcijfer op 31 oktober in het daaraan voorafgaande jaar. Dit percentage is vastgesteld op 5,23%.

In verband met de invoering van de euro wordt er niet meer afgerond op een veelvoud van f 5,-, maar op een veelvoud van € 1,-. De basisberekening van de conversie van guldens naar euro's luidt: indexering oude bedragen in guldens, vervolgens de onafgeronde bedragen omrekenen in euro's en daarna afronden op een veelvoud van € 1,-. Indien echter de aldus berekende grens lager uitvalt dan de na afronding op een veelvoud van f 5,- berekende grens per 1-1-2002 heeft omzetting in euro's plaatsgevonden op de voor de burger meest voordelige wijze.

Eigen bijdragen

De eigen bijdrage voor de in het derde lid van artikel 35 van de Wet op de rechtsbijstand onder a en b bedoelde bijstandsnorm wordt jaarlijks per 1 januari aangepast met het percentage waarmee de bijstandsnorm per 31 oktober van het voorgaande jaar afwijkt van de bijstandsnorm per 31 oktober in het daaraan voorafgaande jaar. Dit percentage is vastgesteld 7,48%.

In verband met de invoering van de euro wordt er niet meer afgerond op een veelvoud van f 5,-, maar op een veelvoud van € 1,-. De basisberekening van de conversie van guldens naar euro's luidt: indexering oude bedragen in guldens, vervolgens de onafgeronde bedragen omrekenen in euro's en daarna afronden op een veelvoud van € 1,-. Indien echter de aldus berekende grens hoger uitvalt dan de na afronding op een veelvoud van f 5,- berekende grens per 1-1-2002 heeft omzetting in euro's plaatsgevonden op de voor de burger meest voordelige wijze.

Inkomensgrenzen Alleenstaanden en eigen bijdragen

De Staatssecretaris van Justitie schrijft:

"Hierbij doe ik u toekomen een afschrift van mijn besluit tot indexering per 1 januari a.s. van de inkomensgrenzen en eigen bijdragen, genoemd in de artikelen 34, eerste lid en 35, derde lid, van de Wet op de rechtsbijstand. Het besluit, naar de inhoud waarvan ik kortheidshalve verwijs, wordt één dezer dagen in de *Staatscourant* bekend gemaakt.

De hieruit voortvloeiende inkomensgrenzen voor alleenstaanden luiden per de hiervoor bedoelde datum in euro's:

€	734
€	791
€	838
€	874
€	917
€	958
€	997
€	1.038
€	1.083
€	1.126
€	1.165
€	1.344

De bijstandsnorm voor niet-alleenstaanden, exclusief vakantiegeld, is per 1 januari a.s. vastgesteld op € 1.048 (naar boven afgerond op € 1,-).

In verband met de noodzakelijke wijzigingen in de door u beheerde applicaties verzoek ik u ervoor zorg te dragen dat die wijzigingen tijdig worden geïmplementeerd.

Tevens bevat het besluit wederom een bepaling waarin wordt verduidelijkt dat het besluit van toepassing is op (alle) beslissingen die op of na de in het besluit bedoelde datum van inwerkingtreding worden genomen, ongeacht of de desbetreffende toevoegingsverzoeken voor die datum zijn ingediend."

Aanpassing basisuurtarief curatoren en bewindvoerders

Het uurtarief curatoren en bewindvoerders is per 1 januari 2002 vastgesteld op € 158.

De salarisbepaling vindt plaats overeenkomstig de Richtlijn salarissen curatoren en bewindvoerders, zoals vastgesteld in overleg tussen de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak en de Nederlandse Orde van Advocaten. Dit uurtarief wordt jaarlijks per 1 januari (voor het eerst per 1 januari 1997) aangepast met een percentage dat overeenkomt met het procentuele verschil tussen het indexcijfer CAO-lonen per uur inclusief bijzondere beloningen, reeks voor de Overheid (juli publicatie), van enig jaar en het overeenkomstige indexcijfer in het voorafgaande jaar.

Stagiairesalarissen per 1-1-2002

Conform de bepaling van de Modelrichtlijn Arbeidsvoorwaarden Stagiaires en de daarbij behorende modelarbeidsovereenkomst worden de salarissen van de stagiaires jaarlijks geïndexeerd. Voor de bepaling van het te hanteren percentage wordt uitgegaan van de afgeleide¹⁾ consumentenprijsindex voor werknemers laag²⁾ met peildatum oktober.

Vergelijking van de cijfers van oktober 2000 en 2001 geeft een stijging te zien van 3,3 %.

Op basis van deze stijging bedragen de in de modelrichtlijn opgenomen stagiairesalarissen per 1 januari 2002 (afgerond op vijf euro):

– voor een eerstejaars:	€ 1.805
– voor een tweedejaars:	€ 2.055
– voor een derdejaars:	€ 2.290

(De Algemene Raad)

I Exclusief wijzigingen kosten verhogende en consumptie gebonden belastingen

II Gezinsinkomen beneden mediaan inkomensverdeling (1995 = 100: f 42.000).

Jonge Balie Almelo

Het bestuur van de Vereniging De Jonge Balie in het arrondissement Almelo is per oktober 2001 als volgt samengesteld:

mr. A.J.C. van Gurp (Ronald), voorzitter; mr. J. Keupink (John), penningmeester; mevr. mr. R.H.H.G. Kroeze (Renate), secretaris; mevr. mr. G.H.H. Kerkhof (Gabriëlle), algemeen lid; mr. T.J.H. Zwiers (Theo), algemeen lid. Het adres van het secretariaat Postbus 251, 7600 AG Almelo; tel.: 0546-812528; fax: 0546-819469.

Orde en wetgeving

Bij veel nieuwe wetgeving, bijvoorbeeld wetsontwerpen die te maken hebben met de rechtspleging, de advocatenregels of die is gericht op het specifieke werkterrein van advocaten, wordt de Orde ingeschakeld als wetgevingsadviseur. De Orde maakt daarbij gebruik van zijn veertien adviescommissies die elk op een bepaald rechtsterrein zijn gespecialiseerd. De specialistische kennis binnen de beroepsgroep komt op die manier belangeloos ten goede aan de gemeenschap. De meeste adviezen hebben betrekking op wetsvoorstellen die op het Ministerie van Justitie in voorbereiding zijn. Soms komt het ook voor dat de Orde de Vaste Commissie voor Justitie in de Tweede Kamer adviseert. Korte

samenvattingen van de adviezen worden steeds in het Jaarverslag afgedrukt.

In dit nummer treft u aan de samenvatting van de adviezen die in de eerste helft van dit jaar zijn uitgebracht. Lezers die over de integrale tekst willen beschikken kunnen deze opvragen via www.advocatenorde.nl of BalieNet. U kunt zich ook wenden tot Marianne van der Kleij of Maureen Davis die de Public Affairs op het bureau van de Orde verzorgen, telefoon 070 – 335 35 13 of 335 35 68 of e-mail: m.davis@advocatenorde.nl.

Strafrecht

TBS en proeftijd

Concept wetsvoorstel tot verlenging van de totale duur van de voorwaardelijke beëindiging van de verpleging van overheidswege (artikel 38j lid 2 Sr). Ordeadvies aan de Minister van Justitie d.d. 22 januari 2001, nummer 317

Dit conceptwetsvoorstel beoogt de totale duur van de voorwaardelijke beëindiging van de verpleging van overheidswege van terbeschikkinggestelden te verlengen van ten hoogste drie jaren naar een termijn van zes jaren. De Orde heeft de Minister van Justitie laten weten de voorgestelde wijziging prematuur te vinden omdat de uitkomsten van de evaluatie door het WODC, naar de werking van de TBS in de praktijk ná de vorige wetwijziging, nog niet bekend zijn. Daarnaast heeft de Orde benadrukt een eventuele verlenging van de proefperiode alleen zinvol te achten indien de begeleiding gedurende de proefperiode wordt geïntensiveerd.

Uitbreiding penitentiair programma

Conceptwetsvoorstel tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht en de penitentiaire beginselenwet in verband met het penitentiair programma en het elektronisch toezicht. Ordeadvies aan de Minister van Justitie d.d. 22 mei 2001, nummer 322

Het conceptwetsontwerp beoogt een drietal zaken te regelen, te weten het verruimen van de criteria voor deelname aan een penitentiair programma na vrijheidsstraffen van minder dan één jaar, het beperken van combinatievonnissen van een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf en een taakstraf (voor wat de vrijheidsstraf betreft tot de lengte van de reeds ondergane voorlopige hechtenis) en het verankeren van het elektronisch toezicht in de wet.

De Orde kan zich, gelet op hetgeen eerder is vastgesteld in de nota 'Sancties in Perspectief', met het voorstel verenigen. Met de commissie is de Orde van mening dat penitentiaire programma's voor kortgestraften (korter dan acht maanden) ook mogelijk moeten zijn. Daarnaast dient deelname aan een dergelijk programma niet als een gunst maar als een recht te worden gekwalificeerd.

Spreekrecht voor slachtoffers

Initiatiefwetsvoorstel Spreekrecht voor slachtoffers en nabestaanden. Ordeadvies aan de Tweede Kamer fractie van D66 d.d. 7 juni 2001, nummer 324

Het initiatiefwetsvoorstel beoogt de positie van slachtoffers en nabestaanden in het strafproces verder te verbeteren. Met de invoering van de wet Terwee op 1 april 1995 werd de mogelijkheid van het slachtoffer om zich als benadeelde partij te voegen in het strafproces verbeterd. Diverse richtlijnen van het OM met het doel de bejegening van het slachtoffer verder te optimaliseren volgden. Met dit wetsvoorstel waarbij een spreekrecht van het slachtoffer of diens nabestaanden ter terechtzitting wordt geïntroduceerd wordt deze lijn voortgezet. De Orde acht het een lofwaardig streven om de positie van het slachtoffer in het strafproces te willen verbeteren. Met de adviescommissie vraagt de Orde zich echter af of de gekozen vorm daaraan voldoende bijdraagt. De kans wordt niet ondenkbeeldig geacht dat de positie van het slachtoffer onbedoeld zwaarder wordt nu hij in zijn rol van getuige een volledige ondervraging zal moeten ondergaan door de advocaat van de verdachte en het OM. Rechtsbijstand door een advocaat is in de positie van getuige niet mogelijk.

Beroep in cassatie tegen vrijspraak

Conceptwetsvoorstel tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering strekkende tot het openstellen van beroep in cassatie tegen vrijspraak. Ordeadvies aan de Minister van Justitie d.d. 22 juni 2001, nummer 328

De Minister van Justitie stelt voor artikel 430 Sv af te schaffen zodat beroep in cassatie voortaan ook tegen een vrijspraak van de verdachte mogelijk wordt. Als argument van deze wijziging wordt naar voren gebracht dat het ontbreken van de mogelijkheid tot cassatie de rem zou hebben gezet op de rechtsontwikkeling inzake het zogeheten 'onrechtmatig verkregen bewijs'. Als tweede argument wordt naar voren gebracht dat er thans een discrepantie bestaat tussen de vrijspraak enerzijds en de niet-ontvankelijkheid en het ontslag van rechtsvervolgung anderzijds. Bij deze laatste is cassatie immers wel mogelijk. De Orde kan zich vinden in het zeer uitgebreide advies van de adviescommissie. Met de commissie is zij van mening dat de gegeven argumentatie achterhaald is.

VAN DE ORDE

DNA-onderzoek bij veroordeelden

Conceptwetsvoorstel Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden. Ordeadvies aan de Minister van Justitie d.d. 5 juli 2001, nummer 326

Dit conceptwetsvoorstel legt de Officier van Justitie de verplichting op om veroordeelden wegens een misdrijf als omschreven in artikel 67Sr, celmateriaal te doen afnemen ten behoeve van het bepalen en verwerken van hun DNA-profiel. Mede op basis van dit wetsvoorstel zal het afnemen van celmateriaal tot de gewone routine gaan behoren en zal de databank met DNA-gegevens van zeer grote omvang worden. De Orde is met de Adviescommissie Strafrecht van mening dat niet een uitvoeringsregeling, maar een wet in formele zin de grenzen moet aangeven voor het toepassingsbereik. Het toepassingsbereik zou ook nader beperkt moeten worden tot ernstig geweld en zedendelicten waarbij een onvoorwaardelijke vrijheidsbenemende sanctie is opgelegd van bijvoorbeeld tenminste één jaar. De Orde waarschuwt voor het risico dat misbruik van DNA-gegevens zoveel mogelijk moet worden beheerst door in de wet- en regelgeving omschreven waarborgen.

Psychiatrisch patiëntenrecht

Conceptwetsvoorstel tot wijziging van de wet Bopz inzake zelfbinding. Ordeadvies aan de Minister van Justitie d.d. 17 juni 2001, nummer 325

Dit wetsvoorstel voorziet in een mogelijkheid om een patiënt een verklaring op te laten stellen dat hij akkoord gaat met opname, verblijf en behandeling in een psychiatrisch ziekenhuis wanneer de zich in de verklaring genoemde omstandigheden zich voordoen. Deze vorm van zelfbinding is voornamelijk van belang voor patiënten die lijden aan chronisch psychiatrische stoornissen, waarbij periodes waarin deze patiënten nagenoeg vrij zijn van symptomen zich afwisselen met periodes van ziek-zijn. Op deze wijze kan worden voorzien in een adequaat behandelingsplan dat moet voorkomen dat de patiënt afglijdt naar een situatie dat dwangmaatregelen geïndiceerd zijn.

Auteursrecht

Preadvies inzake Implementatie richtlijn auteursrecht (nummer 2001/29/EG, Pb. L167/10 d.d. 22 juni 2001). *Ordeadvies aan de Minister van Justitie d.d. 12 juli 2001, nummer 327*

De harmonisatierichtlijn auteursrecht moet vóór 22 december 2002 worden geïmplementeerd in de nationale wetgeving. Het belangrijkste doel van de richtlijn is het opheffen van auteursrechtelijke drempels voor de totstandkoming van de interne markt door middel van harmonisatie van bepaalde aspecten van materieel auteursrecht in de nationale auteurswetten. De Adviescommissie heeft in haar uitgebreide advies aandachtspunten voor deze implementatie geformuleerd. Zo acht de commissie het van groot belang dat de nationale wetgever zoveel mogelijk richtlijnconform implementeert. Dit geldt ook voor kwesties van terminologie.

Gemeenschapsoctrooi

Voorstel voor een verordening van de Raad betreffende het Gemeenschapsoctrooi ingediend bij de Staatssecretaris van Economische Zaken d.d. 12 april 2001, nummer 319

Het Gemeenschapsoctrooi beoogt met één octrooiaanvraag bij het Europees Octrooibureau één octrooi te verlenen voor het gehele gebied van de Europese Unie. De kosten met betrekking tot vertaling, verlening en instandhouding komen daarmee veel lager te liggen dan thans het geval is. Met de Adviescommissie is de Algemene Raad van mening dat de rechtszekerheid in ieder geval door de Europese regelgeving gewaarborgd moet zijn. Dit betekent dat niet alleen het Europees Octrooiverdrag maar ook de Rijksoctrooiwet 1995 nauwkeurig moet worden gewijzigd om eenheid in definitie en rechtsgevolg te creëren.

Burgerlijk procesrecht

Landelijk reglement civiele rol kantongerechten

Concept landelijk reglement voor de civiele rol van de kantongerechten. Ordeadvies aan het Landelijk Overleg van Coördinerende Kantonrechters d.d. 23 mei 2001, nummer 323

Met het landelijk rolreglement wordt beoogd het rechterlijk beleid op hoofdlijnen dusdanig eenduidig te maken dat men in de rechtspraak niet als gevolg van lokale specialiteiten voor onaangename verrassingen wordt geplaagd. Met name is het voor rechtszoekenden van belang te weten hoe het zit met termijnen van uitstel e.d. In het concept wordt in de bijlage een regeling gegeven voor de gang van zaken bij voorlopige voorzieningen voor die kantongerechten die daaraan mee willen doen. De Algemene Raad acht het een goede zaak om op hoofdlijnen uniformiteit te brengen in de kantongerechtsprocedures. Terecht is bij het opstellen van het reglement een zekere ruimte gelaten voor lokaal beleid.

Convention of Jurisdiction and Foreign Judgements in civil and commercial matters

Voorontwerp voor een wereldwijd verdrag betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke- en handelszaken, d.d. 22 mei 2001, nummer 331

In het kader van de Haagse Conferentie voor Internationaal Privaatrecht wordt al enige tijd gewerkt aan het opstellen van een wereldwijd verdrag betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke- en handelszaken. De Algemene Raad is met de commissie van mening dat niet aanvaardbaar is dat in het voorstel niet één instantie wordt aangewezen als hoogste instantie die het verdrag bindend kan interpreteren (vergelijkbaar met Hof van Justitie voor het EEG-verdrag). Het verdrag kent verder een ruime mogelijkheid van *forumshopping*. De commissie acht het ook in die zin niet aanvaardbaar dat van ieder aangesloten land de nationale rechter gaat interpreteren, zonder dat een centrale bijstelling mogelijk is.

Arbeidsrecht

Duaal ontslagrecht

Rapport van de Commissie Duaal Ontslagstelsel getiteld 'Afscheid van het duale ontslagrecht'. Ordeadvies aan de Minister van Justitie, d.d. 25 april 2001, nummer 320

De Commissie Duaal Ontslagstelsel had de opdracht een toekomstverkenning uit te voeren naar de inrichting van het duaal ontslagstelsel en daarbij rekening te houden met een scala van aandachtspunten. Na een verkennende studie van het bestaande ontslagrecht komt zij tot een aangepast systeem voor zowel het huidige preventieve stelsel als het huidige repressieve stelsel en kiest vervolgens voor een aangepast stelsel van repressief ontslagrecht. De Algemene Raad is met de commissie van mening dat er geen bezwaar bestaat tegen verandering van het huidige ontslagstelsel in een door de commissie voorgestelde richting. Een dergelijk stelsel past meer in deze tijd en sluit beter aan bij het arbeidsrecht van de ons omringende landen. De Algemene Raad vraagt daarbij wel extra aandacht voor een effectieve bescherming van de werknemer in de verschillende fasen van de ontslagprocedure.

Bestuursrecht

Concept discussienota derde fase herziening rechterlijke organisatie. Ordeadvies aan de Minister van Justitie d.d. 22 mei 2001, nummer 329

Deze conceptnota betreft in het bijzonder de verdere herziening van de bestuursrechtspraak na de integratie van een groot deel van de bestuursrechtspraak met de gewone rechtspraak op het niveau van de rechtbank. De conceptnota besteedt aandacht aan de vraag aan welke randvoorwaarden bij een eventuele herziening moet worden voldaan. Daarnaast schetst zij mogelijke scenario's voor inpassing van (hoger) beroep in bestuursrechtelijke zaken en buigt zij zich over de vraag van de mogelijke rechtseenheidsvoorzieningen. Met de commissie is de Algemene Raad van mening dat het perspectief van de rechtszoekende in de voorgestelde scenario's onderbelicht is gebleven. Het belang van de rechtspraak in twee instanties komt onvoldoende tot uitdrukking. Daarnaast heeft ook de wenselijkheid het stelsel te vereenvoudigen en meer inzichtelijk te maken voor rechtszoekenden, niet voldoende aandacht gekregen. De commissie pleit voor integratie van bestuursrechtspraak in de gewone rechterlijke macht. Voor wat betreft de rechtseenheid is de Algemene Raad met de commissie van mening dat op korte en op lange termijn het gewenst is beroep in cassatie open te stellen met een beperking via het verlofstelsel.

Agenda

Verscherpte aanpak ongebruikelijke geldstromen

Binnen de EU is er een compromis bereikt over Europese wetgeving om ongebruikelijke geldstromen breder aan te pakken. De nieuwe richtlijn zal in Nederland naar verwachting per voorjaar 2002 worden omgezet in de Wet melding ongebruikelijke transacties en de Wet identificatie bij dienstverlening.

Er is veel onduidelijk over de nieuwe meldplicht. Wanneer geldt de meldplicht (indicatoren)? Hoe ziet het toezicht eruit? Wat zijn de sancties bij niet rapporteren?

Op 26 februari 2002 zal de studiedag: 'Verscherpte aanpak ongebruikelijke geldstromen' in Leiden de wijzigingen verduidelijken voor onder andere de vrije beroepsgroepen (o.a. notarissen, advocaten, etc.).

Inlichtingen: Euroforum B.V. klantenservice: 040 - 2 974 977, www.euroforum.nl/geldstromen.htm

De skills van een moderne advocaat

Op het seminar dat CMS Derks Star Busmann op 31 januari 's middags in Utrecht organiseert staat de vraag centraal wat men van de advocaat mag verwachten in de tegenwoordige procespraktijk. Doel moet zijn een zodanige rechtspleging dat geschillen efficiënt en effectief worden opgelost of beslecht. Daarbij is niet alleen van belang wat rechtzoekenden van de advocaat verwachten, maar ook wat naar de mening van de rechterlijke macht en de samenleving de taak van de advocaat is.

31 januari 2002 te 13.30 uur, Karel V te Utrecht

De eerste spreker zal ingaan op de ervaringen in het Verenigd Koninkrijk met de nieuwe CPR (Civil Procedure Rules), beter bekend als de Woolf Reforms. Andere sprekers zijn onder anderen: mr. M.W. Guensberg, algemeen deken; mw. mr. M.M.A. Spliet, vice-president Rechtbank Utrecht; prof. mr. J.M. Barendrecht, hoogleraar privaatrecht KUB; mr. drs. Christ'l W.M. Dullaert, directeur Amsterdams ADR instituut.

Informatie: CMS Derks Star Busmann, tel. 030-2121667, 030-2121111; j.janssen@cmsderks.nl

Privacy en ICT

Op woensdag 17 januari 2002 vindt in Amsterdam een conferentie plaats over evenwicht tussen criminaliteitsbestrijding, commercie en het recht op privacy. Tijdens de conferentie, georganiseerd door het Rathenau Instituut, zal onder meer worden ingegaan op de verschillen tussen publiek en privaat gebruik van persoonsgegevens en op de botsingen die kunnen ontstaan tussen verschillende maatschappelijke prioriteiten – bestrijding van terrorisme en criminaliteit; economische ontwikkeling – tegenover de bescherming van de persoonlijke levenssfeer. In het centrum van de discussies staan de consequenties van de gebeurtenissen van 11 september 2001 en de erop gevolgde verheviging van de strijd tegen het internationale terrorisme.

Tot de inleiders behoren onder andere Caspar Bowden van de Britse denktank Foundation for Information Policy Research, Barry Steinhardt (American Civil Liberties Union), Charles Raab (University of Edinburgh), David Philips (University of Texas), Colin Bennett (University of Victoria, Canada), Priscilla Regan (George Mason University, VS), Laurent Beslay (Institute for Prospective Technological Studies, Sevilla), Walter Peissl van het Oostenrijkse Institut für Technikfolgen-Abschätzung en de Nederlandse advocaat Friso de Jong.

Informatie: Dirk van Harten, projectleider bij het Rathenau Instituut; tel. 070-3421542; e-mail d.vanharten@rathenau.nl; www.privacyconference.nl.

Masteropleiding Conflictmanagement

Vanaf maart 2002 verzorgt de rechtenfaculteit van de Universiteit Maastricht de Masteropleiding Conflictmanagement. Deze studie kent twee afstudeervarianten en geeft recht op het voeren van de internationale academische mastertitel MA (Master of Arts) of LLM (Master of Law).

De opleiding LLM/MA in Conflict Management is een post-academische opleiding op het gebied van Conflictmanagement. Deelnemers verwerven kennis en vaardigheid die hen in staat stelt beredeneerd en doelmatig bij het oplossen of voorkomen van conflicten te adviseren, (beleids-) strategieën te ontwikkelen of te interveniëren, met inachtneming van verschillende werkelijkheden waarin een conflict zich voor doet.

Deze opleiding is bedoeld voor professionals – met een HBO of WO diploma – die werkzaam zijn op een positie of in een functie waar (kennis over) het ontwerpen van oplossingen voor conflicterende situaties een rol (zal gaan) spelen en die in een organisatie (-verband) werken waarin een proeve van ontwerp kan worden gerealiseerd.

De opleiding vindt plaats op 2 aaneengesloten dagen per maand; gedurende 13 maanden; aanwezigheid is verplicht. Het onderwijs is nederlandsstalig, de literatuur Nederlands en Engels. De kosten zijn € 6820, exclusief reis- en verblijfskosten, literatuur, copie en andere studiekosten, kosten keuzevak, etc.

Informatie: Universiteit Maastricht, afd. PAO-bureau, Marlie Sprengers, 043 – 388 3273, of per email Marlie.Sprengers@Facburfdr.unimaas.nl. Voorlichtingsavonden: 16 januari en 13 februari in Utrecht; vanaf 19.00 uur.

Taakopvatting van de rechter

De lijdelijkheid van de civiele rechter vormt niet langer het plechtanker voor de invulling van de taak van de civiele rechter; de strafrechter wordt steeds vaker als onderdeel gezien van de strafrechtsketen en de bestuursrechter moet een min of meer actieve opstelling kiezen. De traditioneel vrij grote processuele afstand die de rechter inneemt in rechtsgedingen is in de huidige tijd maatschappelijk gezien steeds minder aanvaardbaar. De opstelling van de rechter vindt echter zijn ratio in fundamentele procesrechtelijke uitgangspunten en beginselen.

Tijdens het congres 'De taakopvatting van de rechter' zullen deskundigen uit de wetenschap en praktijk het thema inleiden. In de middag vinden zes workshops plaats. Sprekers zijn o.a. mr. D. Allewijn, prof. mr. W.D.H. Asser, mr. drs. R.H. de Bock, prof. mr. A.F.M. Brenninkmeijer, prof. mr. Y. Buruma, prof. mr. M.A. Loth, prof. mr. N.J.H. Huls, prof. mr. J.F. Nijboer, mr. M. Pel, prof. mr. M. Scheltema, mr. H.J. Simon, prof. dr. I.C. van der Vlies en mr. J.H.M. Willems.

Het congres zal plaatsvinden op 1 februari 2002 te Leiden; het wordt georganiseerd door de onderzoeksschool Geschillenbeslechting i.o.. Dit is een samenwerking tussen de Universiteiten van Groningen, Rotterdam en Leiden.

Informatie: mw. mr. drs. M. Hallers, tel. 071-5275212/ 00 of mail naar m.hallers@law.leidenuniv.nl.

Uitverkoop Pinguïnshop

Stichting Advocaten voor Advocaten zet zich in voor advocaten waar ook ter wereld die wegens de uitoefening van hun beroep moeilijkheden ondervinden. De Stichting geeft niet alleen morele steun door een appél te doen aan de regeringen om de onafhankelijkheid van de advocaat te respecteren, maar geeft ook financiële hulp aan advocaten of hun nabestaanden.

De Pinguïnshop bestaat uit een aantal leuke gadgets met een afbeelding van een Pinguïn, die daarmee de Stichting Advocaten voor Advocaten ondersteunt.

Met het oog op het jubileum van de Nederlandse Orde van Advocaten in 2002 wordt de Pinguïnshop in een

nieuw jasje gestoken. De oude voorraad wordt tegen eurostartprijzen verkocht om met een schone leide kunnen beginnen.

Zolang de voorraad strekt, kunt u een keuze maken uit de hieronder genoemde aanbiedingen. Wie het eerst komt, wie het eerst maakt!!

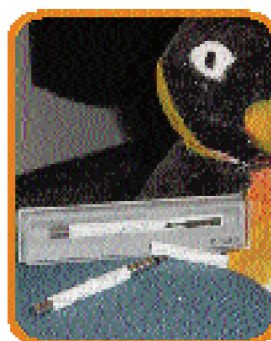
Alle prijzen zijn inclusief het winstaandeel voor de Stichting Advocaten voor Advocaten, maar exclusief verzendkosten.

Bestellingen gaarne per fax aan de Afdeling Communicatie: 070 - 335 35 33.

Pinguïn T-shirt:
(wit)

€ 20

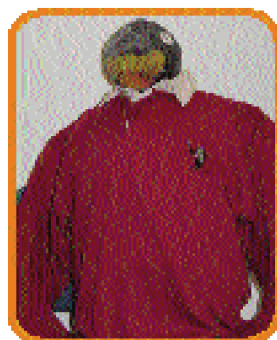

Pinguïn Vulpes:

€ 10

Pinguïn Rugbyshirt:
(rood en blauw)

€ 28,60

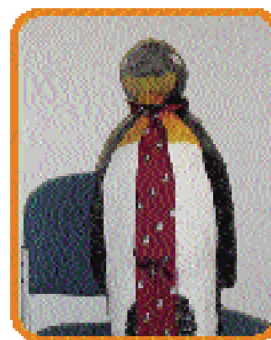
Pinguïn Vlinderdas:

€ 20

Pinguïn Vrijetijds-
overhemd:
(rood, blauw, wit, groen)

€ 26,55

Pinguïn Stropdas:

€ 25

Orde stropdas:

€ 18

De nieuwe artikelen zullen binnenkort te zien zijn in de Pinguïnshop op de website: www.balienet.nl.

Ook zal het Advocatenblad hier aandacht aan besteden.

Permanente opleiding

In deze rubriek vindt u opleidingen die kunnen worden gevolgd in het kader van de Permanente opleiding. De rubriek vormt een aanvulling op de cursuswijzer Permanente opleiding die vier keer per jaar verschijnt.

Belastingrecht

Successiewet*

datum: 15 februari 2002, 13.30-18.00 uur
docenten: prof. mr. T. Blokland, mr. N.J. Schutte
plaats: Assen
punten: 4
prijs: € 250,-
 PAO Rijksuniversiteit Groningen, tel. 050-3635748

Personen-en familierecht

Echtscheiding zonder tussenkomst van de rechter***

Een nieuwe rol voor notarissen en advocaten

datum: 7 februari 2002, 10.00-17.00 uur
docenten: prof. mr. W.M. Kleijn, mr. L.J.H. Gijbels, mr. E. Feijen
plaats: Utrecht
punten: 5
prijs: € 575,-
 Vermande Studiedagen, tel. 0320-237713

Straf(proces)recht

Twee jaar Wet Bijzondere Opsporingsbevoegdheden***

datum: 31 januari 2002, 09.00-17.00 uur
docenten: mr. H.C.J.L. Borghouts, mr. A.H. Korthals, mr. dr. R.J. Bokhorst, mr. M.E.F.H. van Erve, mr. G.C. Haverkate, mr. J.M. Valente, mr. D. ten Boer, mr. J.C.P.M. Boogers, mr. J.P.R.M. Steeg, mr. P.W.E.C. Pulles
plaats: Amsterdam
punten: 4
prijs: n.n.b.
 Studiecentrum Kerkebosch, tel. 030-6921444

Overige rechtsgebieden

Recent Developments in European Competition Law****

datum: 19 februari 2002, 10.00-17.30, 26 maart 2002, 09.00-18.00
docenten: prof. J. Stuyck, prof. S. Anderman, mr. L. Gyselen, mr. D. Arts, mr. H. Huser, mr. I. Maselis, mr. S. Noë
plaats: Nijmegen
punten: 14
prijs: € 695,-
 CPO Katholieke Universiteit Nijmegen, tel. 024-3611960

Wijzigingen Nieuwe Gemeentewet*

datum: 7 februari 2002, 13.30-18.00 uur
docenten: prof. mr. drs. D.J. Elzinga, mr. drs. A.H.M. Dölle
plaats: Groningen
punten: 4
prijs: € 250,-
 PAO Rijksuniversiteit Groningen, tel. 050-3635748

Verbetering van het aanbestedingsrecht bij bouwprojecten*

datum: 19 februari 2002, 10.00-16:30 uur
docenten: prof. mr. Wedekind, mr. P. Reimer, L. van der Wielen, mr. J. de Zeeuw, mr. Ch. Jansen, E. Brinkman
plaats: Bussum
punten: 4
prijs: € 450,-
 Centrum voor Kennis en Communicatie, tel. 040-2129499

Verklaring der tekens

- * Actualiteiten (basiskennis vereist)
- ** Introductie
- *** Verdieping I (redelijke basiskennis vereist)
- **** Verdieping II (gedegen basiskennis vereist)
- ***** Specialisatieopleiding

VAN DE ORDE

Personalialia

BEËDIGD ALS ADVOCaat
EN PROCUREUR

Aferink, mr. T.G.A., Zuid-Hollandlaan 7 (2596 AL) postbus 90851 (2509 LW) Den Haag, tel. 070-3285328, fax 070-3285325, e-mail tgaalferink@dbbw.nl

Bak, mw. mr. D.S.M., Hendrik Hoogersstraat 2 (6524 AB) postbus 1125 (6501 BC) Nijmegen, tel. 024-3225245, fax 024-3600927, e-mail phijffer@balinet.nl

Bakhuizen, mr. A.G.J., Kroonslag 6 (3991 TW) postbus 4085 (3502 HB) Houten, tel. 030-2850300, fax 030-2850301, e-mail info@dvdadvocaten.nl

Bakker, mw. mr. K.R., Kroonslag 6 (3991 TW) postbus 4085 (3502 HB) Houten, tel. 030-2850300, fax 030-2850301, e-mail info@dvdadvocaten.nl

Berg, mr. J. van den, Zuid-Hollandlaan 7 (2596 AL) postbus 90851 (2509 LW) Den Haag, tel. 070-3285328, fax 070-3285325, e-mail mailhdg@dbbw.nl

Bocxe, mr. R.T., Westzijde 326 (1506 GK) Zaandam

Bodegraven, mr. M.D.A. van, Boompjes 550 (3011 XZ) postbus 754 (3000 AT) Rotterdam, tel. 010-4132180, fax 010-4122125, e-mail law@kclaw.nl

Boelens, mw. mr. B.A.H.M., Dr. Holtropaan 42 (5652 XR) postbus 8727 (5605 LS) Eindhoven, tel. 040-2501414, fax 040-2501450, e-mail advocaten@boskampwillems.nl

Bos, mw. mr. J.C. van den, Oranjepark 9 (3311 LP) postbus 476 (3300 AL) Dordrecht, tel. 078-6137177, fax 078-6130171, e-mail info@tenholter.nl

Bos, mw. mr. N. van den, Weena 355 (3013 AL) postbus 1507 (3000 BM) Rotterdam, tel. 010-2172000, fax 010-2172700, e-mail nbos@houthoff.nl

Bosma, mw. mr. M.E., Oude Delft 58 (2611 CD) Delft, tel. 015-2195555, fax 015-2195550, e-mail drok@drok.nl

Boumans, mw. mr. R.A.K., Jansbuitensingel 30 (6811 AE) postbus 560 (6800 AN) Arnhem, tel. 026-3538211, fax 026-3538292, e-mail r.boumans@cmsderks.nl

Bremer, mr. J.J.E., Weena 666 (3012 CN) postbus 190 (3000 AD) Rotterdam, tel. 010-4042111, fax 010-4042333, e-mail rotterdam@nolstrenite.com

Bruining, mw. mr. M.C., Weena 750 (3014 DA) postbus 1110 (3000 BC) Rotterdam, tel. 010-2240000, fax 010-4148444, e-mail marieke.bruining@nautadutilh.com

Bueters, mr. T.J.C., St. Annastraat 125-127 (6524 EM) postbus 63 (6500 AB) Nijmegen, tel. 024-3239680, fax 024-3229954, e-mail info@wildenberghalder.nl

Crawford, mr. G., Crooswijkensingel 34 (3034 CJ) postbus 3725 (3003 AS) Rotterdam, tel. 010-4650966, fax 010-4654039

Crombag, mw. mr. A.J., Rijksweg Zuid 207 (6161 BM) Geleen, tel. 046-4753534, fax 046-4758446, e-mail mail@bronnenbergadvocaten.nl

Dieker, mr. R.W., Parkstraat 107 (2514 JH) postbus 30457 (2500 GL) Den Haag, tel. 070-3760606, fax 070-3651856

Dijkhuizen, mw. mr. N., Burgemeester Visserpark 13-15 (2405 CP) postbus 575 (2400 AN) Alphen a/d Rijn, tel. 0172-494345, fax 0172-424728, e-mail info@berntsenmulder.nl

Ek-Leferink, mr. J.M.G., Displayweg 1 (3821 BT) postbus 735 (3800 AS) Amersfoort, tel. 033-4507611, fax 033-4507432

Elslo, mr. J.G.J., Hoogbrugstraat 72 (6221 CS) postbus 3023 (6202 NA) Maastricht, tel. 043-3253960, fax 043-3250348

Elzas, mw. mr. J.M., Leidseplein 29 (1017 PS) postbus 2720 (1000 CS) Amsterdam, tel. 020-5517189, fax 020-6267949

Giessen, mw. mr. M.C. van der, A.J. Ernststraat 595 e (1082 LD) postbus 71749 (1008 DE) Amsterdam, tel. 020-3011088, fax 020-3011098, e-mail mvdgiessen@balinet.nl

Goelij, mr. J. de, Claudius Prinsenlaan 126 (4818 CP) postbus 4714 (4803 ES) Breda, tel. 076-5256500, fax 076-5142575, e-mail jodegoelij@akd.nl

Greven, mr. N.T.G., Welbergweg 50 (7556 PE) postbus 56 (7550 AB) Hengelo, tel. 074-2488888, fax 074-2488800, e-mail greven@damste.nl

Haasnoot, mw. mr. M.A., Haagweg 5 (2311 AA) postbus 11231 (2301 EE) Leiden, tel. 071-5124445, fax 071-5123609, e-mail t.haasnoot@deruijterdewildt.nl

Hartman, mr. R.H.G., Oostmaaslaan 71 (3063 AN) postbus 4506 (3006 AM) Rotterdam, tel. 010-8801700, fax 010-8801999

Hartsuiker, mr. C.H., Julianalaan 46 (2132 DT) postbus 698 (2130 AR) Hoofddorp, tel. 023-5544000, fax 023-5554421, e-mail advocaten@winters-devries.nl

Haije, mw. mr. T.M.L. de la, Templesplein 29 (6411 ET) postbus 149 (6400 AC) Heerlen, tel. 045-5713000, fax 045-5716666, e-mail info@luckersadvocaten.nl

Hendriks, mr. M., Pr. Bernhardstraat 10 (6521 AB) postbus 1546 (6501 BM) Nijmegen, tel. 024-3607560, fax 024-3607090

Heuvel, mr. R.F. van den, Weena 666 (3012 CN) postbus 190 (3000 AD) Rotterdam, tel. 010-4042111, fax 010-4042333, e-mail heuvel@nolstrenite.com

Hollander, mw. mr. Q. de, Herengracht 425-429 (1017 BR) Amsterdam, tel. 020-6246811, fax 020-6272278, e-mail denhollander@wieringa.nl

Houten, mw. mr. E.J.H. van den, Laan van Meerdervoort 100 (2517 AS) Den Haag, tel. 070-3548663, fax 070-3584750, e-mail info@meijer-advocaten.nl

Hijnen, mr. J.W.J., Munnickenveld 9 (1621 HM) postbus 2380 (1620 EJ) Hoor, tel. 0229-287000, fax 0229-287050, e-mail jwh@vandiepen.com

Jankie, mw. mr. A., Langstraat 58b (2242 KN) postbus 453 (2240 AL) Wassenaar, tel. 070-5119263, fax 070-5114552, e-mail a.jankie@deloos-schrijver.nl

Meldingen voor deze rubriek kunnen worden doorgegeven aan: adres@advocatenorde.nl

Jong, mw. mr. C.A. de, Keulenstraat 12 (7418 ET) postbus 2024 (7420 AA) Deventer, tel. 0570-662833, fax 0570-627425

Kaper, mr. S.A., Eerselsedijk 1b (5571 CL) postbus 100 (5570 AC) Bergeyk, tel. 0497-573865, fax 0497-573130

Kempin, mw. mr. E.A.C. van, Muzenstraat 101 (2511 WB) postbus 11760 (2502 AT) Den Haag, tel. 070-3115000, fax 070-3520669, e-mail info@stv-advocaten.nl

Kemps, mr. M.A.J., Dr. Holtropaan 42 (5652 XR) postbus 8727 (5605 LS) Eindhoven, tel. 040-2501414, fax 040-2501450, e-mail advocaten@boskampwillems.nl

Kerssemakers, mw. mr. J.J., Wassenaarseweg 20 (2596 CH) Den Haag, tel. 070-3469646, fax 070-3560490, e-mail kerssemakers@mvng.nl

Keukens, mr. Q., Kroonslag 6 (3991 TW) Houten, postbus 4085 (3502 HB) Utrecht, tel. 030-2850300, fax 030-2850301, e-mail info@dvdadvocaten.nl

Klerk, mr. M.P. de, Weena 666 (3012 CN) postbus 190 (3000 AD) Rotterdam, tel. 010-4042471, fax 010-4042333, e-mail klerk@nolstrenite.com

Kok, mr. R.J., Boekerslootlaan 3a (2201 BT) postbus 6 (2200 AA) Noordwijk, tel. 071-3615878, fax 071-3616000, e-mail kok.advo@worldonline.nl

Koot, mw. mr. M.W., Raadhuislaan 2-3 (2131 BE) postbus 670 (2130 AR) Hoofddorp, tel. 023-5541680, fax 023-5624097, e-mail sso-mail@sso.nl

Kors, mw. mr. M.M., Pr. Bernhardstraat 10 (6521 AB) postbus 1546 (6501 BM) Nijmegen, tel. 024-3607560, fax 024-3607090

Kriesels, mr. H.C., Jan Valsterweg 100 (3315 LG) postbus 1034 (3300 AA) Dordrecht, tel. 078-6134533, fax 078-6140150, e-mail ek@visiad.nl

Kwakman, mw. mr. J.A.M., Zuiderpark 13 (9724 AG) postbus 263 (9700 AG) Groningen, tel. 050-3121820, fax 050-3122141, e-mail j.kwakman@wijnbergadvocaten.nl

Lakens, mr. H.J., Kroonslag 6 (3991 TW) postbus 4085 (3502 HB) Utrecht, tel. 030-2850300, fax 030-2850301, e-mail info@dvdadvocaten.nl

Langenhof, mr. M.H.F., Burg. Roelenweg 11 (8021 EV) postbus 600 (8000 AP) Zwolle, tel. 038-4259200, fax 038-4259252, e-mail info@nysingh.nl

Lent, mr. E. van, Weena 750 (3014 DA) postbus 1110 (3000 BC) Rotterdam, tel. 010-2240722, fax 010-4148444, e-mail erik.vanlent@nautadutilh.com

Maas, mr. J.S., Bezuidenhoutseweg 241 (2594 AM) Den Haag, tel. 070-3318222, fax 070-3318322, e-mail maas@mvbb.nl

Mans, mr. R.C.V., Hoge Rijndijk 306 (2314 AM) postbus 11051 (2301 EB) Leiden, tel. 071-5815320, fax 071-5815322, e-mail r.mans@declerq.com

Mast, mw. mr. T.S.C., Bergstraat 29 (3811 NE) postbus 765 (3800 AT) Amersfoort, tel. 033-4613048, fax 033-4617240, e-mail sap.dewitte.roth@hacom.nl

Mikes, mw. mr. J., Mauritsweg 42 (3012 JV) Rotterdam, tel. 010-4113076, fax 010-2709004, e-mail info@vankoeveeringeadvocaten.nl

Minderhout - van Wijnen, mw. mr. A., Boekersloot 3a (2201 BT) postbus 6 (2200 AA) Noordwijk, tel. 071-3615878, fax 071-3616000, e-mail kok.advo@worldonline.nl

Moel, mr. F.P.G.F. de, Paradijslaan 5 (5611 KM) postbus 831 (5600 AV) Eindhoven, tel. 040-2448970, fax 040-2453080

Mook, mw. mr. M., Grote Kerkstraat 42 (7902 CK) postbus 486 (7900 AL) Hoogeveen, tel. 0528-267231, fax 0528-268102, e-mail info@vansteenenpronk.nl

Morot, mr. A.W., Julianalaan 46 (2132 DT) postbus 698 (2130 AR) Hoofddorp, tel. 023-5544000, fax 023-5554421, e-mail advocaten@winters-devries.nl

Mooijweer, mr. M., Singel 243 (3311 KS) postbus 635 (3300 AP) Dordrecht, tel. 078-6393737, fax 078-6393739, e-mail d@borsboomhamm.nl

Mos, mw. mr. J.J., Tauro TC/Europalaan 16 (2408 BG) postbus 757 (2400 AT) Alphen a/d Rijn, tel. 0172-447070, fax 0172-447079, e-mail munnekelourens@wxs.nl

Niemeijer, mr. E.P., Bazarstraat 35 (2518 AH) Den Haag, tel. 070-3457300, fax 070-3602179

Noordenbos, mw. mr. J.C., Noordengeboulevard 10 (1071 LN) postbus 75106 (1070 AC) Amsterdam, tel. 020-5747666, fax 020-5747667

Oldenburg, mw. mr. L.M., Weteringschans 120 (1017 XT) Amsterdam, tel. 020-6234111, fax 020-6265941

Oosten, mr. F. van, Westplein 12-14 (3016 BM) postbus 23070 (3001 KB) Rotterdam, tel. 010-2772777, fax 010-4360582, e-mail fvanoosten@akd.nl

Oosting, mw. mr. A., Van Swietenlaan 29 (9728 NX) postbus 1100 (9701 BC) Groningen, tel. 050-5214333, fax 050-5258850, e-mail advocaten@plasbossinade.nl

Parren, mr. K.J.A., Leidseplein 29 (1017 PS) postbus 2720 (1000 CS) Amsterdam, tel. 020-5517438, fax 020-6267949, e-mail koen.parren@bakernet.com

Patkowski, mr. M.P., Marten Meesweg 115 (3068 AV) postbus 2295 (3000 CG) Rotterdam, tel. 010-4065000, fax 010-4065001

Peeters, mw. mr. E., Meent 94 (3011 JP) postbus 21390 (3001 AJ) Rotterdam, tel. 010-4137000, fax 010-4145719, e-mail peeters@vantraa.nl

Puddu, mr. G.M.O., Wilhelmijnlaan 21 (6131 KL) postbus 525 (6130 AM) Sittard, tel. 046-4205660, fax 046-4521166, e-mail kamps@kamps-advocaten.nl

Raijer, mw. mr. C.W.G., Jansbuitensingel 30 (6811 AE) postbus 560 (6800 AN) Arnhem, tel. 026-3538211, fax 026-4430943, e-mail c.raijer@cmsderks.nl

Ridderbeks, mw. mr. M.L.P., Wilhelminapark 6 (2012 KA) postbus 5287 (2000 CG) Haarlem, tel. 023-5125025, fax 023-5125026, e-mail info@kad.nl

VAN DE ORDE

Rikmenspoel, mr. T.F.C.E., Piet Heinstraat 7 (7204 JN) postbus 210 (7200 AE) Zutphen, tel. 0575-583758, fax 0575-583737, e-mail info@nysingh.nl

Roovers, mr. N., Oosteinde 4b (9301 LJ) postbus 145 (9300 AC) Roden, tel. 050-5015455, fax 050-5015456, e-mail info@schaarprdmans-advocaten.nl

Rooy, mw. mr. N. van, Stationsplein 35 (1315 KT) postbus 10185 (1301 AD) Almere, tel. 036-5344400, fax 036-5343520

Rozemeijer, mr. J.E., Zuid-Hollandlaan 7 (2596 AL) postbus 90851 (2509 LW) Den Haag, tel. 070-3285328, fax 070-3285325, e-mail jerozemeijer@dbbw.nl

Schrömbges, mr. R.C.H., Prins Bernhardstraat 1 (6521 AA) postbus 1094 (6501 BB) Nijmegen, tel. 024-3828384, fax 024-3828388, e-mail r.schroombges@htenr.nl

Sieswerda, mr. E., Burgerweeshuispad 301 (1076 HR) postbus 75084 (1070 AB) Amsterdam, tel. 020-5771414, fax 020-5771434, e-mail esieswerda@dbbw.nl

Spoor, mw. mr. T.I., Binnensingel 3 (7411 PL) postbus 623 (7400 AP) Deventer, tel. 0570-614080, fax 0570-618244

Stam, mw. mr. D.A.F. van der, Weena 666 (3012 CN) postbus 190 (3000 AD) Rotterdam, tel. 010-4042134, fax 010-4042333, e-mail stam@nolstrenite.com

Stratum, mr. M. van, Wilhelminasingel 100 (6221 BL) postbus 3075 (6202 NB) Maastricht, tel. 043-3254560, fax 043-3215450, e-mail moszkowicz@freeler.nl

Timmermans, mr. J.P.H., Kapellerlaan 40 (6041 JD) postbus 659 (6040 AR) Roermond, tel. 0475-315353, fax 0475-319524

Vandoninck, mw. mr. A.L.J., Benoordenhousweg 23 (2569 BA) Den Haag, tel. 070-3746300, fax 070-3746333, e-mail vandoninck@ekelmansenmeijer.nl

Versteeg, mw. mr. J., Einsteindreef 109-113 (3562 GB) postbus 9907 (3506 GX) Utrecht, tel. 030-2635050, fax 030-2635060, e-mail versteeg@vanriet.associees.nl

Verweij, mw. mr. A.M.C., Weena 750 (3014 DA) postbus 1110 (3000 BC) Rotterdam, tel. 010-2240000, fax 010-2240011

Vierveijzer, mw. mr. W., Oranjesingel 63 (6511 NR) postbus 1008 (6501 BA) Nijmegen, tel. 024-3225370, fax 024-3240678, e-mail advocaten@dmz.nl

Vink, mw. mr. J.M.I., Strawinskyalaan 3037 (1077 ZX) postbus 2508 (1000 CM) Amsterdam, tel. 020-5173656, fax 020-4313425, e-mail jeanneke.vink@bdn.nl

Visser, mr. C., Weena 750 (3014 DA) postbus 1110 (3000 BC) Rotterdam, tel. 010-2240000, fax 010-4148444

Vijverberg, mw. mr. B.M., Stationsweg 4 (3311 JW) postbus 272 (3300 AG) Dordrecht, tel. 078-6324848, fax 078-6311637, e-mail dordrecht@akdprins.nl

Waele, mr. mr. D.M.I., Jansbuitensingel 30 (6811 AE) postbus 560 (6800 AN) Arnhem, tel. 026-3538211, fax 026-4430943

Weide, mr. J.H. van der, Van Boetzelaerlaan 20 (2581 AJ) postbus 82004 (2508 EA) Den Haag, tel. 070-3556918, fax 070-3500405

Werner, mr. J.A.J., Parklaan 17 (3016 BA) postbus 23052 (3001 KB) Rotterdam, tel. 010-2770300, fax 010-4364977, e-mail werner@schaarprdam.nl

PRAKTIJK NEERGELEGD

Bienfait, mr. ir. H.P. (Boskoop) 29.10.2001

Boter, mr. J. (Leeuwarden) 27.8.2001

Buitenhuis-Erp, mw. mr. T. (Enschede) 1-12-2001

Campagne, mw. mr. E.H. (Zutphen) 1.3.2001

Dijkstra, mw. mr. M.J. (Groningen) 4.9.2001

Geerdink, mw. mr. C.G.P. (Roosendaal) 1.11.2001

Haffmans, mw. mr. E.E.M. (Anrhem) 1.11.2001

Heringa, mr. H. (Alkmaar) 16.10.2001

Koelmans, mw. mr. drs. G.C. (Leeuwarden) 5.9.2001

Looten, mw. mr. D.M. (Den Haag) 1.11.2001

Lunshof, mw. mr. A.I. (Hoorn) 1.10.2001

Memelink, mw. mr. P. (Den Haag) 1.10.2001

Meulendijks, mw. mr. E.C. (Den Bosch) 25.10.2001

Meijde, mr. K. van der (Maastricht) 3.9.2001

Nagtegaal, mw. mr. J.P. (Den Haag) 9 1.10.2001

Pasch, mw. mr. S.N.M. (Nijmegen) 1-12-2001

Pereira, mr. M. (Helmond) 14.11.2001

Reijt, mw. mr. T.J. van der (Groningen) 16-11-2001

Ruiter, mr. A.L.M. (Terborg) 1.9.2001

Savelsbergh, mw. mr. R.C.A. (Roosendaal) 1.11.2001

Schim van der Loeff, mw. mr. C.J.S. (Groningen) 1.10.2001

Schipperus, mr. P.J. (Haarlem) 1.10.2001

Smits, mr. R. (Etten-Leur) 14-11-2001

Veersma, mr. M.W.S. (Amsterdam Z.O.) 24.8.2001

Verhaart, mr. C.J. (Roosendaal) 1.11.2001

Vietsch, mr. M. (Rotterdam) 20-11-2001

Vos, mr. M. (Den Haag) 1.12.2000

Wackie Eysten, mr. J.D. (Amsterdam) 12.9.2001

Welderen Rengers-Keuter, mw. mr. A.F. van (Singapore) 3-12-2001

Wissels, mw. mr. C.M. (Den Haag) 9.10.2001

OVERLEDEN

Mensing, mr. E. (Rotterdam) 5-10-2001

KANTOORVERPLAATSING

Aa, mw. mr. W.M.J.M. van der : Buxtelseweg 11 (5481 VE) Schijndel, tel. 073-6440062, fax 073-6440063

Abeln, mr. R.J.G.: Concertgebouwplein 10 (1071 LN) postbus 75106 (1070 AC) Amsterdam, tel. 020-5747666, fax 020-5747667

Antvelink – Brugman, mw. mr. G.J.: Westblaak 180 (3012 KN) postbus 25021 (3001 HA) Rotterdam, tel. 010-2249224, fax 010-4143644, e-mail gantvelink@akd.nl

Arkel, mw. mr. E.G. van : Koningslaan 17 (1075 AA) Amsterdam, tel. 020-5727190, fax 020-5727199, e-mail arkel@bosmhu.nl

Bakas, mr. drs. C.F.: K.P. van der Mandelelaan 120 (3062 MB) postbus 4121 (3006 AC) Rotterdam, tel. 010-2425354, fax 010-2425360, e-mail bakas.carmen@kpmg.nl

Ballégooijen, mw. mr. Y.H. van (Rotterdam): Marksingel 2 (4811 NV) postbus 1019 (4801 BA) Breda, tel. 076-5220511, fax 076-5220955, e-mail rst@rst.nl

Bank, mw. mr. P.E.M. (Den Haag): Rapenburg 36 (2311 EX) postbus 2020 (2301 CA) Leiden, tel. 071-5124443, fax 071-5120481, e-mail p.bank@gl-advocaten.nl

Beek, mr. D. van der (Almere-Stad): Spoorstraat 75 (5831 CK) postbus 11 (5830 AA) Boxmeer, tel. 0485-574244, fax 0485-575869, e-mail advocaten@vandekam.nl

Beelaerts van Blokland, mr. M.G.: De Lairesestraat 39 (1071 NS) Amsterdam, tel. 020-6706315, fax 020-6649423, e-mail belfin@xs4all.nl

Benassi, mw. mr. M. (Amsterdam): Piazza E. Ferretto 4 (30174) Mestre-Venezia, Italië, tel. 0039-041940622, fax 0039-041959457, e-mail marinabenassi@libero.it

Berg, mr. A.J. van den (Amsterdam): Louizalaan 480/9 (1050) Brussel, België, tel. 0032-22903900, fax 0032-22903939

Berg, mw. mr. K. Berg (Den Haag): Burgerweeshuispad 301 (1076 HR) postbus 75084 (1070 AB) Amsterdam, tel. 020-5771536, fax 020-5771625, e-mail kberg@dbbw.nl

Berg, mr. M.: Amstelveenseweg 4 (1075 XH) Amsterdam, tel. 020-6185330, e-mail wormhoudt.advocaten@planet.nl

Berg, mr. P. van den (Rotterdam): Parallelstraat 1 (3161 BD) postbus 960 (3160 AD) Rhoon, tel. 010-5019911, fax 010-5017602, e-mail rijsterb@worldonline.nl

Bergen, mr. A.J.E. van den (Den Haag): Burgerweeshuispad 301 (1076 HR) postbus 75084 (1070 AB) Amsterdam, tel. 020-5771536, fax 020-5771625, e-mail ajevandenbergen@dbbw.nl

Bernards, mr. G.W.A. (Eindhoven): Bolwerk 18 (5509 MH) postbus 153 (5500 AD) Veldhoven, tel. 040-2944500, fax 040-2944550, e-mail advocaten@tilman.nl

Best, mr. E.A. de: Fred. Roeskestraat 100 (1076 ED) postbus 71170 (1008 BD) Amsterdam, tel. 020-5785785, fax 020-5785800

Beuving, mw. mr. D. (Goor): Watermolenweg 92 (7461 AZ) postbus 260 (7460 AG) Rijssen, tel. 0548-545522, fax 0548-545505, e-mail beuving@daniels-advocaten.nl

Bilderbeek, mw. mr. I.M.: Van Eeghenstraat 98 (1071 GL) postbus 74654 (1070 BR) Amsterdam, tel. 020-5777700, fax 020-6719710, e-mail bilderbeek@hrd.nl

Bisschop, mr. J. (Kampen): Bloemendalstraat 7 (8011 PJ) postbus 1182 (8001 BD) Zwolle, tel. 038-4272020, fax 038-4272021, e-mail j.bisschop@dommerholt.nl

Boontje, mr. P.A.: Koningslaan 17 (1075 AA) Amsterdam, tel. 020-5727190, fax 020-5727199, e-mail boontje@bosmhu.nl

Boorder, mr. M. de: Van Hoornbeekstraat 73 II (2582 RC) postbus 17160 (2502 CD) Den Haag, tel. 070-3388027, fax 070-3245864

Boot, mw. mr. A.A. (Amstelveen): Hullenbergweg 300 (1101 BV) postbus 22766 (1100 DG) Amsterdam (Z-O), tel. 020-6561718, fax 020-6561920, e-mail boot.alexandra@kpmg.nl

Booij, mw. mr. T.A. (Arnhem): Basicweg 14d (3821 BR) postbus 1236 (3800 BE) Amersfoort, tel. 033-4508000, fax 033-455525, e-mail booij@marxman.nl

Bos, mr. R.H. (Amstelveen): President Kennedylaan 157 (1079 ME) Amsterdam, tel. 020-6474585, fax 020-6405501

Bos, mw. mr. Y.R. (Leiden): Oranjestraat 6 (2514 JB) postbus 9 (2501 CA) Den Haag, tel. 070-3603151, fax 070-3603422, e-mail y.bos@vandiepen.com

Boumans, mr. Th. (Hoensbroek): Benzenraderweg 8 (6411 ED) Heerlen, tel. 045-5714576, fax 045-5713026

Bovenberg, mr. J.A. (Utrecht): Zwaansvliet 20 (1081 AP) postbus 74733 (1070 BT) Amsterdam, tel. 020-3016410, fax 020-3016333, e-mail j.bovenberg@cmsderks.nl

Brilman, mr. E.W.R. (Rotterdam): 26 Thormorton Street, Londen EC2N 2AN, Londen, Groot-Brittannië, tel. 0044-2078263070, fax 0044-2078263080, e-mail eric.brilman@loyensloeff.com

Broekhuizen, mr. K.W.H.: Prinses Irenestraat 59 (1077 WV) postbus 7113 (1007 JC) Amsterdam, tel. 020-5414977, fax 020-6612827

Bruijn, mw. mr. L.M.I. de: Amstelveenseweg 4 (1075 XH) Amsterdam, tel. 020-6185330, fax 020-6189085, e-mail wormhoudt.advocaten@planet.nl

Burg, mw. mr. I.A. van der (Gouda): Boschdijk 15 (5612 HA) postbus 666 (5600 AR) Eindhoven, tel. 040-2977377, fax 040-2433033, e-mail infoeinbd@akd.nl

Butterman, mr. P.E. (Dordrecht): Claudius Prinselaan 126 (4818 CP) postbus 4714 (4803 ES) Breda, tel. 076-5256500, fax 076-5142575, e-mail info@brdcl@akd.nl

Buijs, mr. P.: Industrieweg 3c (4382 NA) Vlissingen, tel. 0118-414496, fax 0118-414496, e-mail advocaat@mrpbuijs.nl

Byvanck, mr. J.W. (Nijmegen): Hogestraat 5 (6624 BA) Heerewaarden, tel. 0487-570704, e-mail byvanck-wahl@planet.nl

Canoy, mr. B.P.M. (Huizen): Zuiderplein 29 (8911 AN) postbus 2662 (8901 AD) Leeuwarden, tel. 058-2138353, fax 058-2132302

Carli, mw. mr. S.: Wilhelminaplein 20 (6041 CE) Roermond, tel. 0475-316364, fax 0475-319528, e-mail carlii48@zonnet.nl

Clooster Baron Sloet tot Everl, mr. E.A.R.M. van den (Naarden): De Poort 42 (3991 DV) postbus 387 (3990 GD) Houten, tel. 030-6354990, fax 030-6354991, e-mail info@sene.nl

VAN DE ORDE

Cremers, mw. mr. H.M.S. (Den Bosch): Raadhuisplein 9a (5258 BJ) postbus 164 (5258 ZK) Berlicum, tel. 073-5034543, fax 073-5032520, e-mail mr.hcremers.giebels-cremers@hetnet.nl

Daal, mr. G.C. van (Willemstad/Curacao): Prof. W.H. Keesomlaan 8 (1183 DJ) Amstelveen, postbus 75381 (1070 AJ) Amsterdam, tel. 020-8808700, fax 020-8808787, e-mail georg.c.van.daal@nl.andersenlegal.com

Daniëls, mr. J.A.D.M. (Goor): Watermolenweg 92 (7461 AZ) postbus 260 (7460 AG) Rijssen, tel. 0548-545522, fax 0548-545505, e-mail daniels@daniels-advocaten.nl

Defares, mr. K.J.: Fred. Roeskestraat 100 (1076 ED) postbus 71170 (1008 BD) Amsterdam, tel. 020-5785908, fax 020-5785800, e-mail kenneth.defares@loyensoeff.com

Dekker, mw. mr. P.B.J. (Tilburg): Bosscheweg 36 (5056 KC) postbus 1 (5056 ZG) Berkel-Enschot, tel. 013-5334045, fax 013-5335465, e-mail kljinadvocaten@planet.nl

Dekkers, mr. mr. C.J.W.F.: Parkweg 12 (5282 SM) postbus 127 (5280 AC) Bostel, tel. 0411-675533, fax 0411-684895, e-mail info@bogaertsenengroenen.nl

Defos Visser, mr. O.U.J. (Amstelveen): Siriusdreef 22-28 (2132 WT) postbus 3080 (2130 KB) Hoofddorp, tel. 023-7997999, fax 023-7997777

Dellaert, mw. mr. A.M.H. (Den Haag): Terhulpesteenweg 187 (1170) Brussel, België, tel. 0032-26613250, fax 0032-26753870, e-mail barentskrans@skynet.be

Deursen, mw. mr. M.P.M. (Rotterdam): postbus 41920 (1009 DC) Amsterdam, tel. 020-5974211, fax 020-5974210, e-mail merel.van.deursen@nuon.com

Diepeveen, mr. H.J. (Rhenen): Kerkewijk 8 (3901 EG) postbus 384 (3900 AJ) Veenendaal, tel. 0318-550770, fax 0318-556860, e-mail diepeveen@diepeveeadvocaten.nl

Dito, mw. mr. M.J.: Bussumse Meerweg 2 (1218 XV) Hilversum, tel. 035-6241785, fax 035-6245705, e-mail nijland.dito@planet.nl

Doedens, mw. mr. A.E.M. (Amsterdam): Van Vollenhovenstraat 31 (3016 BG) Rotterdam, tel. 010-4364311, fax 010-4366700, e-mail rotterdam@ssrp.nl

Driessens-Kuijpers, mw. mr. A.M.J.: Oeverstraat 33 (3961 AM) postbus 162 (3960 BD) Wijk bij Duurstede, tel. 0343-572157, fax 0343-574622, e-mail driessens@leyendekker.nl

Dusseldorp, mw. mr. M. van (Maastricht): Parklaan 15 (6131 KE) postbus 217 (6130 AE) Sittard, tel. 046-4754638, fax 046-4752900, e-mail sittard@boelsadvoc.nl

Dijk, mw. mr. M.S. van : Max Euwelaan 75 (3062 MA) Rotterdam, tel. 010-2121220, fax 010-2120500

Ek-Lefierink, mw. mr. J.M.G. (Zeist): Displayweg 1 (3821 BT) postbus 735 (3800 AS) Amersfoort, tel. 033-4507611, fax 033-4507432

Everaars, mw. mr. A. (Wijk bij Duurstede): De Poort 42 (3991 DV) postbus 387 (3990 GD) Houten, tel. 030-6354990, fax 030-6354991, e-mail info@sene.nl

Fabisch, mr. A.M.F. (Vianen): Oudelandseweg 19 (3443 AB) postbus 365 (3440 AJ) Woerden, tel. 0348-415630, fax 0348-422010

Fahner, mw. mr. H.M. (Utrecht): Koningin Julianaplein 30 (2595 AA) postbus 11756 (2502 AT) Den Haag, tel. 070-5153000, fax 070-5153100, e-mail info@prdf.nl

Felix, mr. R.A.: Westerkade 5b (3016 CL) postbus 986 (3000 AZ) Rotterdam, tel. 010-4368111, fax 010-4368164

Fijn van Draat, mr. A.P. (Utrecht): Bruistensingel 360 (5232 AE) postbus 3191 (5203 DD) Den Bosch, tel. 073-6456849, fax 073-6456865

Gaal, mr. F.H.J. (Arnhem): Statenlaan 3 (5223 LA) postbus 44 (5201 AA) Den Bosch, tel. 073-6278080, fax 073-6278090, e-mail vanierselluchtman@vanierselluchtman.nl

Gaalen, mr. M.L.: Stadhouderskade 92 (1073 AV) Amsterdam, tel. 020-6649221, fax 020-6715716, e-mail mail@sjenitzer.com

Geen, mr. H.C. (Rotterdam): Apollolaan 15 (1077 AB) postbus 75440 (1070 AK) Amsterdam, tel. 020-6741000, fax 020-6741987, e-mail henry.vangeen@allenoverly.com

Geervliet, mr. P. (Zaltbommel): Nicolaas Maesstraat 87 hs (1071 PT) Amsterdam, tel. 020-6753001, fax 020-6753122

Gemerem, mw. mr. J.A. (*S-Gravendeel): Noordsingel 128b (3032 BJ) postbus 3810 (3003 AV) Rotterdam, tel. 010-4654555, fax 010-4671106

Gilsing, mw. mr. M.J.E.: Van Hoornbeekstraat 73 II (2582 RC) postbus 17160 (2502 CD) Den Haag, tel. 070-3388027, fax 070-3245864

Giltay Veth, mr. D.W.: Weteringschans 102 (1017 SX) postbus 15988 (1001 NL) Amsterdam, tel. 020-5289532, fax 020-5289537, e-mail giltayveth@medialaw.nl

Gorcom, mr. G.A. van : Rijnzathe 8a (3454 PV) De Meern, tel. 030-6697000, fax 030-6697001, e-mail info@kaisercs.nl

Grave, mr. D.J.M. de (Brussel): Zuid-Hollandlaan 7 (2596 AL) postbus 90851 (2509 LW) Den Haag, tel. 070-3285549, fax 070-3280049, e-mail djmdegrave@dbbw.nl

Grooters, mw. mr. L. (Borculo): Vragenderweg 35a (7131 NS) postbus 24 (7130 AA) Lichtenvoorde, tel. 0544-397200, fax 0544-397203, e-mail l.grooters@steentjesadvocaten.nl

Grijmans, mr. G.J.P.M. (Panningen): Noorderhaven 50 (8861 AP) postbus 33 (8860 AA) Harlingen, tel. 0517-418384, fax 0517-419175

Gunckel, mw. mr. A.M.: 111 North Canal street, Chicago, IL60606, Verenigde Staten van Amerika, tel. 001-3128793343, fax 001-3128794028, e-mail diana.gunckel@ey.com

Haacker, mr. B.N.: Locatellikade 1 (1076 AZ) postbus 77845 (1070 LK) Amsterdam, tel. 020-3052040, fax 020-3052050, e-mail law@kupwiel.nl

Haan, mr. dr. W.F.: Zilverlaan 2 (9743 RK) postbus 723 (9700 AS) Groningen, tel. 050-5757400, fax 050-5757444, e-mail info@dehaanadvocaten.nl

Hamelink-Bouwman, mw. mr. G.H. (Drachten): Tweebakmarkt / Druifsteek 72 (8911 LH) postbus 17 (8900 AA) Leeuwarden, tel. 058-2347347, fax 058-2126029, e-mail i.hamelink@triplaw.nl

Hamer, mw. mr. M.J. (Utrecht): G.H. Betzweg 1 (3068 AZ) postbus 488 (3000 AL) Rotterdam, tel. 010-4074444, fax 010-4074100

Hansen, mr. A.C. (Alphen a/d Rijn): Van Coothplein 18 (4811 NE) postbus 1039 (4801 BA) Breda, tel. 076-5200884, fax 076-5201060, e-mail general@glv-adv.nl

Hengst, mr. M.P.W. (Katwijk): Borchwerf 4p/4q (4704 RG) Roosendaal, tel. 0165-397788, fax 0165-397063, e-mail roosendaal@hengstadadvocaten.nl

Heijnemans, mr. M.C. (Haarlem): F. den Hollanderlaan 14 (4461 HN) postbus 380 (4460 AT) Goes, tel. 0113-212002, fax 0113-212908, e-mail dietvorstentebraake@planet.nl

Hofland, mr. mr. J.C.D. (Utrecht): Wassenaarseweg 80 (2596 CZ) postbus 90636 (2509 LP) Den Haag, tel. 070-3286480, fax 070-3248389, e-mail jennifer.hofland@hollandlaw.nl

Hogerbrugge, mr. P.R. (Zevenaar): Steenstraat 44-46 (6828 CL) postbus 3060 (6802 DB) Arnhem, tel. 026-3516190, fax 026-3518404, e-mail hogerbrugge.advocaat@worldonline.nl

Hollander, mr. A.E.B. (Almelo): Watermolenweg 92 (7461 AZ) postbus 260 (7460 AG) Rijssen, tel. 0548-545522, fax 0548-545505, e-mail de-hollander@daniels-advocaten.nl

Holleeder, mw. mr. A.A.: Stadhouderskade 92 (1073 AV) Amsterdam, tel. 020-6649221, fax 020-6715716, e-mail mail@sjenitzer.com

Holsteijn, mr. J.F.: Roodenburgerstraat 51 (2313 HJ) Leiden, tel. 071-5135620, fax 071-5140379, e-mail holsteijn@wxns.nl

Honders, mw. mr. G.B. (Arnhem): Herengracht 464 (1017 CA) postbus 15680 (1001 ND) Amsterdam, tel. 020-6262758, fax 020-6272462, e-mail moszkowicz.amsterdam@planet.nl

Houben, mw. mr. W.M.C.P. (New York): Weena 750 (3014 DA) postbus 1110 (3000 BC) Rotterdam, tel. 010-2240513, fax 010-2240054, e-mail wendy.houben@nautadutilh.com

Houperichs, mw. mr. P.A.A.: Boschdijk 15 (5612 HA) postbus 666 (5600 AR) Eindhoven, tel. 040-2977377, fax 040-2433033, e-mail infoeinbd@akd.nl

Huisman, mw. mr. E.V. (Brunssum): Nassaulaan 30 (1815 GL) postbus 409 (1800 AK) Alkmaar, tel. 072-5155544, fax 072-5155493

Hulkenberg, mr. R.: Koningslaan 17 (1075 AA) Amsterdam, tel. 020-5727190, fax 020-5727199, e-mail hulkenberg@bosmhu.nl

Huydecoper, mw. mr. S.M.: Nicolaasweg 68 bis (3581 VK) Utrecht, tel. 030-2516311, e-mail huydecoper@huydecoper.net

Janssen, mw. mr. S.R.M.T. (Amsterdam): Siriusdreef 22-28 (2132 WT) postbus 3080 (2130 KB) Hoofddorp, tel. 023-7997999, fax 023-7997777

Jegerings, mw. mr. J.M.J.E. (Apeldoorn): Boschdijk 15 (5612 HA) postbus 666 (5600 AR) Eindhoven, tel. 040-2977377, fax 040-2433033, e-mail infoeinbd@akd.nl

Jeths, mr. M.J. (Amsterdam): Prins Hendriklaan 21 (3583 EB) postbus 85016 (3508 AA) Utrecht, tel. 030-2521802, fax 030-2511328, e-mail jeths@tomlow-advocaten.nl

Jonge, mr. P.C. de (Rotterdam): Westelijke Randweg 43 (1118 CR) Schiphol, e-mail pdejonge@elawforum.com

Joustra, mr. U.W.: Bezuidenhoutseweg 74 (2594 AW) postbus 11550 (2502 AN) Den Haag, tel. 070-3337570, fax 070-3337898, e-mail joustru@bp.com

Julicher, mr. R.H.A. (Bergen op Zoom): Julianasingel 33a (5802 AT) postbus 260 (5800 AG) Venray, tel. 0478-503839, fax 0478-503585

Kaandorp, mr. D.Th. G.J. (Alkmaar): Burgerweeshuispad 301 (1076 HR) postbus 75084 (1070 AB) Amsterdam, tel. 020-5771771, fax 020-5771775, e-mail mailamst@dbbw.nl

Kamp, mr. A.W.A.M. (Rotterdam): Boschdijk 525 (5621 JG) postbus 90050 (5600 PB) Eindhoven, tel. 040-2783381, fax 040-2785179, e-mail janwillem.kamp@philips.com

Karkache, mr. S.: Randweg 68 (3074 BR) Rotterdam, tel. 010-4328887, fax 010-4327608

Kerkman, mr. L.S.: Strawinskylaan 3051 (1077 ZX) postbus 59366 (1040 KJ) Amsterdam, tel. 020-3012312, fax 020-3012202, e-mail info@kerkmanlaw.com

Kiewitt, mr. G.: Jan Lighartstraat 1 (1817 MR) postbus 9334 (1800 GH) Alkmaar, tel. 072-5127117, fax 072-5143659, e-mail info@knuwer.nl

Klink, mw. mr. G.: Prinses Irenestraat 59 (1077 WV) postbus 7113 (1007 JC) Amsterdam, tel. 020-5414978, fax 020-5414546, e-mail gizzzy.klink@nautadutilh.com

Knoester, mr. drs. E.R. (Dinteloord): Blauwstraat 54-56 (4651 GD) postbus 3 (4650 AA) Steenbergen, tel. 0167-521508, fax 0167-521289

Kok, mr. J.M.C. de (Berlicum): Boxtelseweg 11 (5298 VA) Liempde, postbus 366 (5280 AJ) Boxtel, tel. 0411-633165, fax 0411-633174, e-mail kokon@planet.nl

Köse, mr. E.: Randweg 68 (3074 BR) postbus 52010 (3007 LA) Rotterdam, tel. 010-4328887, fax 010-4327608

Kraaijeveld, mw. mr. A.A. (Utrecht): Heemraadsingel 72 (3021 DP) Rotterdam, tel. 010-2331077, fax 010-2330873

Krens, mr. E. (Nuland): Laan van Meerdervoort 2b (2517 AJ) Den Haag, tel. 070-3626800, fax 070-3629808, e-mail erwinkrens@merlijngroep.nl

Kroes, mr. C.F.: Leidseplein 29 (1017 PS) postbus 2720 (1000 CS) Amsterdam, tel. 020-5517434, fax 020-6267949

Kroft, mr. R.W.P. van der (Rotterdam): 111 North Canal Street, Chicago, IL 60606, Verenigde Staten van Amerika, tel. 001-3128795363, fax 001-3128794028, e-mail remco.vanderkroft@ey.com

Kruiff, mr. A.C. de (Groningen): Eemskanaal NZ 5 (9934 RD) postbus 107 (9930 AC) Delfzijl, tel. 0596-611240, fax 0596-633580, e-mail de.kruiff@het-net.nl

VAN DE ORDE

Lakerveld, mw. mr. C. (Alphen a/d Rijn): Koninginneweg 182 (1075 EH) postbus 75555 (1070 AN) Amsterdam, tel. 020-5245245, fax 020-4210044, e-mail c.lakerveld@wmp.dutchlaw.nl

Lange, mr. E. de (Rotterdam): Prof. W.H. Keesomlaan 8 (1183 DJ) Amstelveen, postbus 75381 (1070 AJ) Amsterdam, tel. 020-8808926, fax 020-8808787, e-mail edward.de.lange@nl.andersenlegal.com

Laus, mw. mr. H.S.: Concertgebouwplein 10 (1071 LN) postbus 75106 (1070 AC) Amsterdam, tel. 020-5747666, fax 020-5747667

Leefmans, mw. mr. P.J.: Oude Schans t/o 62 (1011 LG) Amsterdam, tel. 06-11352611

Lelijveld, mr. P.A.A.: Vondelstraat 54 (1054 GE) Amsterdam, tel. 020-5890444, fax 020-6850231, e-mail info@hoekenvanderhoek.nl

Lem, mw. mr. M.A.M. (Breda): Appelvink 1 (3435 RX) postbus 292 (3430 AG) Nieuwegein, tel. 030-2628045, fax 030-2628048

Liebrand, mr. W.J. (Oss): Europaplein 2a (5374 BM) postbus 65 (5374 ZH) Schaijk, tel. 0486-468440, fax 0486-468441

Liefting, mr. C.J.P. (Mijdrecht): Binderij 7c (1185 ZH) Amstelveen, tel. 020-4896818, fax 020-4896821, e-mail carlojpliefting@hetnet.nl

Luimes, mw. mr. G.H.J. (Doetinchem): Herenstraat 97 (3911 JD) postbus 49 (3910 AA) Rhenen, tel. 0317-614059, fax 0317-617482, e-mail luimes@diepeveenadvocaten.nl

Maasdam, mw. mr. Y.A.: Fred. Roekestraat 100 (1076 ED) postbus 71170 (1008 BD) Amsterdam, tel. 020-5785709, fax 020-5785800, e-mail yvonne.maasdam@loyensloeff.com

Man, mr. A.W. de (Breda): Keizersgracht 555 (1017 DR) postbus 15744 (1001 NE) Amsterdam, tel. 020-5506666, fax 020-5506777, e-mail bart.de.man@kvdl.nl

Martens, mr. R.A.C.G. (Amsterdam): Kenaupark 23 (2011 MR) postbus 5563 (2000 GN) Haarlem, tel. 023-5424292, fax 023-5425277, e-mail haarlem@vandiepen.com

Meent, mr. G.W.A. van de: Fred. Roekestraat 100 (1076 ED) Postbus 71170 (1008 BD) Amsterdam, tel. 020-5785908, fax 020-5785800, e-mail gert.wim.van.de.meent@loyensloeff.com

Meester, mr. R.G.: Foeliestraat 14-16 (1011 TM) postbus 15200 (1001 ME) Amsterdam, tel. 020-4095555, fax 020-4095444, e-mail meester@lawyer.nl

Menkveld, mr. J.W. (Utrecht): Ruimtesonde 10 (3824 MZ) Amersfoort, tel. 033-4556809 fax 033-4556879, e-mail kuijpers.adv@worldonline.nl

Meurs, mr. J.H. van: Ungerplein 2 (3033 BR) Rotterdam, tel. 06-21214070 fax 015-3617154, e-mail vanmeursadvocaten@hotmail.com

Meijer, mr. N. (Gorinchem): Oranjeplein 2 (4141 AR) Leerdam, tel. 0345-616767, fax 0345-633665, e-mail info@mvz.nl

Mohassel Zadeh, mw. mr. K.: van der Rijtstraat 57 (4611 PP) postbus 386 (4600 AJ) Bergen op Zoom, tel. 0164-252621, fax 0164-255010

Molenaar, mr. C.H.: Hofweg 6 (6905 AT) postbus 2021 (6900 AA) Zevenaar, tel. 0316-342705, fax 0316-342877, e-mail molenaar@molenaar-legal.com

Moné, mr. H.J. (Den Haag): K.P. van der Mandelelaan 20 (3062 MB) postbus 4121 (3006 AC) Rotterdam, tel. 010-2425368, fax 010-2425360, e-mail mone.henkjan@kpmg.nl

Monster, mw. mr. W.A.: Prof. Tulpstraat 25 (1018 GZ) Amsterdam, tel. 020-3302747, fax 020-3304363, e-mail info@schneider-vandalsum.nl

Moons, mw. mr. Th.P.M. (Leusden): Stationsplein 35 (1315 KT) postbus 10185 (1301 AD) Almere, tel. 036-5344400, fax 036-5343520

Neef, mr. F.E. de: Concertgebouwplein 10 (1071 LN) postbus 75106 (1070 AC) Amsterdam, tel. 020-5747666, fax 020-5747667, e-mail eelcodeneef@abeln.nl

Nielen, mr. P.C. van (Waalre): Stadhuisplein 4 (5611 EM) postbus 6019 (5600 HA) Eindhoven, tel. 040-2970749, fax 040-2970775, e-mail infoeinsp@akd.nl

Nillessen, mw. mr. M.P.H.J. (Arnhem): Wassenaarlaan 11 (6881 GE) Velp, tel. 026-3619562, fax 026-3629324, mobiel 06-53476813, e-mail nillessen.legal@xs4all.nl

Oberman, mr. F.M. (Kampen): van Harenspad 48 (8442 CD) postbus 225 (8440 AE) Heerenveen, tel. 0513-433433, fax 0513-433421, e-mail info@dommerholt.nl

Ophuizen, mw. mr. W.J.M. van (Houten): Costerweg 12a (4104 AJ) Culemborg, tel. 030-6354990, fax 030-6354991

Paverd, mw. mr. C.A.M. van de (Amsterdam): Zonnebaan 35 (3542 EB) postbus 1008 (3600 BA) Maarssen, tel. 030-2473803, fax 030-2473657, e-mail christa.van-de-paverd@intl.fritolay.com

Pelzer, mw. mr. B.M.J. (Eindhoven): Zilverlaan 2 (9743 RK) postbus 723 (9700 AS) Groningen, tel. 050-5757400, fax 050-5757444, e-mail pelzer@dehaanadvocaten.nl

Plompen, mr. L.P. (Amsterdam): Rue Brederode 13a (B1000) Brussel, België, tel. 0032-25050224, fax 0032-25050220

Pluymen, mw. mr. M.H.J.: Schuitenbergh 53 (6041 JH) Roermond, tel. 0475-335210, fax 0475-335270

Portier, mw. mr. A. (Urk): Sloetstraat 69 (6821 CP) postbus 364 (6800 AJ) Arnhem, tel. 026-4454442, fax 026-4454529

Rappard-Tak Labrijn, mw. mr. M.E.D. van (Bussum): Eemnesserweg 11-07 (1251 NA) Laren, tel. 035-5313143, fax 035-5317330, e-mail mvrappard@steinz.nl

Raven, mw. mr. S.: Koningslaan 17 (1075 AA) Amsterdam, tel. 020-5727190, fax 020-5727199, e-mail raven@bosmhu.nl

Reenen, mw. mr. G.M. van (Nieuwegein): Hoofdstraat 88 (3972 LC) postbus 219 (3970 AE) Driebergen, tel. 0343-528585, fax 0343-528590, e-mail secretariaat@herweijer.nl

Renken, mw. mr. M.Y.M.: Goereesestraat 12 (3083 DJ) postbus 5191 (3008 AD) Rotterdam, tel. 010-4816622, fax 010-2100079, e-mail hsadv@luna.nl

Rens, mw. mr. S.C.P.M. (Amsterdam): Looiersgracht 4 (6211 JK) postbus 598 (6200 AN) Maastricht, tel. 043-3251859, fax 043-3253043, e-mail wagemans@hvlalon.nl

Roethof, mr. E.G.S. (Arnhem): Daalwijk 100 ms (1102 AA) postbus 12076 (1100 AB) Amsterdam Z.O., tel. 020-3681265, fax 020-3681327

Rohof, mr. drs. F.Th.M. (Utrecht): Rijnzathe 8a (3454 PV) De Meern, tel. 030-6697000, fax 030-6697001, e-mail info@kaiserscs.nl

Rossum, mr. P.P.A. van (Hilversum): Zuiderhaven 4c (8861 XB) postbus 164 (8860 AD) Harlingen, tel. 0517-417161, fax 0517-418180, mobiel 06-12808715, e-mail p.van.rossum@balienet.nl

Rijpstra, mr. R.M.: Hullenbergweg 300 (1101 BV) postbus 22766 (1100 DG) Amsterdam Z.O., tel. 020-6561915, fax 020-6561920, e-mail rijpstra.robert@kpmg.nl

Sameel, mr. M. (Zwolle): Blaak 28 (3011 TA) postbus 711 (3000 AS) Rotterdam, tel. 010-4406485, fax 010-4406477, e-mail msameel@plp.nl

Schaik, mr. J.P.A. (Barneveld): Kerkewijk 8 (3901 EG) postbus 384 (3900 AJ) Veenendaal, tel. 0318-550770, fax 0318-556860, e-mail schaik@diepeveenadvocaten.nl

Schelhaas, mr. M.: Veerhaven 17 (3016 CJ) postbus 23509 (3001 KM) Rotterdam, tel. 010-2418900, fax 010-2418925, e-mail schelhaas@schipmer.nl

Scheijdel, mw. mr. M.P. van: Postbus 94200 (1090 GE) Amsterdam, tel. 020-5686352

Schotanus, mr. E.W.F. (Arnhem): Marten Meesweg 25 (3068 AV) postbus 8656 (3009 AR) Rotterdam, tel. 010-4075075, fax 010-4075076

Schouten, mr. mr. C. (Venlo): St. Cornelisstraat 2 (6041 HN) postbus 366 (6040 AJ) Roermond, tel. 0475-316911, fax 0475-310520, e-mail info.roermond@zon.bureaurechtshulp.nl

Sluis, mr. D.: Concertgebouwplein 10 (1071 LN) postbus 75106 (1070 AC) Amsterdam, tel. 020-5747666, fax 020-5747667

Smits, mw. mr. T.M.J.: Koningslaan 17 (1075 AA) Amsterdam, tel. 020-5727190, fax 020-5727199, e-mail smits@bosmhu.nl

Soest, mw. mr. A.J. (Amsterdam): 't Gooimeer 7 (1411 DD) Naarden

Spoelstra, mr. K.B. (Coevorden): Praediniussingel 1 (9711 AA) Groningen, tel. 050-3663737, fax 050-3112566, e-mail tiebout.groningen@balienet.nl

Staals, mr F.G.J.: Bachstraat 15 (1077GE) Amsterdam, tel. 020-4703440, fax 020-4703443, e-mail fstaals@xs4all.nl

Stapel, mr. T.J.: Strawinskyalaan 1439 (1077 XX) Amsterdam, tel. 020-6625501, fax 020-6643416, e-mail tijstapel@strik-law.nl

Steehouwer, mr. H. (Gorinchem): Peursumseweg 103 (3381 KV) Giessenburg, tel. 0184-654671, fax 0184-654319, e-mail steehouwer@balienet.nl

Steenjes, mr. E.H. (Borculo): Vragenderweg 35a (7131 NS) postbus 24 (7130 AA) Lichtenvoorde, tel. 0544-397200, fax 0544-397203, e-mail e.steenjes@steenjesadvocaten.nl

Steffens - Severijns, mw. mr. drs. M.C.F.R. (Heerlen): Kloosterstraat 17 (6441 CL) postbus 48 (6440 AA) Brunssum, tel. 045-5257300, fax 045-5270900, e-mail daemgera@xs4all.nl

Steins Bisschop, mr. B.T.M. (Amsterdam Z-O): K.P. van der Mandelelaan 120 (3062 MB) postbus 4121 (3006 AC) Rotterdam, tel. 010-2425424, fax 010-2425434, e-mail sbmc@kpmg.nl

Stellingwerff Beintema, mw. mr. A.: Fred. Roekestraat 100 (1076 ED) postbus 71170 (1008 BD) Amsterdam, tel. 020-5785731, fax 020-5785800, e-mail anke.stellingwerff@loyensloeff.com

Steijgerwalt, mw. mr. C. (Ede): Nieuwe Binnenweg 126 (3015 BE) Rotterdam, tel. 010-4462333, fax 010-2251317

Stijger, mw. mr. E.M. de: Euclideslaan 1 (3584 BL) postbus 3053 (3502 GB) Utrecht, tel. 030-2595252, fax 030-2595255

Strijker, mr. M.N.: Fred. Roekestraat 100 (1076 ED) postbus 71170 (1008 BD) Amsterdam, tel. 020-5785785, fax 020-5785800

Sueters, mr. L.J.W.: Fred. Roekestraat 100 (1076 ED) postbus 71170 (1008 BD) Amsterdam, tel. 020-5785785, fax 020-5785800

Sul, mr. M.J.F. (Goes): Het Rip 9 (4493 RL) postbus 35 (4493 ZG) Kamperland, tel. 0113-377884, fax 0113-377784, e-mail beheer@zeelandnet.nl

Surquin, mr. O. (Nijmegen): Weverstraat 39 (6579 AB) Kekerdom, tel. 0481-432367, fax 0481-431532, e-mail osurquin@cs.com

Swens, mr. O.P.: Van Heenvlietlaan 198 (1083 CM) postbus 75140 (1070 AC) Amsterdam, tel. 020-3013030, fax 020-3013040, e-mail oswens@steinhoog.nl

Tienstra, mr. H.G.: Concertgebouwplein 12 (1071 LN) postbus 75800 (1070 AV) Amsterdam, tel. 020-6641081, fax 020-6626818, e-mail info@abeln.nl

Timmer, mr. M. (Apeldoorn): Edisonstraat 84 (7006 RE) postbus 218 (7000 AE) Doetinchem, tel. 0314-375500, fax 0314-332148, e-mail bax@baxadvocaten.nl

Trigt, mr. J.N.M.: Vondelstraat 54 (1054 GE) Amsterdam, tel. 020-5890444, fax 020-6850231, e-mail info@hoekenvanderhoek.nl

Truijens, mr. A.M. (Beverwijk): Z Buiten Spaarne 24 (2012 AB) postbus 9656 (2003 CR) Haarlem, tel. 023-5333988

Tunzi, mr. G. (Den Helder): Jan Lighthartstraat 1 (1817 MR) postbus 9334 (1800 GH) Alkmaar, tel. 072-5127117, fax 072-5143659, e-mail tunzi@knuwer.nl

Vandeginste, mr. T.B. (Nijmegen): Velperweg 1 (6824 BZ) postbus 3045 (6802 DA) Arnhem, tel. 026-3538300, fax 026-3510793, e-mail vandeginste@arnhem.dirkzwager.nl

Veltheer, mr. J.: Leidsegracht 20 (1016 CL) Amsterdam, tel. 020-6262057, fax 020-6240484, e-mail weesingcsadv@wxs.nl

Velzen, mr. R.J. van (Beverwijk): Jan Lighthartstraat 1 (1817 BR) postbus 75 (1800 AB) Alkmaar, tel. 072-5127117, fax 072-5143659, e-mail vanvelzen@knuwer.nl

Ven, mr. F.M. van de (Oss): Moerbosch 11 (5384 MN) postbus 40 (5384 ZG) Heesch, tel. 0412-453127, fax 0412-451985, e-mail venad@euronet.nl

Vermeeren - Keljzers, mw. mr. I.H. (Amsterdam): Bethmannstrasse 50-54 (60323) Frankfurt Am Main, Duitsland, tel. 0049-6929908653, fax 0049-6929908108, e-mail irene-vermeeren@bakernet.com

VAN DE ORDE

Vermeulen, mr. O. (Dordrecht): Weena 355 (3013 AL) postbus 1507 (3000 BM) Rotterdam, tel. 010-2172000, fax 010-2172700, e-mail info@houthoff.nl
Versmissen, mr. J.D.: Fred. Roeskestraat 100 (1076 ED) postbus 71170 (1008 BD) Amsterdam, tel. 020-5785908, fax 020-5785800, e-mail julian.versmissen@loyensloeff.com
Kruijff, mr. A.C. de, postbus 107 (9930 AC) Delfzijl, tel. 0596-611240, fax 0596-633580, e-mail de.kruijff@hetnet.nl

Vos, mw. mr. N. de : Roemer Visscherstraat 24 (1054 EX) Amsterdam, tel. 020-6181781, fax 020-6833042, e-mail mail@aalt-daniels-advocaten.nl

Vos, mr. Ph. A. (Amsterdam): Meent 94 (3011 JP) postbus 21390 (3001 AJ) Rotterdam, tel. 010-4137000, fax 010-4145719, e-mail vos@vantraa.nl

Vos, mr. P.F.A.B.: Herengracht 566 (1017 CH) Amsterdam, tel. 020-6222565, fax 020-6221440, e-mail mail@vanderschaar.nl

Vries, mr. Y. de (Rotterdam): Zuid-Hollandlaan 7 (2596 AL) postbus 90851 (2509 LW) Den Haag, tel. 070-3285328, fax 070-3285325, e-mail maildhg@dbbw.nl

Vuurden, mw. mr. M.M. van (Amsterdam): Weena 750 (3014 DA) postbus 1110 (3000 BC) Rotterdam, tel. 010-2240000, fax 010-4148444

Wagemakers, mr. M.A.M.: Singel 542 (1017 AZ) postbus 11723 (1001 GS) Amsterdam, tel. 020-5535547, fax 020-6221859, e-mail marcus.wagemakers@ste.nl

Wallet, mw. mr. M.H. (Naarden): Nieuweweg 108 (1531 AH) postbus 19 (1530 AA) Wormer, tel. 075-6539366, fax 075-6539368

Wertwijn, mw. mr. S.M.: Prinses Irenestraat 59 (1077 WV) postbus 7113 (1007 JC) Amsterdam, tel. 020-5414646, fax 020-6612827

Wieberdink, mw. mr. S.: Kenaupark 24 (2011 MT) Haarlem, tel. 023-5319094, fax 023-5315527

Wildschut, mw. mr. drs. I.N.: postbus 14501 (1001 LA) Amsterdam, tel. 020-5285880, fax 020-5285881

Winther – Meijers, mw. mr. G.M. de: Leenderweg 228 (5644 AC) postbus 4046 (5604 EA) Eindhoven, tel. 040-2126415, fax 040-2116709

Wolf, mw. mr. J.A. de : Postbus 8116 (3503 RC) Utrecht, mobiel 06-53111108, e-mail a.dewolf@vva.nl

Worst, mr. D.A. (New York): Prinses Irenestraat 59 (1077 WV) postbus 7113 (1007 JC) Amsterdam, tel. 020-5414464, fax 020-6612827, e-mail david.worst@nautadutilh.com

Woud, mr. K. (Utrecht): Rijnzathe 8a (3454 PV) De Meern, tel. 030-6697000, fax 030-6697001, e-mail info@kaisercs.nl

Wouwe, mr. M. van : K.P. Mandelelaan 220 (3062 MB) postbus 4121 (3006 AC) Rotterdam, tel. 010-2425400, fax 010-2425450, e-mail sbmc@kpmg.nl

Wijnen, mr. Ph. Van (Amsterdam Z.O.): Kroonslag 6 (3991 TW) postbus 4085 (3502 HB) Utrecht, tel. 030-2850300, fax 030-2850301, e-mail info@dvadvocaten.nl

IJlstra, mw. mr. A. (Mijnsherenland): Weena 690 (3012 CN) postbus 2888 (3000 CW) Rotterdam, tel. 010-2246224, fax 010-4125839

Zeestraten, mw. mr. S.C.: Spui 70 (2511 BT) postbus 12600 (2500 DJ) Den Haag, tel. 070-3536616, fax 070-3536550

Zielinski, mr. E.F.G. (Den Haag): Blaak 34 (3011 TA) postbus 2066 (3000 CB) Rotterdam, tel. 010-2406500, fax 010-4113548

Zwenne, mr. G.J.: Parkstraat 31 (2514 JD) postbus 30311 (2500 GH) Den Haag, tel. 070-3538800, fax 070-3538811m e-mail gerrit-jan.zwenne@twobirds.com

NIEUW KANTOOR/ASSOCIATE

Abeln Sluis de Neef Advocaten (mrs. R.J.G. Abeln, D. Sluis, F.E. de Neef, H.S. Laus en J.C. Noordenbos) Concertgebouwplein 10 (1071 LN) postbus 75106 (1070 AC) Amsterdam, tel. 020-5747666, fax 020-5747667

Alt Kam Boer Advocaten (mrs. H.J.W. Alt en B.A. Boer) Johan van Oldenbarneveldtlaan 9 e 2582 NE) postbus 82228 (2508 EE) Den Haag, tel. 070-3589479, fax 070-3585197

Arendt & Medemach (mrs. E.A.P. Engels, M.C. Meys en S. Sassen) J.J. Viottastraat 42 (1071 JT) postbus 75458 (1070 AL) Amsterdam, tel. 020-3055789, fax 020-3055788

Bird & Bird (mr. G.J. Zwenne) Parkstraat 31 (2514 JD) postbus 30311 (2500 GH) Den Haag, tel. 070-3538800, fax 070-3538811, e-mail gerrit-jan.zwenne@twobirds.com

Boontje Smits & Hulkenberg (mrs. R. Hulkenberg, T.M.J. Smits, P.A. Boontje, E.G. van Arkel, S. Raven) Koningslaan 17 (1075 AA) Amsterdam, tel. 020-5727190, fax 020-5727199, e-mail mail@bosmhu.nl

De Boorder & Gisling (mrs. M. Boorder en M.J.E. Gisling) van Hoornbeekstraat 73 II (2582 RC) postbus 17160 (2502 CD) Den Haag, tel. 070-3388027, fax 070-3245864

Daniëls Advocaten (mrs. J.A.D.M. Daniëls, D. Beuving en A.E.B. de Hollander) Watermolenweg 92 (7461 AZ) postbus 260 (7460 AG) Rijssen, tel. 0548-545522, fax 0548-545505

Hengst Advocaten (mr. M.P.W. Hengst) Borchwerf 4p/4q (4704 RG) Roosendaal, tel. 0165-397788, fax 0165-397063, e-mail roosendaal@hengstadvocaten.nl

Hofmans & Van Rossum (mr. P.P.A. Rossum) Zuiderhaven 4c (8861 XB) postbus 164 (8860 AD) Harlingen, tel. 0517-417161, fax 0517-418180, e-mail p.van.rossum@balienet.nl

Knuwer & Creutzberg Advocaten (mrs. R. Kiewitt, G. Tunzi en R.J. Velzen) Jan Lighthartstraat 1 (1817 MR) postbus 9334 (1800 GH) Alkmaar, tel. 072-5127117, fax 072-5143659, e-mail info@knuwer.nl

Merlijn Advocaten (mr. E. Krens) Laan van Meerdervoort 2b (2517 AJ) Den Haag, tel. 070-3626800, fax 070-3629808

Van Scheppingen & Bongaarts Advocaten (mrs. Th. G. van Scheppingen en M. Bongaarts – Tangelder) Herenstraat 29 (7121 DA) Aalten, tel. 0543-477279, fax 0543-477239

Studio legale Benassi (mw. mr. M. Benassi) Piazza E. Ferretto 4 (30174) Mestre-Venezia, Italië, tel. 0039-041940622, fax 0039-0041959457, e-mail marinabenassi@libero.it

ONTBONDEN

Het samenwerkingsverband **Vehaart Savelsbergh Boere CS** te Roosendaal is beëindigd.

NAAMSWIJZIGING

Andel Weening Van Rooijen & Schuur te Rotterdam thans: **Andel Advocaten**

Janssen, Baltus & Bremen te Landgraaf thans: **Baltus, Bremen en Van Venrooy Advocaten**

Berkel, mw. mr. A.M. van, te Utrecht thans: **Best – van Berkel**, mw. mr. A.M. van de Buijsrogge & Van den Heuvel te Oisterwijk thans: **Buijsrogge Advocaten B.V.**

Dappers & Hissink te Tilburg en Ravenstein thans: **Dappers & Hissink Advocaten**

Diepeveen Advocaten te Rhenen thans: **Diepeveen, Vermeer & Van Schaik Advocaten**

Hulkenberg Van der Veen Advocaten te Amsterdam thans: **FORT Advocaten**

De Kruyff & Glas te Groningen thans: **Advocatenkantoor Glas**

Van Maarwijk Advocaten te Meppel thans: **Hogekamp Advocaten**

Jacobs & Hespeler Advocaten te Amsterdam thans: **Jacobs, Hespeler & Govers Advocaten**

Kaiser & Van Brakel advocaten en belastingadviseurs en Wout Advocaten te De Meern thans: **Kaiser advocaten & belastingadviseurs**

Zegers & Van Osch te Tilburg thans: **Klijn Zegers & van Osch**

Kouwenberg Bosman Fokker Advocaten & Procureurs te Hilversum thans: **Kouwenberg Bosman Fokker Advocaten & Procureurs, NMI Mediators**

Limburg Advocaten te Amsterdam thans: **Advocatenkantoor Leferink**

Advocatenkantoor Mantz & Grabowsky te Den Haag thans: **Advocatenkantoor Mantz, Grabowsky en Arslaner**

Pasma Advocaten te Harlingen thans: **Pasma en Grijmans Advocaten**

Van Rossum & Van Reekum te Laren thans: **Van Rossum Guyon advocaten**

Schelstraete C.S. te Tilburg, Waalwijk en Antwerpen thans: **Schelstraete Lepage & Van de Camp Advocaten en Fiscalisten**

Advocatenkantoor Schoo te Groningen thans: **Slijm & Schoo Advocaten**

Mr. A. Slijm Advocaten te Winschoten thans: **Slijm & Schoo Advocaten**

Van Vreeswijk & Van Eijk Advocaten te Veenendaal thans: **Diepeveen, Vermeer & Van Schaik Advocaten**

Weesing, Van Alderwegen & Pasma Advocaten te Amsterdam thans: **Weesing c.s. Advocaten**

Van der Wiel Ruitinga Van Noord te Rotterdam thans: **Van der Wiel Ruitinga Van Noord Felix**

Berg & de Bruijn Advocaten te Amsterdam thans: **Wormhoudt Berg Advocaten**

BEZOEKADRES/POSTBUS/ TEL./FAX

Bisscheroux Pennino Advocaten te Kerkrade: postbus 114 (6460 AC)

Buren Van Velzen Guelen Advocaten

Notarissen Belastingadviseurs te Den Haag: postbus 17199 (2502 CD)

Burgers, mr. J.A.I.M. te Hilversum: Boombreglaan 12 (1217 RR)

tel. 035-6242300, fax 035-6249194

Advocatenkantoor Cambier te Axel: Markt 16 (4571 BG)

Daniels en Partners Advocaten en Procureurs te Arnhem: postbus 3060 (6802 DB)

Elders Advocaten te Zutphen: IJsselkade 7 (7201 HB)

Fleers, mr. J.G.D. te Den Haag: Van Alkemadeaan 211 (2597 AG) tel. 06-52058038, e-mail jgdfleers@netscape.net

Hogekamp Advocaten te Meppel: Zuideinde 21 (7941 GA) tel. 0522-244313, fax 0522-244317

Kortenbach Van Steensel te Den Haag: Jan van Nassaustraat 37 (2596 BM)

postbus is vervallen
Krauth Advocaat en Procureur, mr. P.L.E.M. te Zwolle: Marsweg 55 (8013 PE) postbus 488 (8000 AL)

Kruijff, mr. A.C. de te Delfzijl: Eemskanaal NZ 5 (9934 RD)

Advocatenkantoor Mantz, Grabowsky en Arslaner te Den Haag: Jan van Nassaustraat 109 (2596 BS)

Merkelijm & Cornelisse Advocaten te Wageningen: Markt 21 (6701 CX)

Mouwen & Van Empel Advocaten te Breda: Haagsemarkt 1 (4813 BA) **postbus is vervallen**

Nysingh Dijkstra de Graaf te Arnhem: Pelperweg 10 (6824 BH)

Van den Ouden Zijdemam Advocaten te Oude-Tongen: Voorstraat 17 (3255 AX)

Peeters & IJsseldijk Advocaten te Rotterdam: Westblaak 5d

Advocatenkantoor Post te Helmond: Peeleik 2a (5704 AR)

Prinsen, mr. ir. P.J.A. te Den Haag: Adheidstraat 76 (2595 EE)

Reekum, mr. D.C. van te Amsterdam: Frederik Hendrikstraat 208 (1052 JJ)

Reinartz Advocaten te Eindhoven: postbus 4046 (5604 EA)

Remmerswaal, mr. W.F.M. te Den Haag: Prins Mauritslaan 37 (2582 LL)

e-mail wfm.remmerswaal@worldonline.nl

De Savornin Lohman Advocaten te Utrecht: Schoolstraat 29 (3581 PP)

Schoo, mr. W. te Groningen: Korreweg 244 (9715 AN)

Spaargaren, mw. mr. K. te Hilversum: Willibrorduslaan 85 (1216 PA)

Stelt, mw. mr. C.W.A. van der te Rotterdam: Weena 355 (3013 AL)

tel. 010-2172896, fax 010-4149643

Teurlings & Ellens advocaten & procureurs te Amsterdam: Alexander Boersstraat 10 (1071 KX)

Verwilligen De Wilde De Lange Advocaten te Drachten: Lavendelheide 13 (9202 PD) tel. 0512-334134, fax 0512-334149

Vollebregt, mr. B.A.W. te Breda: Zilvervlek 10 (4814 VB)

Wilde, mr. R.F. de te Amsterdam: Prinsengracht 1123h (1017 JK) tel. 020-6265107, e-mail r.dewilde@xs4all.nl

Willems, Th. A.M.W. te Oisterwijk: Kerkstraat 90 (5061 EL) postbus 109 (5060 AC) tel. 013-5043874, fax 013-5799615

RECTIFICATIE

In nr. 16 vermeldde bij mr. A.M.C.J. **Baaijens** een foutief telefoonnummer. Het correcte nummer is 030-2944442 of 06-51222747

Literatuur

G.R. Boshuizen

Verzekeringen, overheidstoezicht en privaatrecht

W.E.J. Tjeenk Willink
Deventer 2001
480 p. € 120
ISBN 90 271 5344 2

prof. mr. C.P.M. Cleiren e.a.

**Tekst & Commentaar
Strafvordering**

Kluwer Juridische Uitgevers
Deventer 2001
2640 p. € 345
ISBN 90 26837 402

prof. dr. M.G. Faure e.a.

Herziening van het commune milieustrafrecht

Gouda Quint Deventer 2001
244 p. € 55
ISBN 90 387 08610

M.W. Hesselink

The New European Legal Culture

Kluwer Juridische Uitgevers
Deventer 2001
104 p. € 40
ISBN 90 268 3860 3

W.G. Huijgen

Portret van het notariaat

Kluwer Juridische Uitgevers
Deventer 2001
96 p. € 45
ISBN 90 268 3885 9

J.M. Jacobs A.T.

Ontslagrecht en flexibele arbeid-srelaties

Kluwer Juridische Uitgevers
Deventer 2001
144 p. € 55
ISBN 90 268 3535 3

J.M.M. Maeijer

Vertegenwoordiging en rechtspersoon

W.E.J. Tjeenk Willink Deventer
2001
1132 p. € 315
ISBN 90 271 5183 0

mr. dr. A.H.J. Schmidt e.a.

**Tekst & Commentaar
Telecommunicatiewet**

Kluwer Juridische Uitgevers
Deventer 2001
768 p. € 245
ISBN 90 268 36767

prof. mr. G. van Solinge,

mr. C.J.H. Jansen

**Verzamelde Geschriften van
E.J.J. van der Heijden**

Kluwer Juridische Uitgevers
Deventer 2001
384 p. € 187,50
ISBN 90 268 38522

J.A. Somers

De VOC als volkenrechtelijke actor (SI-EUR)

Gouda Quint Deventer 2001
362 p. € 115
ISBN 90 387 0865 3

J. Spiegel

**Vreemde staten voor de
Nederlandse rechter**

W.E.J. Tjeenk Willink Deventer
2001
316 p. € 85
ISBN 90 271 634 69

W.A. Zondag

Werktijdverkorting (SI-EUR)

Gouda Quint Deventer 2001
692 p. € 125
ISBN 90 387 0864 5

mr. M. van Zijst

**De vaststellingsovereenkomst in
strijd met dwingend recht**

Kluwer Rechtswetenschappelijke
Publicaties Deventer 2001
208 p. € 65
ISBN 90 268 3861 1

Onbetamelijke beschuldiging

Het is onbetamelijk om, op basis van een veronderstelling, zonder voorbehoud in een brief aan een derde te stellen dat een wederpartij een nota heeft vervalst en gebruik heeft gemaakt van een vervalste handtekening. De advocaat dient zich, alvorens dergelijke beschuldigingen te uiten, verdergaand van de juistheid daarvan te vergewissen.

- Advocatenwet art. 46 (2.1 wat in het algemeen niet betaamt, 3.3.1 grievende uitlatingen, 3.3.3 berichten aan derden, 3.4 jegens tegenpartij in acht te nemen zorg)
- Gedragsregels 30, 31

Raad van Discipline Den Haag 4 december 2000

(mrs. Robbers, Baas, Claassen, Eschauzier en Van Nispen tot Sevenaer)

Feiten, overwegingen van de raad

(Post alia)

Mr. X staat de echtgenote van klager bij in een echtscheidingsprocedure. Mr. X schrijft in een brief aan een verzekeringsmaatschappij, waarmee klager beroepshalve een relatie heeft:

‘Cliënte heeft vernomen dat door (klager) een bedrag van f 17.350 uit depot is opgenomen, welk bedrag op de rekening van (klager) en cliënte werd bijgeschreven en vervolgens door (klager) contant is opgenomen. Cliënte bericht mij dat de voor de opname gebruikte nota buiten haar medeweten door (klager) werd vervalst.

Cliënte heeft aan (klager) geen toestemming verleend voor het richten van de opname. (Klager) heeft gebruik gemaakt van een vervalste handtekening van cliënte. Cliënte roept de nietigheid van de met de opname samenhangende rechtshandelingen in.

Voor de goede orde bericht ik u dat een dergelijk voorval zich eerder heeft voorgedaan. (Enige jaren geleden) benodigde (klager) een verklaring, inhoudende een volmacht van cliënte, teneinde een hypotheekakte en leveringsakte te ondertekenen. Ook deze verklaring bevatte een vervalste handtekening van cliënte. Cliënte heeft aangifte gedaan tegen (klager). In een later stadium heeft cliënte alsnog haar toestemming verleend.

Namens cliënte verzoek ik u het resterende depotbedrag ad f 14.650 niet te laten opnemen dan alleen na verificatie van de uitdrukkelijke toestemming van cliënte.’

De klacht behelst op dit onderdeel dat mr. X klager in de bewuste brief ten onrechte heeft beschuldigd van verduistering, van het plaatsen van een valse handtekening en van het vervalsen van een aankoopnota.

Mr. X voert als verweer aan dat de brief is geschreven na voorafgaand telefonisch overleg met de verzekeringsmaatschappij. Reden voor het contact was het uitdrukkelijk verzoek van zijn cliënte om zorg te dragen dat het bij de verzekeringsmaatschappij resterende depotbedrag (ten behoeve van een verbouwingshypotheek) veiliggesteld werd. In dit verband heeft de cliënte van mr. X uitdrukkelijk aan mr. X verklaard dat klager voor een kort voordien verrichte depotopname een vervalste aankoopnota van een keuken had aangewend. Op grond van de mededeling

van de verzekeringsmaatschappij dat voor opnames de handtekeningen van beide leningnemers zijn vereist, in combinatie met de verzekering van de cliënte van mr. X dat zij voor de eerdere opname haar handtekening niet had geplaatst, heeft mr. X verondersteld dat klager de handtekening van de cliënte van mr. X had vervalst. Ten aanzien van het in de brief aangehaalde eerdere voorval heeft mr. X ten slotte aangevoerd dat dat voorval berust op feiten.

Overwegingen van de raad

In het algemeen geldt, dat slechts in uitzonderlijke gevallen een wederpartij met succes kan klagen over de wijze waarop een advocaat de belangen van zijn cliënt behartigt. Het tuchtrecht dient er niet toe een advocaat ten faveure van de wederpartij te beperken in de vrijheid om de eigen cliënt bij te staan op een wijze die de advocaat en de cliënt goeddunkt. Die vrijheid is evenwel niet onbeperkt. Het kan voorkomen, dat een advocaat met bepaalde belangen van de wederpartij rekening dient te houden terwijl evenzeer geldt dat een advocaat zich in geen geval onnodig grievend mag uitlaten.

Vanuit dit beginsel dient de klacht te worden beoordeeld.

De raad is van oordeel dat mr. X in de brief aan de verzekeringsmaatschappij de grenzen van het toelaatbare heeft overschreden, nu hij zich in die brief onnodig grievend over klager heeft uitgelaten. Mr. X heeft in zijn brief slechts op basis van een veronderstelling zonder voorbehoud gesteld dat klager de voor de opname gebruikte nota heeft vervalst en dat hij gebruik heeft gemaakt van een vervalste handtekening van de cliënte van mr. X. Mr. X had zich, alvorens in een brief aan een derde, die een zakelijke relatie van klager is, dergelijke beschuldigingen te uiten, verdergaand van de juistheid daarvan dienen te vergewissen.

Het aanhalen van een voorval uit 1996 acht de raad, ook indien wordt uitgegaan van de feitelijke juistheid daarvan, onnodig grievend jegens klager.

Dit klachtonderdeel is derhalve gegrond.

Gelet op de aard en de ernst van de begane overtreding en op de omstandigheid dat mr. X destijds nog maar kort de praktijk uitoefende, acht de raad na te melden maatregel passend en geboden.

Beslissing

De raad verklaart het klachtonderdeel gegrond en legt aan mr. X ter zake als maatregel op een enkele waarschuwing.

Advies over indekken

Het staat de advocaat vrij om aan zijn cliënten te adviseren over legale wegen waarlangs voorkomen kan worden dat derden rechten krachtens een eerdere overeenkomst geldend kunnen maken of door middel van beslaglegging een voorgenomen transactie kunnen frustreren. Van hetodeloos schaden van de belangen van die derden is in casu niet gebleken. Onjuiste voorlichting aan de rechtbank over feitelijkheden?

Een verzoek om uit te spreken dat niet de zorgvuldigheid is betracht die bij een behoorlijke rechtshulpverlening betaamt kan alleen door een

Disciplinaire

Publicatie in deze rubriek geschiedt door de Commissie Disciplinaire Rechtspraak,

bestaande uit mr. A.G. Beets, mr. J.C.P. Ekering, mr. H.J.A. Knijff, mr. I.E.M. Sutorius mr. G.J. Kemper en mr. C.H.B. Winters.

(voormalig) cliënt worden gedaan.

- Advocatenwet art. 46, art. 48 lid 6 (1.1 beleidsvrijheid, 3.1 vrijheid van handelen, 3.4 jegens tegenpartij in acht te nemen zorg)
- Gedragsregels 1, 30

Hof van Discipline 8 december 2000, nr. 2997

(mrs. Franssen, Byvanck, Smits, Goslings
en De Groot-van Dijken)

Feiten

In 1992 komen twee partijen, A en B, overeen dat A op een termijn van 5 jaren door hem gehouden aandelen in werkmaatschappij zal inbrengen in een door B op te richten vennootschap. Daarbij wordt bedongen dat klager, die indertijd in dienst was van A, 12% van de aandelen in de lopende vennootschap zal verkrijgen.

In 1996 worden de aandelen in een van die twee werkmaatschappijen verkocht en geleverd aan een vennootschap waarvan een gedeelte indirect werd gehouden door B en een gedeelte indirect door een derde.

Vervolgens wordt 75% van de aandelen in de koper doorgeleverd aan een vennootschap waarvan B voor 100% aandeelhouder is. Klager vordert vervolgens in een procedure dat 12% van de aandelen in de oorspronkelijk verkrijgende vennootschap aan hem worden geleverd, welke voordeeling aan hem wordt ontzegd.

Klager klaagt erover dat mr. X aan een schijnconstructie heeft meegewerkt, opgezet teneinde hem, klager, buitenspel te zetten. In dat verband wordt onder meer gewag gemaakt van een brief uit 1996 van een accountantskantoor, waarin de volgende passages voorkomen:

‘In verband met de overname van de aandelen van (de werkmaatschappij) en de daarbij gerezen problemen ten aanzien van (klager) hebben wij nader overleg gevoerd met (mr. X) om te komen tot een zodanige oplossing dat de levering van de aandelen en de oprichting van de overnemende besloten vennootschap bij de notaris doorgang kan vinden.’

‘Om de positie van (klager) nog verder te verzwakken is te overwegen om stap 7 niet direct na oprichting maar bijvoorbeeld na een aantal maanden eerst uit te voeren. Hier kunnen wij op (...) a.s. nader over van gedachten wisselen.’

‘De notaris die bij uitvoering van deze stap betrokken zal worden is de heer mr. K, kantoorgenoot van (mr. X) ...’

‘(Mr. X) heeft voorgesteld om de naam van de vennootschap die de aandelen overneemt te wijzigen.’

Voorts beklagt klager zich erover dat in de gevoerde procedure mr. X feitelijkheden heeft gepresenteerd waarvan hij de onjuistheid kende.

Overwegingen van de raad

De raad heeft kennisgenomen van de brief van het accountantskantoor. Deze brief, waarvan indertijd een kopie aan mr. X werd gezonden en van de inhoud waarvan, zoals ter zitting is gebleken, mr. X geen afstand heeft genomen, vangt als volgt aan (volgen de eerder geciteerde passages).

Hieruit volgt dat de raad ervan uit moet gaan dat mr. X volledig op de hoogte was van het feit dat tussen A, B en klager was overeengekomen dat klager voor 12% zou deelnemen in de op te richten besloten ven-

nootschap. Toen A en B zich niet meer wensten te houden aan deze overeenkomst met klager heeft mr. X, tezamen met de accountant, een plan opgesteld en aan de totstandkoming daarvan actief deelgenomen. Om toch de aandelen aan B te kunnen overdragen met uitsluiting van klager werd door het accountantskantoor, in overleg met mr. X, een constructie bedacht inhoudende dat A de aandelen niet rechtstreeks aan B zou leveren doch via een daartussen geschoven vennootschap, teneinde op deze wijze klager buitenspel te zetten. Hierdoor werkte mr. X mee aan een schijnconstructie waardoor de belangen van klager op een ontoelaatbare wijze werden geschaad, althans konden worden geschaad.

Ter mondelinge behandeling heeft mr. X gesteld dat klager geen partij was bij de overeenkomst van 1992. Als mr. X hiermede wil stellen dat klager geen rechten aan die overeenkomst kon ontlelen, dan ontgaat de raad waarom mr. X, tezamen met de accountant, een schijnconstructie meende te moeten opzetten. Mr. X hield er derhalve rekening mee dat klager aan die overeenkomst mogelijk rechten kon ontlelen. Ook in dat perspectief is het handelen van mr. X in strijd met wat een behoorlijk advocaat betaamt.

Klager stelt dat mr. X in zeven punten van diens conclusie van antwoord de Rechtbank willens en wetens verkeerd heeft ingelicht. De raad acht het niet nodig hier apart op in te gaan. De door mr. X in de conclusie van antwoord gegeven voorstelling van zaken komt voort uit de beslissing tot het opzetten van een schijnconstructie, waarover de raad in hetgeen hiervoor is overwogen al haar oordeel heeft gegeven.

Onderdeel 1 van de klacht is gegrond.

De Raad van Discipline is niet bevoegd te beslissen op een vordering tot schadevergoeding. Een beslissing daarover is voorbehouden aan de civiele rechter. Wel heeft de tuchtrechter de bevoegdheid zich uit te spreken over de schade veroorzaakt door het gedrag van de advocaat, doch hij zal daarvan slechts dan gebruik maken indien de door het gedrag veroorzaakte schade eenvoudig is vast te stellen, zowel wat betreft haar omvang als voor wat betreft het causaal verband. De raad kan dit oordeel eventueel in een nadere, aan haar uitspraak te verbinden, voorwaarde verwerken. Dit is echter in casu alleen al niet aan de orde omdat de schade niet eenvoudig is vast te stellen. Dit onderdeel van de klacht dient dan ook niet-ontvankelijk te worden verklaard.

De raad acht onderdeel 1 van de klacht gegrond en legt ter zake mr. X op de maatregel van enkele waarschuwing.

Overwegingen van het hof

Het hof is van oordeel dat de raad terecht voorop heeft gesteld dat bij de beoordeling van klachten over het optreden van de advocaat van de tegenpartij ervan behoort te worden uitgegaan, dat die advocaat een grote mate van vrijheid toekomt om de belangen van zijn cliënt te behartigen op een wijze die hem – in overleg met zijn cliënt – passend voorkomt, en dat deze vrijheid niet ten gunste van een tegenpartij mag worden beknod, tenzij daarbij diens belangen nodeloos en op ontoelaatbare wijze worden geschaad.

Het hof is van oordeel dat in het kader van de beoordeling van de gegrondheid van het onderhavige klachtonderdeel in het midden kan

beslissingen

Alle disciplinaire beslissingen die sinds 1986 in het *Advocatenblad* zijn gepubliceerd zijn ook te vinden

op www.advocatenorde.nl en *BalieNet*

blijven of klager aan de overeenkomst van 1992 al dan niet rechtstreeks rechten kon ontnemen, en dat evenzeer in het midden kan blijven of mr. X er al dan niet terecht van uit is gegaan dat dat niet het geval was.

In beide situaties stond het mr. X naar het oordeel van het hof vrij om zijn cliënten te adviseren zoals hij heeft gedaan, namelijk om – legale – wegen aan te geven waarlangs zou kunnen worden bereikt dat zou worden voorkomen dat klager een deel van de aandelen in de werkmatschappij zou kunnen verwerven of daartoe stappen – bijvoorbeeld beslaglegging op de aandelen waardoor voorgenomen transacties zouden worden gefrustreerd – zou kunnen ondernemen, nadat de cliënten (en de accountant van een van hen) aan mr. X hadden aangegeven dat zij dát als hun belang zagen en dat ter behartiging aan mr. X opdroegen.

Mr. X diende aldus op geoorloofde wijze het belang van zijn cliënten, hetgeen zijn taak was. Dat hij daarbij de belangen van klager nodeloos heeft geschaad, is het hof niet gebleken.

In verband met een en ander overweegt het hof nog dat de raad ten onrechte de brief van de accountant ten nadele van mr. X in zijn beoordeling heeft laten meewegen. De bewoordingen van deze brief zijn niet van mr. X afkomstig; ten aanzien van de zakelijke inhoud van de brief, voor zover deze ziet op de adviezen van mr. X, geldt hetgeen zojuist werd overwogen; de verdere inhoud van de brief kan niet aan mr. X verweten worden.

Ten aanzien van het tweede deel – het willens en wetens onjuist voorlichten van de rechtbank – heeft de raad geen afzonderlijk oordeel uitgesproken, maar wel het eerste klachtonderdeel in zijn geheel gegrond verklaard.

Het hof zal alsnog het tweede deel beoordelen.

Klager heeft zich op het standpunt gesteld dat mr. X de rechtbank onjuist heeft geïnformeerd in een aantal punten van zijn conclusie van antwoord in de procedure tussen klager als eiser tegen (onder meer) A als gedaagde, voor wie mr. X als advocaat optrad.

Het betreft hier de stellingen van mr. X:

- dat klager ernstig in zijn functioneren tekort was geschoten; dat is volgens klager onjuist;
- dat klager al geruime tijd voor het einde van het dienstverband op 1 augustus 1996 op non-actief was gesteld; dat was volgens klager pas per 1 juli 1996;
- dat A per 1 juli 1996 ontslag had genomen; op uittreksels van de kamer van koophandel van 27 augustus 1996 en 17 februari 1997 staat A nog steeds als directeur vermeld, aldus klager;
- de bewuste aandelen zijn volgens klager niet overgedragen aan de twee vennootschappen die mr. X noemt, maar aan een van die twee vennootschappen waarvan de andere en nog een derde vennootschap aandeelhouder waren;
- A was dan wel geen aandeelhouder in het kapitaal van een van de verkrijgende vennootschappen, maar mr. X moet hebben geweten dat A wel aandeelhouder van de andere verkrijgende vennootschap was;
- het door verweerder genoemde faillissement van klager was al in 1991, dus voor de overeenkomst van 1992, opgeheven.

Het hof stelt voorop, dat een advocaat in het algemeen mag afgaan op de juistheid van het feitenmateriaal dat zijn cliënt hem verschafft en dat hij slechts in uitzonderingsgevallen gehouden is de juistheid daarvan te veri-

fiëren. Wel dient hij zich te onthouden van stellingen waarvan hij de onwaarheid kent of redelijkerwijs kan kennen.

Het bezwaar sub a betreft een beoordeling door de cliënt van mr. X, die mr. X ook met een zekere kleuring die een partijstandpunt eigen is, aldus mocht verwoorden. De stelling sub b betreft een feitelijk gegeven, omtrent de juistheid waarvan een advocaat (in casu: mr. X) mocht afgaan op hetgeen zijn cliënt hem daaromtrent had medegedeeld. De stelling sub c laat de mogelijkheid open dat A wel ontslag had genomen, maar (vennootschapsrechtelijk) nog wel als directeur fungeerde, zoals mr. X verder onweersproken heeft toegelicht. Van een onjuiste voorlichting aan de rechtbank kan daarom niet worden gesproken.

Mr. X heeft naar aanleiding van het bezwaar sub d nader toegelicht dat de derde houder was van de aandelen in een van de uiteindelijke verkrijgers, die op haar beurt houdster was van aandelen in de oorspronkelijke verkrijger. De in de conclusie van antwoord gekozen formulering dat die derde “met” zijn twee holdingvennootschappen de aandelen in de werkmatschappij heeft gekocht is wellicht niet geheel scherp, maar bevat in dit licht gezien geen onjuiste informatie, ook niet als een deel van de aandelen in de oorspronkelijke verkrijger gehouden werd door een door A beheerste vennootschap. Nu A geen aandeelhouder was van de oorspronkelijke verkrijger is de stelling dat A niet tot levering van de bewuste aandelen veroordeeld kan worden niet onjuist, zodat ook het bezwaar sub e ongegrond is.

In de gewraakte uitlating sub f wordt niet vermeld wanneer het faillissement van klager is geëindigd. Nu kennelijk dat al in 1991 beëindigde faillissement toch in de beleving van de cliënt van mr. X nog een rol speelde stond het mr. X vrij dat zo aan de rechtbank over te brengen. Voorts geldt dat mr. X onweersproken heeft gesteld dat hem eerst later is gebleken dat het bewuste faillissement al in 1991 een einde had genomen.

Ten aanzien van alle aangehaalde uitlatingen oordeelt het hof derhalve dat mr. X niet ongeoorloofd handelde door deze stellingen aldus in zijn conclusie van antwoord op te nemen.

Ook het tweede deel van het eerste klachtonderdeel is derhalve ongegrond.

Daargelaten dat het hof aan het door klager in zijn klachtbrief gedane verzoek om een uitspraak te doen als bedoeld in artikel 48 lid 6 *Advocatenwet* niet toekomt nu de klacht ongegrond wordt verklaard, overweegt het hof dat dit artikel ziet op rechtshulpverlening aan de eigen cliënt zodat klager daarop geen beroep kan doen.

Het Hof van Discipline, op vorenstaande gronden beslissende:

- vernietigt de beslissing van de Raad van Discipline in het ressort ‘s-Hertogenbosch van 28 juni 1999, voor zover daarbij onderdeel 1 van de klacht gegrond is verklaard en aan verweerder de maatregel van enkele waarschuwing is opgelegd,
- en, in zoverre opnieuw rechtdoende:
- verklaart het eerste onderdeel van de klacht alsnog ongegrond.